

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

— พุทธทาส อินทปัญโญ —

ฉบับที่ระลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาสภิกขุ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๗

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

จัดพิมพ์เผยแพร่

ที่ระลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาสภิกขุ ๐ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๙

— พุทธทาส มหาวิมล —

... ประวัติ ...

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

ท่านพุทธทาสภิกขุ มีชื่อเดิมว่า “เจื่อม” เป็นบุตรชายคนแรกของ นายเซียง กับ นางเคลื่อน พานิช เกิดวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๔๙ ที่บ้านตลาดพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวัยเด็กตอนอายุได้ ๘ ขวบ บิดามารดาได้นำท่านไปฝากเรียนหนังสือที่วัดพุมเรียงอยู่ ๓ ปี ได้วิชาแพทย์โบราณติดตัวมา พร้อมกับการสวดมนต์ไหว้พระและอ่านเขียน ได้เข้าเรียนในชั้นประถมและมัธยมที่โรงเรียนโพธิพิทยาสาร

ครั้นเมื่ออายุครบบวช ๒๐ ปี ก็เข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ สำหรับความคิดแรกเริ่มก่อนจะปลงผมนั้น ท่านก็คิดจะบวชเพียง ๑ พรรษาเท่านั้น แต่ด้วยการที่ท่านได้แตกฉานเรื่องธรรมะที่ได้เคยศึกษามาก่อนด้วยเหตุนี้ เมื่อท่านได้โอกาสนั่งเทศน์ธรรมาสน์ ท่านก็กลายเป็นพระที่มีชื่อเสียงโด่งดังทั่วตำบลเสียแล้ว อีกสาเหตุหนึ่งที่ท่านเทศนาโดย

ไม่ยึดติดกับไบลาน ดังนั้นเรื่องที่ท่านเทศนาจึงทันสมัย เข้าถึงความจริง ญาติโยมจึงตั้งใจ จนพรรษาผ่านพ้นไปแล้ว ท่านก็ยังไม่อาจตัดสินใจละผ้าเหลือง ประกอบกับช่วงนั้นน้องชายคนรองได้ลาออกจากโรงเรียนมาช่วยกิจการค้ากับมารดาแทน ท่านจึงวางใจและมุ่งมั่นศึกษาพระธรรมคำสอน จนสามารถสอบนักธรรมชั้นโทได้ในปีถัดมา

พระเจี๊อมตัดสินใจเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ฯ เพื่อศึกษาธรรมะให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ท่านเลือกเข้าศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดปทุมคงคา กับพระครูซึ่งเป็นคนบ้านเดียวกัน และสามารถสอบเป็นมหาเปรียญธรรม ๓ ประโยคได้ และในขณะเดียวกันท่านก็มีโอกาสได้ศึกษาพระไตรปิฎกไปด้วย ทำให้ท่านเกิดความสนใจที่จะศึกษาธรรมะให้แตกฉานลึกซึ้งยิ่งขึ้น

จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๗๕ พระมหาเจี๊อมจึงได้ตัดสินใจเดินทางกลับบ้านเกิด เข้าพักอาศัยใน “สวนโมกขพลาราม” และได้มุ่งศึกษาพระไตรปิฎกอย่างจริงจัง หุ่นเทวอายุชีวิตให้กับงานศาสนา ภายใต้นามใหม่ว่า “พุทธทาส” ท่านได้ศึกษาพระธรรม และนำมาทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง จากนั้นนำมาจดบันทึกไว้ ซึ่งเป็นช่วงที่ต้องอาศัยความอดทน และจิตใจอันเข้มแข็ง ความคิดอันพิสุทธ์ที่ได้จากความมุ่งมั่นนี้ ก็มีการถ่ายทอดลงในนิตยสาร “พุทธศาสนา” ซึ่งท่านได้ทำขึ้นเพื่อเผยแพร่แก่พุทธศาสนิกชน ซึ่งถือว่าเป็นสื่อธรรมะอันมีค่าอย่างเอนกอนันต์

นอกเหนือจากนั้น ท่านพุทธทาสได้ออกจาริกแสวงบุญเทศนา
โปรดสัตว์โลกไปยังทั่วทุกมุมของประเทศ ธรรมะของท่านได้เขย่า
พุทธศาสนิกชนให้ตื่นจากความมกมายในการติดยึดกับวัตถุ หันมา
ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าควบคู่กับการปฏิบัติ เพื่อ
แสวงหาความหลุดพ้น ความสงบ ต่อมาธรรมสถานสวนโมกข์ได้
โยกย้ายถิ่นฐานไปยังวัดธารน้ำไหลในปัจจุบัน แต่ยังคงลักษณะของ
สวนโมกข์ไว้ทุกประการ ซึ่งนับเนื่องมาถึงปัจจุบันแล้ว สวนโมกข์ได้
ก่อตั้งมา ๖๒ ปี

ท่านพุทธทาสได้ถึงการมรณภาพ ด้วยอาการเส้นโลหิตใน
สมองแตก เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ที่โรงพยาบาล
ศิริราช

บทอ่าน-บทอวด

อันภควัน	ทำงาน	เพื่อถามเกียรติ
ซึ่งเกิดคาม	ตั้งเครื่อง	อันอันอัน
อันภควัน	มุ่งจัด	ไปทำด้วย:
มิให้เกียรติ	เกียรติงาม	มุ่งงามธรรม;

ซึ่งเกิดมี	เครื่องอวด	อวดภควัน
ด้วย 'สิน' 'งาน'	'อวดอวด'	หรือ 'อวดอวด'
อันเครื่องอวด	บทอวด,	อวดอวดธรรม
ว่าอวด	ให้อวดได้	ทำไรแะ;
ถ้าบทอวด	อวดอวด	มุ่งถามเกียรติ
อันอวดอวด	อันอวด	คนอวดอวด
ถ้าบทอวด	เกียรติอวด	งานอันอวด
ก็มีแต่	ทุกอวด	อันอวดอวดไป;

ซึ่งขอให้	บทอวด	อันอวด
อันอวด	เกียรติ-งาม	ตามอวด
ให้บทอวด	อันอวด	มุ่งอวด
เพื่ออันอวด	เกียรติ-งาม	งามอันอวด ๗

ทุกอวดอวด

คำนำ

ในปัจจุบันความเจริญทางด้านวัตถุมีมาก เศรษฐกิจรัดตัว มนุษย์ต้องทำงานแข่งกับเวลา เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่สามารถอำนวยความสะดวกสบายทางร่างกาย แต่หารู้ไม่ว่าความสุขที่ได้รับนั้น มีใช่ความสุขที่แท้จริงของมนุษย์

ความสุขที่แท้จริงนั้น คือ ความสุขทางด้านจิตใจซึ่งมีความสุขมากกว่าความสุขทางกาย เราจึงหลงลืมที่จะหาความสุขทางใจของเรา รวมถึงแหล่งที่จะหาความสงบสุขทางใจว่า จะหาความสุขชนิดนั้นจากที่แห่งใด 'วัด' ปัจจุบันเข้าใจกันว่าเป็นสถานที่พรหมจรรย์ ไบราณ คร่ำครี ไม่ทันสมัยเหมือนสถานเริงรมย์ต่างๆ ซึ่งสามารถสนองความต้องการเท่านั้น พวกเราจึงห่างไกลวัด มองเหมือนกับเป็นผู้ที่เกลียดวัดไป แท้ที่จริงแล้วเรายังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวัดหรือมีความเข้าใจผิดๆในเรื่องของวัด ถึงเวลาแล้วที่เราต้องมาทำความเข้าใจกับเรื่องของวัดซึ่งเป็นสถานที่ที่จะทำให้เราพบกับความสุขทางใจชนิดที่หาจากที่ใดไม่ได้อีกแล้วในโลกยุคปัจจุบัน

ปาฐกถาธรรมเรื่อง ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัดและคนรักวัด ที่บรรยายโดย ท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) นี้จะเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจและทำความเข้าใจวัดอย่างถูกต้อง

ธรรมสภาหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ของการเผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ดำรงอยู่และเป็นประโยชน์แก่มนุษย์อย่างถูกต้อง เราจึงจัดพิมพ์ผลงานชิ้นนี้ออกเผยแผ่แก่สาธุชน

ด้วยความศุภจิต พวังดี

ธรรมสภา ปวารณาให้โลกได้พบกับความสงบสุข

สารบัญ

ไม่เข้าใจเรื่องทางจิตวิญญาณ	๔
ไม่เข้าใจเรื่องศาสนา	๖
ไม่เข้าใจธรรมะ	๑๒
ไม่เข้าใจเรื่องโลกุตตระและนิพพาน	๑๔
ไม่เข้าใจปัญหาเรื่องศีลธรรม	๒๖
ไม่มีพระเจ้าพระสงฆ์ในจิตใจ	๓๑
ไม่เข้าใจคำว่าโลก	๔๖
เข้าใจคำว่า 'มนุษย์' ไม่ตรงความหมาย	๕๓
ไม่มีความเคารพบิดามารดา	๖๓
ไม่เคารพครูบาอาจารย์	๖๗
ต้องรู้จักความรู้สึกที่มีตัวตนว่าเป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตน	๘๔
ต้องรู้จักระดับจิตใจของมนุษย์	๙๕
ให้รู้จักความเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยถูกต้อง	๑๐๐
เรื่องตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด	๑๐๓
เรื่องบุญ-บาป เป็นเรื่องทางจิตใจ	๑๐๖
เรื่องกิเลสเป็นเหตุให้ทำผิด, ต้องมีธรรมไว้กำจัด	๑๑๐
คนเกลียดวัดนุชาสวนเกษ	๑๑๘
คนเกลียดวัดมักชอบบอขายมุข	๑๒๐
เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา	๑๒๓
เกี่ยวกับเรื่องการเมือง	๑๒๗

ธรรมะ สำหรับ คนเกลียดวัด

— พุทธศาสนิกชน —

๑

คนเกลียดวัด

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาคอาสาฬหบูชาอันว่าด้วย ใครเป็นใคร เป็นครั้งที่ ๔ ในวันนี้ อาตมาก็ยังคงกล่าวเรื่อง ใครเป็นใคร ต่อไปตามเดิม, และจะกล่าวโดยหัวข้อย่อยเฉพาะในวันนี้ว่า คนเกลียดวัดกับคนรักวัด.

เราได้พูดคุยกันมาตามลำดับ ในหัวข้อว่า ใครเป็นใคร : เช่น พระพุทธเจ้าเป็นใคร, พญามารเป็นใคร, พระโศภิต์เป็นใคร, โมฆบุรุษเป็นใคร, เวไนยสัตว์เป็นใคร, ขานุวัฏฏสัตว์เป็นใคร, ผู้มีศีลธรรมคือใคร, คนไร้ศีลธรรมคือใคร, ท่านทั้งหลายก็คงจะทราบความมุ่งหมาย และประโยชน์ของการเข้าใจว่า ใครเป็นใคร.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ส่วนในวันนี้ จะพูดถึงคนพวกหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า คนเกลียดวัด ตรงกันข้ามจากคนอื่นพวกหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า คนรักวัด. เรื่องที่จะพูดก็คือ เรื่อง คนเกลียดวัด; จะพูดด้วยธรรมะสักชุดหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่คนที่เขาเกลียดวัด *เพื่อว่าเขาจะกลับตัวได้.* ดังนั้นจึงขอให้ถือว่าการพูดในวันนี้ เป็นการพูดกับคนที่เกลียดวัดโดยตรง.

คนเกลียดวัดนั้น มีตั้งแต่คนวัยรุ่น ไม่ค่อยจะมีสตางค์ใช้ ربกวน พ่อแม่ ราวกับจะจับพ่อแม่ใส่โรงท่งเป็น. สูงขึ้นไปถึง คนที่ทำมาหากิน เป็นเจ้าคนนายคน ก็ยังมีคนเกลียดวัดอยู่ในพวกนี้. สูงขึ้นไปถึง นายทุน ทั้งหลาย มีเงินเป็นร้อยล้าน พันล้าน หมื่นล้าน ก็ยังมีอาการเกลียดวัดอยู่ในคนพวกนี้.

นี่ขอให้คิดดูเถิดว่า ในโลกนี้จะมีคนเกลียดวัดอยู่สักกี่คน; ไม่เฉพาะในประเทศไทยอันเล็กๆ ของเรา ต้องหมายถึง *คนทั้งโลก* ที่เกลียดวัด เกลียดศาสนา เกลียดพระธรรม เกลียดพระเจ้า มีกันอยู่สักเท่าไร. นี่เราจะพูดถึงคนพวกนี้; แต่ขอให้ระวังตัวให้ดี แม้คนที่กำลังพูดอยู่ว่า “ฉันรักวัด ฉันรักวัด” นี้ จะรักจริงหรือเปล่า? หรือมันรักตามแบบขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งก็มีการรักแต่ปาก; ส่วนจิตใจอาจจะไม่รักก็ได้ นี่เรียกว่า ยังอยู่ระหว่างกลาง.

คนเกลียดวัด เขาก็ต้องมีอะไรไปตามแบบของเขา : ไม่ยอมรับศาสนา, ไม่ยอมรับพระธรรม, ไม่ยอมรับขนบธรรมเนียมประเพณีอะไรของสัตบุรุษผู้รักวัด, เราจะบอกให้เขาทราบว่า “ท่านผู้เกลียดวัดทั้งหลาย การเป็น

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ทาสของอายตนะของท่านนั้น มันทำให้ท่านเกลียดวัด. การเป็นทาสของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แสวงหาแต่ความสุขสนุกสนานทางอายตนะ จนคิดรสทาง อายตนะงอมแงม เหมือนติดฝิ่น; ความเป็นทาสของอายตนะนี้เอง ทำให้ คุณกลายเป็นคนเกลียดวัด เพราะรู้สึกว่ วัดนั้นมันขัดกันกับความรู้สึกของคุณ; เพราะว่าคุณต้องการอย่างหนึ่ง ที่วัดเขาห้ามกันอีกอย่างหนึ่ง.

หรือจะดูให้ละเอียดล่อไปสักหน่อย ก็พบว่าคนเหล่านี้เขา แว่วหูมาตั้งแต่เล็กๆ, แรกคลอดก็ว่าได้ มีสิ่งที่ทำให้เขารู้สึกว่า วัดนั้นมีการ ประพฤติพรหมจรรย์, มีการประพฤติวัตรอะไรก็ไม่รู้ ซึ่งล้วนแต่มันไม่มีรสไม่มีชาติ สำหรับพวกเรา ที่ยังชอบสนุกสนาน. วัดมันมีไว้สำหรับคนแก่ ที่จะลาก โครงไปหาโลง; เรายังไม่ต้องการอย่างนั้น; ฉะนั้นเราจึงไม่ชอบวัด.

นี่คนเกลียดวัดเป็นอะไรเอามากๆ ถึงอย่างนี้; นี่เราจะเปลี่ยน เขาให้เป็นคนรักวัดนี้ มันจะลำบากมากน้อยสักเท่าไร ขอให้ช่วยกัน คำนวณดู.

พูดมาถึงตอนนี้ อาตมานึกขึ้นมาได้ คราวหนึ่งเขาเอาลูกนกชุก ที่เพิ่งออกจากไข่ใหม่ๆ มาให้เลี้ยง ก็มีความตั้งใจว่า ถ้าเราจะหัดให้ลูกนก นี้มันกินผลไม้ โดยเฉพาะก็คอกกล้วย ไปเสียตั้งแต่เล็กๆอย่างนี้ โตขึ้นมา มันก็ไม่ต้องกินสัตว์ เช่น หนู เป็นต้น เป็นอาหาร, มันก็จะกลายเป็นสัตว์ที่ กินกล้วย, เลี้ยงก็ง่ายดี แล้วมันก็คงจะแปลกดี; ก็ได้พยายามให้ลูกนกกิน มันกินกล้วยตั้งแต่เล็กๆ.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ให้กินเฉยๆ อย่างไม่ยอมกิน; ต้องพยายามบังคับให้ใส่ลงไปในปาก แล้วก็ลึกลงไปถึงในคอ จนเลยเข้าไปในลำคอ. รู้สึคว่าคงจะสำเร็จ เพราะอย่างไรๆ มันก็กลืนเข้าไปแล้ว; แต่ที่ไหนได้ พอรอมาอีกครู่หนึ่ง มันสำรอกออกมาหมด, มันอาเจียนออกมาหมด. จะพยายามอย่างไรๆ มันก็ไม่กิน, มันก็อาเจียนออกมาหมด; ฉะนั้นก็เลยต้องเลี้ยงด้วยเนื้อสัตว์ไปตามมีตามได้ จนมันโอบินไปได้ ก็ให้บินไป.

เรียกว่า การที่จะให้คนที่กินเนื้อ มากินผลไม้ มันไม่ได้ถึงขนาดนั้น, แล้วจะให้คนเกลียดวัด มากลายเป็นคนรักวัดนี้ มันคงจะพอกๆ กันกับให้ลูกนกชุกกลายเป็นนกกินกล้วยไปไม่ได้ อย่างเดียวกันหรืออย่างไร. ข้อนี้ก็ควรระวังไว้ค่อยๆ ดูกันต่อไป. เดียววันเรามาพูดจา ต่อรองกันกับคนเกลียดวัด จะดีกว่า.

เรื่องที่ ๑. ไม่เข้าใจเรื่องทางจิตทางวิญญาณ.

เรื่องแรกที่จะพูดกับคนเกลียดวัด นี้ก็คือเรื่องทางจิตทางวิญญาณ. คนเกลียดวัดเขาไม่มีเรื่องทางจิตทางวิญญาณ เพราะว่าเขารู้จักแต่วัตถุ หรือเป็นวัตถุนิยม, เห็นความสำคัญแต่เรื่องทางวัตถุ; แม้จะพอใจในรสความสุขอะไร ก็เป็นความสุขแต่ในทางวัตถุ. เขาก็ไม่ยอมรับว่ามันมีอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องทางจิตทางวิญญาณ, เขามีคตินอยู่ในส่วนนี้; ฉะนั้น จึงได้เกลียดวัด ซึ่งเต็มไปด้วยเรื่องทางจิตทางวิญญาณ.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คำว่า “แสงสว่างทางวิญญาณ” ไม่มีความหมายอะไร สำหรับคนเกลียดวัด, คำว่า “มหรสพทางวิญญาณ” ก็ ไม่มีความหมายอะไร; เว้นเสียแต่เขาจะเข้าใจไปว่ามหรสพนั้นคงจะสนุก แล้วก็ไปลองดู. ครั้นมาผู้รับมหรสพทางวิญญาณเข้าที่หนึ่ง ก็สั่นหัว; นี่เรื่องทางวิญญาณมันใช้กันไม่ได้ กับบุคคลที่เป็นวัตถุนิยม. คนเกลียดวัดจึงไม่มีช่องทางที่จะรู้เรื่องทางวิญญาณ หรือมีแสงสว่างในทางวิญญาณ; ฉะนั้น จึงไม่รู้เรื่องหนทางที่จะบรรลุมรรค ผล นิพพาน; เพราะว่า ความรู้สึกของเขาไม่ต้องการ.

เราจะบอกเขาว่า คนเราไม่ได้มีแต่ร่างกายอย่างเดียว ต้องมีจิตใจด้วย คือเรื่องทางฝ่ายวิญญาณ นั้นเอง. เรื่องทางกายมันก็ต้องการอย่างหนึ่ง, เรื่องทางฝ่ายวิญญาณมันก็ต้องการอีกอย่างหนึ่ง. ถ้าได้ไม่ครบทั้ง ๒ อย่างชีวิตนี้ ไม่สงบ; จะคืนรนอยู่ในทางที่ยังขาดอยู่ ถึงแม้จะได้ทางกายจนอ้อมหมีพื้มัน ในทางฝ่ายวิญญาณมันไม่ได้ มันก็คืนรนกระวนกระวาย; แม้จะอ้อมหมีพื้มันอย่างไร มันก็หาความสงบสุขไม่ได้.

ฉะนั้น ขอให้คนเกลียดวัด พิจารณาดูเสียใหม่ให้ดีๆ ว่าถ้าคุณยังมีความเคียดแค้นระส่ำระสาย กระวนกระวายนั้นนี่ ซึ่งไม่รู้ว่ามันเป็นเพราะเหตุอะไรอยู่แล้ว ก็ขอให้เข้าใจเถอะว่า เพราะว่ามันยังขาดเรื่องทางวิญญาณ. คุณลองมาสนใจศึกษา เรื่องทางวิญญาณ นับตั้งแต่เรื่องกิเลส ตัณหา ไปจนถึงความอึดมั่นถือมั่น, มีความทุกข์เพราะความอึดมั่นถือมั่น; แล้วคุณก็คงจะหมดความทนทรมาน ที่ไม่รู้ว่ามันเป็นเรื่องอะไรนั้น เป็นแน่นอน นี่เป็นเรื่องแรก ที่ว่าเราจะพูดกับคนเกลียดวัด.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เรื่องที่ ๒. ไม่เข้าใจเรื่องศาสนา.

ทีนี้ ก็มาถึง เรื่องที่ ๒ ก็คือ เรื่องศาสนา. คำว่า “ศาสนา” ไม่เพราะหูสำหรับพวกคุณ ผู้เกลียดวัดทั้งหลาย. โดยที่แท้แล้วศาสนานั้น เป็นเครื่องกำจัดยาเสพติด; ไม่ใช่เป็นยาเสพติดเสียเอง. คุณอย่าเียงไปเชื่อพวกคนที่เขาพูดว่า ศาสนาเป็นยาเสพติด; นั่นเขาพูดไป เพราะไม่รู้ว่่าศาสนานั้นคืออะไร. หรือไปเอาที่ไม่ใช่ศาสนามาเป็นศาสนา จนมองเห็นเป็นยาเสพติด.

ขอให้คิดเสียใหม่ว่า ศาสนาเป็นเครื่องกำจัดยาเสพติด. ยาเสพติดที่แท้จริงนั่นคือกิเลส ที่เป็นเหตุให้ขี้มึนตึ๋มมันอะไรโดยความเป็นตัวตน — ของตน, แล้วมีความทุกข์เหลือประมาณ ขึ้นมาจากความขี้มึนตึ๋มมันนั้น.

ศาสนานี้มีหน้าที่กำจัดยาเสพติดเหล่านั้น แต่โดยเหตุที่คุณไม่มีความรู้เรื่องทางวิญญาณ เสียเลย จึงไม่มองเห็นยาเสพติดชนิดนี้ ไม่รู้จักยาเสพติดชนิดนี้ ไม่มองเห็นโดยความเป็นโทษอันร้ายกาจ จึงไม่รู้จักประโยชน์อันแท้จริง ของสิ่งที่เรียกว่าศาสนา ซึ่งเป็นเครื่องกำจัดยาเสพติด. ถ้ามีความรู้ทางจิตทางวิญญาณ กันเสียบ้าง ก็จะรู้จักความที่ตนกำลังติดยาเสพติดอยู่อย่างอวมงคล : อุปาทานขี้มึนตึ๋มมันในเรื่องตัวตน - ของตน ตัวกู ของกู, เป็นทุกข์อยู่อย่างที่จะเอาออกไปไม่ได้. แม้จะได้ยินได้ฟังอย่างไร ก็ละความขี้มึนตึ๋มมัน ซึ่งเคยชินเหลือประมาณนั้นเสียไม่ได้ นี่แหละคือ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ยาเสพติด ซึ่งยิ่งไปกว่ายาเสพติด, ซึ่งศาสนาสามารถที่จะขจัดยาเสพติด
อย่างนั้น. ขอให้คุณรู้จักสิ่งๆที่เรียกว่าศาสนากันเสียใหม่.

จะบอกให้คนเกลียดวัดทราบต่อไปอีกว่า พระศาสดาแห่งศาสนา
ทุกศาสนา และ ทุกองค์ นั้น เป็นยอดกัลยาณมิตรของคนทั้งหลายในโลก
และเป็นผู้นำในทางวิญญูณ. ขอให้มองให้เห็นเถอะว่า มิตรแล้วก็จะต้อง
ปรารถนาดี; ศาสนาดังที่่สุดยั้งจะเรียกว่าเป็นยอดแห่งมิตร. ถ้าเป็นเรื่อง
สำคัญถึงที่่สุดของมนุษย์ ก็ต้องเรียกว่ายอดกัลยาณมิตร.

พระศาสดาแห่งศาสนา ทุกศาสนา หวังดีต่อคนทุกคนใน
สากลโลก; เพราะว่าพระศาสดาเหล่านั้นไม่มีตัวตนของตน ที่จะเห็นแก่
ตน จิตจึงไปเห็นแก่ผู้อื่น และเพราะความที่่ได้อบรมมาตามแบบของพระ
ศาสดา จึงมีความหวังดี แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง เสมอหน้ากันไม่เลือกที่รัก
มักที่ชัง.

ถ้าไปเกิดแบ่งแยกอะไรกันขึ้นมา ในระหว่างศาสนา นั้นมัน
เป็นเรื่องโง่ของคนชั้นหลัง, เป็นเรื่องทำผิดพลาดของคนชั้นหลัง ทำให้
ศาสนาเป็นสิ่งที่แบ่งแยกมนุษย์ ไม่สมตามที่่พระศาสดาแห่งศาสนาทุกองค์
ต้องการให้คนทุกคนในสากลจักรวาล เป็นคนคนเดียวกัน; อย่างที่มีไวยาหาร
ในพระพุทธศาสนาเรา ว่าสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ
ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสน.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัด จง สอดส่องให้ลึกลงไป ถึงจิตใจของพระศาสนา แห่งทุกศาสนา ก็จะมีแต่ความหวังดี หวังที่จะช่วยเหลือทุกคน แล้วท่าน ก็มีปัญญา รวมอยู่ด้วยความเมตตา จึงทำหน้าที่แห่งศาสนาของศาสนา นั้นๆ ได้. คนเกลียดวัดจงรู้จักบุคคล ที่เรียกกันว่าพระศาสนาในโลกนี้ ในลักษณะนี้เกิด.

ที่ว่า พระศาสนาทุกพระองค์ เป็นผู้ นำในทางวิญญาน นั้นขอ ให้เข้าใจว่า มันเป็นที่โดยตรงของพระศาสนา เพราะว่าเรื่องของศาสนา นั้น เป็นเรื่องทางจิตทางวิญญาน; ไม่ใช่เรื่องท่ามาหากินอย่างธรรมดาสามัญ แต่เป็นเรื่องความหลุดรอดในทางจิตทางวิญญาน; ให้คนที่มักิน มีใช้ อิ่มหน้มพื้มแล้ว หลุดรอดจากความทุกข์อีกชนิดหนึ่ง; คือ วิญญานของเขาไปติดอยู่ในกิเลส ไปติดอยู่ในกองทุกข์. พระศาสนาเป็น ผู้นำ ให้ออกมาเสียได้ จากกองกิเลสและกองทุกข์ จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำ ในทางวิญญาน คนเกลียดวัดไม่เคยมองในแง่นี้ เขาไม่มองเห็นว่า พระศาสนาเป็นผู้นำในทางวิญญาน. ขอให้มองกันเสียใหม่.

ที่นี่ ให้มองให้ลึกละเอียดลงไป ในข้อที่ว่า :-

(ต่อไปเพียบทุกประมาณ ๑ นาที)

อีกอย่างหนึ่งนั้น คนเกลียดวัดรู้จักพระศาสนาแต่ชนิดที่เป็นบุคคล ไม่รู้จักพระศาสนาที่แท้จริง ซึ่งมีใช่บุคคล; ดังที่ พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสว่า แม้พระองค์จะปรินิพพานไปแล้ว ก็ยังมีสิ่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ในฐานะเป็นพระศาสนา ตลอดไป. คนเกลียดวัดไม่รู้จักพระศาสนาในความหมายอันลึกซึ้งเช่นนี้;

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

รู้จักแต่บุคคล ก็คิดเสียว่าพระศาสดาก็นิพพานไปหมดแล้ว เราจะไปเอาอะไรกับพระศาสดาเหล่านั้น เขาก็ไม่นับถือพระศาสดา. แต่ว่า พระศาสดาที่แท้จริงนั้นมีใช้บุคคล ก็อระบบธรรมะวินัยแห่งศาสนานั้นๆ มีไว้อย่างไร มีอยู่อย่างไร นั่นคือพระศาสดาองค์จริง.

พระศาสดาองค์จริงนี้อยู่ข้างหลังม่านเล็กๆ ของแต่ละคน, คือความโง่ของแต่ละคนเป็นเหมือนกับม่าน; แหวกม่านเสียสักชนิดหนึ่งเท่านั้น ก็จะพบพระศาสดา. ถ้าคนเกลียดวัด ยอมแหวกความโง่ของตนออกไปเสียข้างๆ สักชนิดหนึ่ง; เขาก็จะพบพระศาสดาที่ไหนก็ได้. เมื่อไรก็ได้. คนเกลียดวัดทั้งหลาย อย่าได้โง่อีกต่อไป ว่าพระศาสดานั้นนิพพานเสียแล้ว เราไม่รู้จะหากันที่ไหน.

ขอให้เขาเข้าใจลึกกลงไป ถึงว่า พระศาสดาก็ดี, สิ่งสูงสุดแห่งศาสนาเช่นพระเป็นเจ้า นั้นก็ดี, ก็คือสิ่งที่เราทุกคนจะมีอยู่ตลอดเวลา และได้มีอยู่จริง. แม้นั้นจะโง่อย่างไร, หรือว่าคนเกลียดวัดนั้นจะเป็นมิฉฉาปฏิรูปอย่างไร; คนเกลียดวัดก็ยังมีศาสนาหรือพระศาสดาอยู่ตลอดเวลา; หมายความว่าบุคคลผู้นั้นเขาสมัครเคารพรักเชื่อฟังสิ่งใด สิ่งนั้นก็คือพระเจ้าของเขา :—

ถ้าคนเกลียดวัดเป็นทาสเงิน สมัครเคารพรักเงิน เขาก็ถือศาสนาเงิน, หรือว่าเงินเป็นพระเจ้าของเขา. หรือว่าเขาถือเอาสิ่งใดเป็นที่ฟังว่าเป็นความรอดของเขาแล้ว สิ่งนั้นมันก็คือศาสนาของเขา; ฉะนั้น ถึงแม้ว่าเขาจะโง่ สกัเท่าไร, เขาจะเกลียดวัดสกัเท่าไร; เขาก็ยังมีสิ่งซึ่งเขาเคารพ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

รักเชื้อพืง ยึดถือเอาเป็นที่พืง เป็นทางรอด นับตั้งแต่เงินเป็นต้นขึ้นไป. คนเกลียดวัดทั้งหลาย อย่างมัวคลานตัวมเดียวมอยู่ที่นี่, คืออย่าหลงแต่เรื่องเงิน เป็นพระเจ้า เป็นศาสนาเลย. จงรู้จักพระเจ้า หรือพระศาสนา หรือ พระศาสดา แห่งพระศาสนาให้สูงขึ้นไป.

พระเจ้า หรือพระศาสนาดานั้นจะพูดอย่างบุคคลก็ได้; ถ้ามีวิธีพูด อย่างบุคคล หรือมิใช่บุคคลก็ได้ คือเป็นระบบธรรมะ เป็นนามธรรม ทำ ที่พืงแก่บุคคล นี้ก็ได้. เดียวนี้เรามันรู้จักแต่ภาษาคนอย่างเดียว ไม่รู้จัก ภาษาธรรมเอาเสียเลย; เราจึงรู้จักแต่พระศาสดาชนิดที่เป็นคน ๆ พอตาย แล้วก็เลิกกัน ไม่อาจจะอยู่กับเราได้ตลอดมาจนถึงทุกวันนี้. เราเิ่งถึง ขนาดนี้ เราจึงไม่รู้จักพระศาสดา ที่สามารถจะอยู่กับเราตลอดเวลา. ขอ ให้คนเกลียดวัดดูกันเสียใหม่ และรู้จักภาษาธรรมกันเสียบ้าง.

ที่มองกว้างออกไปกว่านี้อีก ก็ขอให้คนเกลียดวัดเห็นชัดลงไปว่า ศาสนาเป็นสมบัติรวมของโลกทั้งโลก. ในโลกนี้จะมีศาสนาสักกี่ศาสนา; ทุก ๆ ศาสนาร่วมกันเป็นสมบัติของโลก; คือของมนุษย์ในสากลจักรวาล. คนเกลียดวัดไม่ต้องแบ่งแยกเป็นศาสนานั่นนี้ เกลียดศาสนานั้น ถือ ศาสนานี้ ด้วยความคิดเห็นของตัว; ขอมรับนับถือได้ทุกศาสนา, เลือก เอาธรรมะแห่งศาสนาใดได้ทุกศาสนา; ถ้าเป็นประโยชน์คือดับความทุกข์ ได้แล้วก็จงถือเอา, ทำให้เหมือนกับว่า ทุกศาสนาเป็นเพียงศาสนาเดียว ในโลก. นี้คนเกลียดวัดไม่ยอมแตะต้อง ไม่ยอมสนใจ จึงไม่อาจจะเข้าใจ ข้อเท็จจริงอันนี้.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ที่นี้ มองดูให้เฉพาะให้แก่บเข้มา ก็จะทำให้เห็นว่า แต่ละคนๆ นั้นเข้มีศาสนา หรือ ชอบแต่ศาสนาที่จะทำให้เขาได้กำไรร้อยเท่าพันเท่า, คือศาสนาแห่งการขอร้อง อ้อนวอน ให้ได้ประโยชน์ ให้ได้บุญ ให้ได้ความสุข ให้ได้ร่ำรวย ให้ได้สวย ให้ได้อะไรต่างๆ ซึ่งเป็นกำไรร้อยเท่าพันเท่า; เขาชอบกันแต่ศาสนาอย่างนี้. คนเกลียดวัดทั้งหลาย ก็ดูเหมือนจะชอบกันแต่ศาสนาอย่างนี้ จึงไม่พบศาสนาตัวจริง, จึงยังคงเกลียดวัด ในรูปแบบของศาสนาที่ไม่ช่วยให้รวยร้อยเท่าพันเท่า ให้ทันอกทันใจ.

อีกทางหนึ่ง เขาชอบศาสนาที่ส่งเสริมกามสุขัลลิกานุโยค. ลองฟังให้ดีว่า คนพวกนี้ชอบศาสนาที่ส่งเสริมกามสุขัลลิกานุโยค : ความรู้สึกทางกาม คือทางเพศระหว่างหญิงกับชาย เรียกกันว่า กามคุณ คนชอบกันอยู่แล้วโดยสัญชาตญาณเป็นปกตินิสัย; พอศาสนาไหนมาเอ่ยขึ้นว่าจะช่วยให้ได้อย่างนั้น หรือส่งเสริมความเป็นอย่างนั้น คนก็แตกตื่นกันถือ. ในครั้งพุทธกาล ก็มีลัทธิกามสุขัลลิกานุโยค มาอยู่ในรูปของศาสนาก็มี, เหลือตกทอดอยู่ในประเทศอินเดียจนถึงทุกวันนี้ก็ยังมี; แต่ต้องอยู่อย่างซ่อนเร้น เพราะว่ารัฐบาลก็ไม่ต้องการ. แต่คนเกลียดวัดจะชอบศาสนาที่ส่งเสริมกามสุขัลลิกานุโยค; ถ้าพูดให้ชัดก็เขาเอาสิ่งที่เรียกว่ากามนั้นแหละเป็นพระเจ้า หรือพระศาสนาของเขา เขายกเอาสิ่งที่เรียกว่า “กาม” นั้นแหละมาทูนหัวไว้ ในฐานะเป็นศาสนาของเขา; นี่คนเกลียดวัด มีศาสนาอย่างนี้.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เราจะบอกแก่ท่านว่า ศาสนาที่แท้จริงนั้นมันต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าพยายามชำระสะสางศาสนาผิดๆ ของท่าน มาสู่ความถูกต้องอย่างนี้ แล้วก็จะได้รับรสอันใหม่ รับอันรสอันใหม่. ท่านจะชอบหรือไม่? ก็ลองไปคิดดู. นี่เราพูดกับคนเกลียดวัดอย่างนี้.

เรื่องที่ ๓. ไม่เข้าใจธรรมะ.

เรื่องถัดไปอีก ก็คือ เรื่องพระธรรม หรือธรรมะ คนเกลียดวัดไม่ชอบธรรมะ อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเขาเป็นคนเกลียดวัด ก็คือเกลียด ว่าในวัดมีธรรม มีธรรมะนั้นเอง. เขาไม่รู้จักธรรมะ ก็เกลียดธรรมะได้ ด้วยการสันนิษฐานเอา; พึงไม่ศัพท์ จับเอามากระเดียด ว่าธรรมะนั้นจะเป็นเรื่องซัดคอกชาวโลกไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง.

เราจะบอกแก่คนเกลียดวัดว่า ธรรมะนั้น คือระบอบของการประพฤติกระทำ ให้ถูกต้องกับความเป็นมนุษย์ของเรา ในทุกชั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการ; ไม่ว่าจะ เป็นด้านสังคมหรือด้านเอกชน, ไม่ว่าจะ เป็นด้านจิตหรือเป็นด้านวิญญาณ, ธรรมะคือสิ่งนี้เท่านั้นไม่มีอื่น. เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว คุณจะเกลียดธรรมะได้อย่างไร? คุณเป็นคนบ้าแล้วหรืออย่างไร? เพราะว่า ธรรมะนั้นคือระบบการปฏิบัติที่ถูกต้อง สำหรับมนุษย์ทุกชั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการของเขา; แล้วคุณ จะเกลียดธรรมะได้อย่างไร.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ที่นี่ เราไม่มีโอกาสจะเผชิญหน้ากันกับคนเกลียดวัดโดยตรงในที่นี้ ก็จะต้องขอพูดต่อไป ว่า ธรรมะนั้นคือหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ ; อธิบายให้คนเกลียดวัดฟังว่า ธรรมะนั้นคือเรื่องของธรรมชาติ, ธรรมะนั้นคือเรื่องของกฎธรรมชาติ, ธรรมะนั้นคือเรื่องหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ, ธรรมะนั้นคือผลที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นสำเร็จ. ในที่นี้เราเล็งเอาข้อที่ ๓ คือ หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ให้ถูกต้อง ต่อกฎของธรรมชาติ, ธรรมะคือสิ่งที่เราจะต้องทำให้ถูกต้อง แล้วคุณจะไปเกลียดธรรมะให้เป็นบ้าเองไปทำไม ธรรมะคือหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ ที่เราจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องและครบถ้วน แล้วคุณจะไปเกลียดให้บ้าไปทำไม.

ขอให้ถือว่า ธรรมะนั้นต้องมีในทุกสิ่ง การศึกษากฎดี การเมืองที่ดี การเศรษฐกิจที่ดี ; แม้ที่สุดแต่ความฉลาดเฉลียวเฉพาะคน มันก็ต้องมีธรรมะเข้าไปประดับประดาอยู่ทั้งนั้น. การศึกษาที่ขาดธรรมะ ก็เป็นการศึกษาที่ทำลายโลก, การเมือง การเศรษฐกิจ ที่ไม่มีธรรมะ มันก็คือทำประเทศให้ฉิบหาย, ความฉลาดส่วนบุคคลที่ไม่มีธรรมะก็ทำให้ทำสิ่งที่ไม่ดีประโยชน์แก่ใคร แล้วก็โทษแก่ทุกคน. ฉะนั้นจึงถือว่า ขาดธรรมะเสียเมื่อใด ก็จะมีแต่สิ่งเลวร้าย, หรือสภาพที่เลวร้ายอยู่โดยทั่วไป ; นี้คุณจะไปเกลียดธรรมะไปถึงไหน.

ธรรมะนั้นเป็นแสงสว่างทางปัญญา ; จิตใจอาศัยธรรมะเป็นแสงสว่าง, ตะเกียงก็ไม่มีแสงสว่างแก่จิตใจได้ ดวงอาทิตย์สักร้อยดวงพันดวง ก็ไม่มีแสงสว่างแก่จิตใจได้. แต่ กฎแห่งธรรมชาติ หรือ สัจธรรม

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ทั้งหลาย สามารถเป็นแสงสว่างแก่จิตใจ, ให้จิตใจเดินไปถูกทาง แล้วก็ไม่มีปัญหาอะไรเหลือ. นี่แหละขอให้มองเห็นเถอะว่า ธรรมะหรือแสงสว่างทางวิญญาณนั้น มีความจำเป็นสักเท่าไร. คนเกลียดวัดทั้งหลาย จงคิดดูเสียใหม่.

เรื่องที่ ๔. ไม่เข้าใจเรื่องโลกุตตระและนิพพาน.

ทีนี้ ก็มาถึง เรื่องที่ ๔ เรื่องโลกุตตระและนิพพาน. คนเกลียดวัด ไม่รู้เรื่องโลกุตตระ, ไม่รู้เรื่องนิพพาน ได้ยินเข้าก็สั่นหัว. คนเกลียดวัดเขาหาว่า เรื่องโลกุตตระนั้นเอามาให้ชาวบ้านไม่ได้, เอาเรื่องโลกุตตระเรื่องนิพพานมาให้ชาวบ้าน ก็เขาจะมาทำความฉิบหายให้แก่ชาวบ้าน; อย่าเอาเข้ามาสอน, อย่าเอาเข้ามาพูด.

คนเกลียดวัดบางคนก็พูดว่า เรื่องโลกุตตระ, นิพพานเป็นต้นนั้น เอามาประพடுத்தพร้อมกันกับการทำมาหากิน อยู่ในโลกนี้ไม่ได้. นั้นมันก็เป็นความเข้าใจส่วนตัวของคนเกลียดวัด เป็นการลืมหืมตาไว้, แล้วก็พูดออกมา. เขาลืมตาอยู่แต่ ๆ มองเห็นอะไรอยู่แต่ ๆ ก็ยังไม่ได้; แล้วก็พูดออกมาว่า เรื่องโลกุตตระนั้นเอามาร่วมกับเรื่องโลกิยะในบ้านในเมืองไม่ได้. นี่เขา ไม่รู้จักสิ่งๆ ที่เรียกว่า โลกุตตระ และเขาเกลียดสิ่งๆ ที่เรียกว่าเป็นโลกุตตระ อยู่เป็นต้นทุน เป็นเดิมพันอยู่ตลอดเวลา.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เราจะบอกให้เขารู้ว่า คนเกลียดวัดทั้งหลายเอ๋ย, ท่านจงเข้าใจกันเสียใหม่ว่า โลกุตตรธรรมนั้นคือขาระงับพิษ ในเมื่อโลกิยธรรมมันเกิดเป็นพิษขึ้นมา. โลกิยธรรมเรื่องทำมาหากิน เรื่องได้ผล เรื่องเสวยผล เรื่องบ้านเรื่องเรือน เรื่องลูกเรื่องเมีย เรื่องสามีอะไรก็ตาม, นีรรวมๆ เรียกว่าเรื่องโลกิยธรรม.

ถ้าโลกิยธรรมมันเกิดเป็นพิษขึ้นมาเมื่อใด ไม่มีอะไรที่จะระงับพิษนั้นได้ นอกจากเรื่องโลกุตตรธรรม; แล้วในโลกนี้มันจะมีได้อย่างไรที่เต็มไปด้วยโลกิยธรรมแล้วจะไม่เกิดเป็นพิษขึ้นมา. ฉะนั้น จงคิดดูเถอะว่า มันมีอะไรที่จะต้องเกิดเป็นพิษขึ้นมา : เช่น ถ้าชายขาดทุน ลูกตาย เมียตาย ผัวตาย เด็กๆ สอบไล่ตก อุบัติเหตุอย่างนั้นอย่างนี้ ถูกขโมยอย่างนั้นอย่างนั้น มันล้วนแต่เป็นสิ่งที่ต้องมีในโลกนี้ ในหมู่โลกิยธรรมทั้งหลาย อย่างนี้เราเรียกว่า เมื่อโลกิยธรรมมันเป็นพิษขึ้นมา; แล้วอะไรจะระงับพิษเหล่านั้นให้คนอยู่เป็นปกติได้ โดยที่ไม่ต้องเป็นบ้า ไม่ต้องเป็นโรคเส้นประสาท หรือไม่ต้องแก้แค้นให้กลายเป็นอัมพาตไปเสียเอง.

เราจึงสรุปความว่า โลกุตตรธรรมมีไว้เพื่ขุญหน้กับโลกิยธรรม เมื่อมันเกิดเป็นพิษขึ้นมาให้ทันเวลา. โลกิยธรรมเป็นพิษขึ้นมาเมื่อไร ต้องเอาโลกุตตรธรรม เสือกเข้าไปใส่หน้ามัน ให้ทันแก่เวลา ในที่นั้นในเวลา นั้น มันจึงจะหยุดร้องไห้, หรือว่าหยุดฆ่าตัวตาย, หรือว่าหยุดทำอะไรผิดๆ เลวๆ; ฉะนั้น จงเตรียมโลกุตตรธรรมไว้ ในฐานะเป็นขาระงับพิษ, เตรียมไว้ให้พร้อม. เหมือนอย่างกับเราเตรียมยา แก้วปวดหัว ปวดท้อง อะไรต่างๆ ไว้พร้อม พอเกิดโรคนี้ขึ้นมาเราก็กินได้ทันเวลา. ขอให้ คนเกลียด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

วัด จงเตรียมขงโลกุตตรธรรม หรือเรื่องของ พระนิพพาน นั้น ไว้ให้ทันเวลา จะได้ใช้เผชิญหน้ากับโลกียธรรมที่เกิดเป็นพิษ.

ที่เราเรียกว่า *โลกุตตระ* แปลว่า *เหนือโลก* นั้น ก็เพราะว่ามัน *ระงับโลกิยะได้* อย่างที่ชาวบ้านเรียกว่าชะมัดหรือชะงัด. *ธรรมะนี้* ได้ชื่อว่า *โลกุตตรธรรม* ก็เพราะว่าระงับพิษของโลกิยะได้ชะมัดหรือชะงัด; ถ้าไม่อย่างนั้นไม่เรียกว่าโลกุตตรธรรมให้เสียเวลา ให้เสียชื่อ.

คนเกลียดวัดต้องรู้ไว้ว่า คำว่า "นิพพาน" นั้นแปลว่า *เย็น*; ฉะนั้นเมื่อใดมันร้อนขึ้นมา ก็ขอให้มีความเย็น สำหรับจะหยุดความร้อนนั้นเสีย. เราศึกษาเรื่องนิพพาน ไว้ให้เพียงพอ ว่ามัน *มีใจความสำคัญคือเย็น ไฟกิเลส และไฟทุกข์ มัน ร้อน*; พอนิพพานเข้ามามันก็ดับ แล้วมันก็เย็น. ฉะนั้นเราจะต้องรู้จักพระนิพพาน ในฐานะเป็นเรื่องเย็น; พอร้อนเกิดขึ้น ก็เสือกเอาเย็นนี้เข้าไปใส่หน้าความร้อน ให้ความร้อนนั้นระงับดับหายไป; เรื่องโลกุตตระและนิพพาน มีความหมายอย่างนั้น.

แล้วก็ให้รู้ต่อไปว่า ที่คน ทุกคนส่วนมากเป็นปกติอยู่ได้ ไม่เป็นบ้า ไม่เป็นโรคประสาทอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะพระคุณของธรรมะ หรือโลกุตตรธรรม นั้นเอง; แม้ว่าไม่เต็มขนาด มันก็เป็นสัดส่วนที่พอสมควรกัน. แต่ว่าเขาไม่รู้สักตัว ว่าหลายๆคนนั้นก็ตาม ไม่เป็นโรคประสาท ไม่เป็นบ้า อะไรมีป้องกันไว้? ก็คือโลกุตตรธรรมหรือพระนิพพานในพระพุทธศาสนา ที่เรามีอยู่โดยไม่รู้สักตัว, หรือแม้จะเรียกว่ามีอยู่โดยธรรมชาติก็ได้ ช่วยป้องกันไว้ไม่ให้ต้องเป็นบ้า. ถ้าเราปล่อยไปตามอารมณ์ที่

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

มากระทบ : ให้รักมากก็เป็นบ้า, ให้โกรธมากก็เป็นบ้า, ให้เกลียดมากก็เป็นบ้า, ให้กลัวมากก็เป็นบ้า, เรามีสติปัญญา ที่จะสลัดสิ่งเหล่านี้ออกไปเสียตามสมควร; ดังนั้นเราจึงไม่เป็นบ้า หรือ ไม่เป็นโรคประสาท รอดอยู่ได้เพราะอำนาจของสิ่งที่เรียกว่า พระนิพพาน หรือ โลกุตตรธรรม.

เดี๋ยวนี้ คนเกลียดวัดไม่รู้จักพระนิพพาน ในลักษณะอย่างนี้; รู้จักพระนิพพานแต่ในภาษาคน. หรือว่าพูดกันตามแบบศาลาวัด ไม่รู้ว่าพระนิพพานนั้นคืออะไร; แล้วเขาก็พูดเลยเตลิดไป ว่าพระนิพพานนั้นอยู่สุดกู่, ต้องตายไปแล้วอีกก็ร้อยชาติ พันชาติ หมื่นชาติ ก็กับปี้ก็กลับก็ไม่รู้ จึงจะบรรลุถึงนิพพาน. นี่เป็นเรื่องของคนไม่รู้เขาพูด; คนเกลียดวัดก็พลอยไม่รู้ แล้วจับเอาไปยึดถือก็พลอยเชื่อไปตามคนเหล่านั้น.

ที่จริง นิพพาน ไม่ได้อยู่สุดกู่; อยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้ อาจจะหาพบได้ทุกคราว ที่มีความทุกข์เกิดขึ้น. เมื่อใดมีความทุกข์เกิดขึ้นดับทุกข์นั้นลงไปเสียได้เท่าไร ก็เป็นนิพพานเท่านั้น; ฉะนั้น นิพพานที่อยู่ตรงที่ความดับทุกข์ จะเรียกให้กว้างก็เรียกว่า อยู่ในวิภูฏสงสารนั่นเอง, มีวิภูฏสงสาร, มีความทุกข์เมื่อไร, คนฉลาดก็จะหาพบนิพพานได้ ที่นั่นคือดับความทุกข์นั้นเสีย. วิภูฏสงสาร หรือ ความทุกข์ นี้ก็อยู่ในคนนี่เอง. ในคนคนหนึ่ง ซึ่งมีร่างกายยาวประมาณวาหนึ่งนี้ มันมีความทุกข์; แล้วก็ดับทุกข์ได้ก็ความทุกข์ มันก็อยู่ในคนด้วยกัน มันสำเร็จด้วยการปฏิบัติของคนคนนั้น.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสว่า ความทุกข์ กิเลส เหตุให้เกิดความทุกข์ กิเลส ความดับสนิทแห่งความทุกข์ กิเลส ทางให้อิถถึงความดับสนิทแห่งความทุกข์ กิเลส ตาคคบัญญัติไว้ในกายที่ชาวประมาตวาหนังนี้ ซึ่งยังมีทั้งสัญญาและใจ. หมายความว่ากายที่ยังเป็น ๆ ไม่ใช่กายที่ตายแล้ว; ในกายตายแล้ว มันไม่มีอะไรอย่างนี้ได้. ใน กายที่ยังเป็น ๆ มีสัญญาและใจนี้ มีทั้งความทุกข์ ทั้งเหตุให้เกิดทุกข์ ทั้งความดับทุกข์ และทางให้อิถถึงความดับทุกข์.

คนเกลียดวัดไม่เคยได้ยินอย่างนี้; ถึงแม้ได้ยินก็ไม่เข้าใจ. ฉะนั้นขอให้มีความรู้อันถูกต้องเสียใหม่ ว่านิพพานนั้นหาพบได้ในภายใน; เมื่อมีความทุกข์, มีความทุกข์เมื่อไร ก็ทำให้มันดับลงไป ก็จะเป็นนิพพานเมื่อนั้นเท่านั้น ตามสมควรแก่เรื่องนั้น ๆ ไม่ต้องรอดตายแล้วอีกที่กบปี่ก็กลบ. เขาจะต้องมีนิพพานให้ทันที่ว่างที่ เมื่อลูกตาย เมียตาย ผัวตาย, หรือว่าเด็ก ๆ เขาสอบไล่ตก, หรือว่ามีอะไรเป็นอุปติเหตุอันใหญ่ยิ่งเข้ามาครอบงำ, เขาจะต้องหาพบนิพพานได้ที่นั่น; มิฉะนั้นเขาจะเป็นบ้า, มิฉะนั้นเขาจะเป็นโรคเส้นประสาท, หรือมิฉะนั้นเขาจะฆ่าตัวตายเดิมเข้าไปอีก, นี่นิพพานอยู่ที่นี้ และเราไม่เป็นบ้าอยู่ได้ทุกวันนี้ ก็เพราะความคุ้มครองของพระนิพพาน.

ถ้าเรารู้เรื่องโลกุตตระ ในฐานะเป็นยาระงับพิษ เมื่อโลกิยะเป็นพิษโดยทำนองนี้แล้ว ก็ไม่มีอะไรที่จะเป็นเรื่องของการสูญเสีย; จะไม่มีอะไรที่เป็นเรื่องของความทุกข์, สามารถจะเปลี่ยนความทุกข์ให้กลายเป็นเรื่องของไม่ทุกข์, เปลี่ยนเรื่องสูญเสียให้เป็นเรื่องได้กำไร, เปลี่ยนเรื่องร้ายให้กลายเป็นดี, เปลี่ยนศัตรูให้กลายเป็นมิตร, เปลี่ยนอุปสรรคให้กลายเป็น

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

การศึกษาที่ดีที่สุด จนกระทั่งพูดได้ในที่สุดว่า *ดูให้ดี มีแต่ได้ ไม่มีเสีย*. ถ้าเขา^๕รู้เรื่องพระนิพพานเรื่องโลกุตระดีแล้วจะไม่มีอะไรเสีย : สูญเสียอะไรลงไป ก็เป็นการศึกษา, ความเจ็บความไข้ ก็กลายเป็นการศึกษา, แม้แต่ความตายจะมาถึง ก็กลายเป็นสิ่งมาทำให้ฉลาด. ฉะนั้น ความรู้เรื่อง^๕โลกุตระ และเรื่องนิพพานนี้ เป็นของที่มีค่าสูงสุด อย่ามัวเกลียดอยู่เลย. คนเกลียดวัดทั้งหลายเอ๋ย, จงเข้าใจโลกุตระและนิพพานกันอย่างนี้.

เรื่องที่ ๕. ไม่รู้เรื่องภาษาคน, ภาษาธรรม.

นี่ มาถึงเรื่องที่ ๕ ที่จะพูดกับคนเกลียดวัดต่อไป คือเรื่องภาษาคน ภาษาธรรม. ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า คนเกลียดวัดคน^๕นี้รู้แต่เรื่องภาษาคน; ไม่รู้เรื่องภาษาธรรม เคียน^๕นี้มาพูดให้คนเกลียดวัดรู้เรื่องภาษาธรรมกันเสียบ้าง, พูดตั้งแต่ชั้นเด็กอมมือไปเลย. เด็กอมมือเขาก็ไม่ค่อย^๕รู้ภาษาธรรม รู้แต่ภาษาคน. ครูบาอาจารย์ก็สอนเขาแต่เรื่องภาษาคน ไม่ได้สอนเรื่องภาษาธรรม. ฉะนั้น เด็กๆ จึงรู้เรื่องแต่เรื่องภาษาคน ไม่ค่อย^๕รู้เรื่องภาษาธรรม.

นี่ ตัวอย่างที่ ๑ เราก็จะบอกเขาว่า *ถ้าพูดโดยภาษาคน พระพุทธเจ้า^๕นั้นนิพพานแล้ว คือตายแล้ว* เมาแล้วเหลือแต่กระดูก; แต่*ถ้าพูดภาษาธรรม* จะพูดว่า *พระพุทธเจ้าไม่ตาย, ไม่รู้จักตาย* อยู่กับเราตลอดกาลทุกเมื่อ ในที่ทุกแห่ง. คนเกลียดวัดลองคิดถึง คนเกลียดวัดลองฟังดูว่า ถ้าพูดภาษาคน

ธรรมะสำหรับคนเกลียดควัด

พระพุทธเจ้าตายแล้ว เคาแล้ว ไม่มีอะไรแล้ว; แต่ถ้าพูดโดยภาษาธรรม พระพุทธองค์ยังอยู่กับเรา ทุกเวลาและทุกแห่ง.

คนเกลียดควัดคงจะไม่ยอมเชื่อ ทว่าพูดเอาเองก็ต้องพูดกันต่อไป อีกสักหน่อย จะอ้างบาลีมาให้เขาฟังก็ได้ คือให้เขามองเห็นว่า พระพุทธเจ้า พระองค์จริงในภาษาธรรมนั้นเป็นอย่างไร, ทำไมไม่รู้จักตาย, แล้วทำไมมาอยู่กับเรา มาอยู่ที่ไหน? มาอยู่ในหัวใจเรา. พระพุทธเจ้าพระองค์จริง ที่ไม่รู้จักตาย และไม่ถูกเผาไหม้ อยู่ในหัวใจเรา; ไม่เที่ยวเดินอยู่ตามถนนหนทาง จนมีคนปากจืดพวกหนึ่ง มันกล้าพูดว่า ถ้าเห็นพระพุทธเจ้า เที่ยวมาเดินอยู่ตามถนนแล้ว ช่วยกันตีเสียให้ตาย เพราะว่ามันไม่ใช่พระพุทธเจ้าจริง. พระพุทธเจ้าจริง ไม่มาเดินผ่านพ่านอยู่ตามถนน; แต่อยู่ในหัวใจของคน อย่างนี้เป็นต้น.

ภาษาคน กับ ภาษาธรรม มัน ต่างกัน อยู่ถึงอย่างนี้ มันมากหรือน้อย ก็ไปคำนวณดูเถิดว่าถ้าภาษาคนนั้น พระพุทธเจ้าตายแล้ว; ถ้าภาษาธรรมนั้น พระพุทธเจ้ายังไม่รู้จักตาย และยังอยู่กับเรา.

ที่นี้ พูด ภาษาคนภาษาธรรม ในเรื่องอื่น ๆ ต่อไปอีก, ตัวอย่างที่ ๒ เช่น เรื่องพระศาสนา. ภาษาคน เขาพูดว่า ศาสนาคือคำสั่งสอน; เหมือนที่เด็ก ๆ ในโรงเรียนก็เรียน แล้วครูก็สอนว่า ศาสนาคือคำสั่งสอน บางทีเขาเขียนอยู่ในไบบลาน พิมพ์อยู่เป็นสมุดเล่มในหนังสือตู้พระไตรปิฎก, ศาสนาแปลว่าคำสั่งสอน นี้ภาษาคน. แต่ถ้าภาษาธรรม ศาสนาคือระบบปฏิบัติที่ดับทุกข์ได้; ต้องเป็นตัวการปฏิบัติที่ปฏิบัติอยู่; ไม่ใช่เป็นแต่เพียงคำ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

สั่งสอน, แล้วปฏิบัติอยู่นั้นต้องถูกต้อง คือดับทุกข์ได้. ศาสนาก็ระบบปฏิบัติ ที่กำลังปฏิบัติอยู่ และดับทุกข์ได้; นั่นคือตัวศาสนา.

ใครจะมีศาสนาหรือไม่มีศาสนา ขอให้ดูกันที่ตรงนี้ : ถ้ามีแต่ความรู้เรื่องปริยัติเรื่องคำสั่งสอน ก็มีศาสนาในภาษาคน ไม่ใช่ภาษาธรรม; ยังเกือบจะใช้อะไรไม่ได้ในทางดับทุกข์. แต่ถ้ามีศาสนาที่แท้จริง มีระบบปฏิบัติอยู่ที่กาย ที่วาจา ที่จิต ถูกต้องอยู่ ความทุกข์เกิดไม่ได้, หรือความทุกข์ที่มีอยู่หายไป. นี่คือตัวศาสนาที่ถูกต้อง ตามภาษาธรรม.

ที่นี้ ตัวอย่างที่ ๓ จะพูดถึงคำว่า พระ ในภาษาคน กับ ภาษาธรรม ต่อไปอีก. ภาษาคน ก็พูดว่า พระอยู่ที่วัด; เหมือนเด็ก ๆ มื้อเมื่อมันพูดว่า พระอยู่ที่วัด, คนแก่หัวหงอกแล้วก็ยังพูดอย่างนี้ นี่ก็พูดกันอย่างภาษาคนของเด็ก ๆ. ถ้าพูด ภาษาธรรม ที่แท้จริง มันก็ว่า พระอยู่ในเรา; ถ้าไม่มาอยู่ในเรา อย่าไปเรียกว่าพระให้มันบวชการ มันใช้อะไรไม่ได้.

ถ้าพระยังอยู่นอกเรา นั่นไม่ใช่พระดอก เพราะไม่มีประโยชน์อะไรแก่เรา. ต่อเมื่อ พระมาอยู่ในเรา มีคุณธรรมอันประเสริฐดับทุกข์ได้ นั่นจึงจะเรียกว่า พระ แล้วก็อยู่ในเรา, เรารู้สึกหรือเราเห็นด้วยใจ. ถ้าอยู่ข้างนอกไม่มี, เรียกว่าไม่มี, มีค่าเท่ากับไม่มี; เพราะฉะนั้นจึงไม่มีทางที่จะพูดว่า พระอยู่ข้างนอก. เราไปรู้ของเขาไม่ได้ ของคนอื่นเราไปรู้ของเขาไม่ได้. เราจะรู้ได้แต่ที่มีอยู่ในใจของเรา, ฉะนั้น พุคให้ถูกต้องโดยภาษาธรรม ก็ต้องพูดว่า พระอยู่ในเรา. ถ้าพูดว่า พระอยู่ที่วัด เป็นเรื่องของภาษาคน ภาษาคนโง่ ไม่รู้ธรรมะเลย.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ที่นี้ ตัวอย่างที่ ๔ พูดถึงคำว่า *พระเจ้า* ถ้าเป็น *ภาษาคน* เขาก็เข้าใจกันว่า *พระเจ้ามีความรู้สึกเหมือนกับคน* : โกรธก็ได้ รักก็ได้ อะไรก็ได้, เราต้องประจบพระเจ้ากันเกือบตาย; นี่พระเจ้าในภาษาคนเป็นอย่างนั้น.

พระเจ้าในภาษาธรรม นั้น คือ *อำนาจตามธรรมชาติ* อันหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจทุก ๆ อย่าง; ตามที่เขาพูดกันว่า *พระเจ้าจะต้องมี อำนาจการสร้างโลก* นั้นขึ้นมา, *อำนาจการควบคุมโลก* นี้ไว้ให้เป็นระเบียบ, *อำนาจขุบเล็ก* โลกนี้เสียเป็นคราว ๆ คอยดูอยู่ที่ทุกแห่ง ให้ทุก ๆ อย่างเป็นไปอย่างถูกต้อง ตามกฎของกรรมหรือตามกฎของอิทัปปัจจยตา; อย่างนี้ไม่ต้องเป็นคน ไม่ต้องมีหัว หู ตีน มือ อย่างคน. แต่ต้องเป็นอย่างพระเจ้า. ที่นี้ จะเป็นอะไร เขาก็พูดไม่ได้บรรยายไม่ได้ มันต้องเป็นอย่างพระเจ้า ไม่ใช่เป็นอย่างคน. *พระเจ้าในภาษาธรรม* ซึ่งเราจะเรียกกันว่า *เป็นกฎของธรรมชาติ* มีลักษณะเป็นนามธรรมยิ่งกว่าเป็นนามธรรม; ยิ่งกว่านามธรรมหมายความว่า มันเป็นอสังขตะ. ไม่ต้องมีอะไรปรุงแต่ง; อย่างนี้เรียกว่า เป็นนามธรรมยิ่งไปกว่านามธรรม; นามธรรมตามธรรมดานั้นก็เป็นสังขตะ ฉะนั้น พระเจ้าเป็นอะไรอันหนึ่งก็ไม่รู้; เราบรรยายไม่ได้, เราพูดไม่ได้, พูดได้แต่สรุปความว่า เป็นอำนาจอันหนึ่ง มีอำนาจ ทำหน้าที่สมบูรณ์ ตามแบบที่พูดกันไว้ว่า พระเจ้านั้นทำอะไรได้บ้าง. นี่พระเจ้าในภาษาธรรม. ถ้าพระเจ้าในภาษาคน ก็เหมือนกับที่เขาพูดเป็นรูปภาพให้ลูกเด็ก ๆ ดู ให้อ่อนวอนให้บังสรวง ให้อะไรกันไปตามเรื่อง, หรือมันเป็นรูปปั้นก็มี.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

นี่ คนเกลียดวัด นี่ก็เหมือนกับเด็กอมมือ รู้จักพระเจ้าแต่ในภาษาคน ไม่รู้จักพระเจ้าในภาษาธรรม จึงไม่เข้าใจพระเจ้าในภาษาธรรม, จึงไม่ได้รับประโยชน์อะไรจากการมีอยู่ของพระเจ้า.

ที่นี้ ตัวอย่างที่ ๔ ก็จะดูไปยังเรื่องอีกเรื่องหนึ่งซึ่งคนเขาพูดกันมากที่สุด คือ เรื่องนรกเรื่องสวรรค์. เรื่องนรก นี้ก็จะต้องใช้คำว่าอบาย, อบายทั้ง ๔ คือ นรก เสร็จฉาน เปรี๊ย อสุรกาย.

คนเกลียดวัดก็เลยสุขหัวพูดกันอยู่แต่พวกคนโง่ด้วยกัน ว่านรกอยู่ใต้ดิน มีหม้อ มีไฟ มีอะไรก็ตามแต่จะพูด; นั้นเป็นภาษาคน. แต่ถ้าภาษาธรรม นรกหมายถึงความร้อนใจ ในขนาดนั้น นรก ก็คือความร้อนใจ ในขนาดที่ถูกตี ถูกเผา ถูกทิ่ม ถูกแทง ถูกอะไรก็ตาม, มันเป็นความร้อนใจขนาดนั้น, แล้วได้รับอยู่ทุกวัน ทำไมไม่เห็น, ทำไมไม่มองดู, ไปหวังแต่สิ่งที่ยังไม่มาถึง แล้วมันก็ไม่จำเป็นสำหรับเรา เพราะว่าเราไม่ได้ทำความชั่ว. เราควรจะรู้จักนรก ที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ. พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่านรกอยู่ที่นั่น : เมื่อใดตาทำผิด ก็เป็นนรกที่ตา, เมื่อใดหูทำผิดก็เป็นนรกที่หู, เมื่อใดจมูกทำผิดก็เป็นนรกที่จมูก, เมื่อใดลิ้นทำผิด ก็เป็นนรกที่ลิ้น, เมื่อใดผิวหนังทำผิด ก็เป็นนรกอยู่ที่ผิวหนังทั้งตัว, เมื่อใดใจทำผิด ก็เป็นนรกอยู่ที่ใจ, นรกในภาษาธรรมเป็นอย่างนี้.

ที่นี้ เปรี๊ย ในภาษาคน เขาว่ารูปร่างอย่างนั้นน่าเกลียด น่ากลัว หิวผอม, กินเลือด กินหนองของตัวเองนี้ก็ตามใจ. แต่ในภาษาธรรม เรา

ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัว

หมายถึง ความหิวด้วยอำนาจกิเลสตัณหา ที่มีอวิชชามากเกินไป; มีรูปร่างหน้าตาอย่างคน ๆ จนดูไม่รู้จักรู้ว่าใครนั่นแหละ มันอาจจะเป็นเปรตอยู่ในภายใน เพราะมีกิเลสที่เป็นเหตุให้หิวอย่างนั้นอยู่ก็ได้. นี่เปรตในภาษาธรรมเป็นอย่างนี้ แล้วระวังให้ดี มันจะเป็นได้ง่าย เป็นได้ไม่ทันรู้ตัว. เปรตอย่างที่เขาพูดกันนี้ ไม่รู้อยู่ที่ไหน แล้วก็ไม่เกี่ยวกับเราก็ได้. แต่เปรตที่มันเกี่ยวกับเรานั้นก็คือ กิเลสความหิวของเราเอง เกิดขึ้นถึงที่สุดแล้วมันก็ทำให้เป็นเปรต นี่คือเปรตในภาษาธรรม.

ที่นี้ *เจริญฉาน*, คำนี้ *เจริญฉาน* เอา *เจริญฉานตามท่งนา วัวควาย* เป็นต้น นั้น *ภาษาคนพูด*. *เจริญฉานในภาษาธรรม* ก็คือ *ความโล่งอย่างสัตว์เจริญฉาน*. ที่ใครคนใดคนหนึ่งกำลังโล่ง ที่นั่งอยู่ที่นี้ ลองโล่งอย่างสัตว์เจริญฉาน มันก็เป็นสัตว์เจริญฉานขึ้นมาทันที. นี่เรียกว่า *เจริญฉาน* ในภาษาธรรม.

ที่นี้ *อสุรกาย* ก็เป็นศิษย์คนหนึ่ง *ภาษาคน* เขาพูดกันว่าอย่างนั้นไม่เห็นตัว คอยหน้อยู่เรื่อยไม่ให้เห็นตัว. ถ้า *ภาษาธรรม* เราพูดว่า *ความขลาดที่ไม่กล้าเผชิญหน้ากับใคร* นี่เป็นอสุรกาย. เมื่อเรากลัว เราไม่กล้าเผชิญหน้ากับใคร เราไม่ยอมให้ใครเห็น; นี่คืออสุรกายในภาษาธรรม ระวังให้ดี; แล้วคนก็มีความประหม่ากลัวตัวสั้นอยู่บ่อย ๆ เขาวานมาทำนั้นก็กล้าทำหน้าไปเสีย; เพราะว่ามันมีความกลัว ไม่มีความสามารถที่ทำให้กล้าหาญ.

นี่เป็นนอบาย ที่เราเปรียบเทียบกัน ในภาษาคนกับภาษาธรรม; แต่แล้วเราก็ไม่ได้ยกเลิกนอบายในภาษาคน ไว้ให้คนเกลียดตัว หรือไว้ให้คน

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

แบบเดียวกับคนเกลียดวัด รักษาเอาไว้สำหรับพวกเขาในความคิดนี้ของเขา. แต่เรามองเห็นอบาย ในภาษาธรรมอย่างนี้แล้ว รมัตถะวังบ่วงกันไม่ให้เกิดขึ้นได้แก่เรา เราก็ไม่ตกอบาย.

นี่ตัวอย่างที่ว่า ภาษาคนกับภาษาธรรมที่คนเกลียดวัดรู้, หรือยังไม่รู้, หรือไม่อาจจะรู้, เราก็จะบอกให้คนเกลียดวัดสนใจ เลื่อนขั้นตัวเองกันเสียบ้าง; อย่างมีวัฏกันอยู่แต่ภาษาคน. แม้คำพูดอื่น ๆ ก็ควรจะรู้กันในทำนองนี้ให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป;

ตัวอย่างที่ ๖ เช่นคำว่าชีวิต นี้ ในภาษาคน ก็หมายถึง เนื้อหนังยังสด ๆ อยู่ ยังไม่ตาย; แต่ถ้าใน ภาษาธรรม หมายถึง ความไม่ตายของพระนิพพานของอมตธรรม. นั่นจึงจะ เรียกว่าชีวิตนิรันดร; ไม่ใช่ชีวิตเนื้อหนังสด ๆ เหมือนต้นไม้อัตว์ บุคคล ยังสดยังเป็นอยู่ ก็เรียกว่าชีวิต นั่นมันชีวิตในภาษาคน. ถ้าชีวิตแท้จริงในภาษาธรรม ก็หมายถึงอมตธรรมหรือความเป็นนิรันดร ของโลกุตตรธรรมของพระนิพพาน; เมื่อบรรลุถึงธรรมะนั้นแล้วเรียกว่าไม่ตาย คนนั้นไม่ตาย เพราะคนนั้นบรรลุถึงอมตธรรม.

หรือ ตัวอย่างที่ ๗ ถ้าพูดว่า ความตาย ภาษาคน ก็หมายถึง ตายแล้วใส่โลง ไปเผา ไปฝัง ตามเรื่อง นี้เรียกว่าความตาย. แต่ถ้าเป็นเรื่องของภาษาธรรมแล้ว หมายถึง ความดีความงามสำหรับความเป็นมนุษย์นั้น มันหมดสิ้นไปไม่เหลืออยู่, ไม่มีความเป็นมนุษย์เหลืออยู่ เรียกว่า ความตาย. หรือจะพูดเป็นภาษาปรมาตถธรรมที่ละเอียด ก็ว่าเมื่อตัวกูเกิดขึ้นในใจเรียกว่า ความเกิด เมื่อตัวกูดับไปในใจ เรียกว่า ความตาย ตัวกูมันเกิด - ตาย เกิด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

- ตาย เกิด - ตาย อยู่วันหนึ่งไม่รู้กี่สิบครั้ง ไม่รู้กี่ร้อยครั้ง อย่างนี้ก็ได้อธิบาย
ว่าความเกิด ความตาย ในภาษาธรรมด้วยเหมือนกัน.

ที่นี้ ตัวอย่างที่ ๔ ดูเป็นอันสุดท้ายว่า *ความเป็นคน* นี้เป็นอย่างไร
ในภาษาคน ถ้าเกิดมาจากคนก็เป็นคนทั้งนั้น เว้นแต่มันเกิดมาจากสัตว์เดรัจฉาน
มันจึงไม่ใช่คน ภาษาคนก็ถือว่า ถ้าเกิดมาจากพ่อแม่ มีรูปร่างอย่างนี้ก็เรียกว่า
เป็นคน; แต่ความเป็นคนอย่างนี้ ยังไม่ตรงตามความมุ่งหมายของคำว่า
มนุษย์; ต้องเกิดอีกครั้งหนึ่ง คือมีจิตใจสูง มาทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง
ให้มันจิตใจสูง สมแก่นามว่ามนุษย์ มีจิตใจสูงที่กิเลสและความทุกข์ครอบงำ
ไม่ได้ จึงจะเรียกว่าเกิดมาเป็นคนที่แท้จริง. นี่เกิดมาเป็นคนหรือความ
เป็นคน ในภาษาคนก็อย่างหนึ่ง, ในภาษาธรรมมันก็อีกอย่างหนึ่ง.

คนเกลียดวัดทั้งหลายจงเข้าใจไว้ให้ดีๆ ว่าภาษาคน ภาษาธรรมมัน
มีความสำคัญมาก ที่พวกคุณจะต้องศึกษาให้เข้าใจ แล้วก็จะได้รู้จักธรรมะ,
แล้วก็จะเลิกเกลียดวัด.

เรื่องที่ ๖. ไม่เข้าใจปัญหาเรื่องศีลธรรม.

ที่นี้ ก็มาถึง เรื่องที่ ๖ คือเรื่องปัญหาทางศีลธรรม. คนเกลียด
วัด เพราะเกลียดวัดจึงเกลียดธรรมะ, เพราะเกลียดธรรมะก็เกลียดศีลธรรม,
เกลียดสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องทางศีลธรรม; ฉะนั้น คนเกลียดวัดจึงไม่รู้เรื่อง
ศีลธรรม.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เราจะบอกเขาว่า เรื่องศีลธรรมนั้น เป็นเรื่องหัวใจของทุกเรื่อง สำหรับความเป็นมนุษย์. ศีลธรรม แปลว่า มีความปกติเป็นธรรมดา, ศีลธรรม แปลว่า มีความเป็นปกติเป็นธรรมดา พอเกิดวุ่นวายผิดธรรมดา ก็เรียกว่าไม่มีศีลธรรม : โดยการกระทำที่ดี โดยผลของการกระทำที่ดี โดยพื้นฐานทั่วไปก็ดี ถ้าไม่มีความปกติ แล้วก็เรียกว่าไร้ศีลธรรม; ถ้ามีความปกติ ก็เรียกว่ามีศีลธรรม. ให้คนเกลียดวัดรู้จักศีลธรรมกันอย่างนี้; อย่าเข้าใจไปว่าเป็นเรื่องละเมอเพ้อฝัน เอาไว้พูดไว้ขู่กันเล่น ให้คนทำบุญเราไม่ได้ต้องการอย่างนั้น. เราต้องการให้ทุกคนในโลกนี้อยู่กันเป็นปกติ เราจึงมีระบบศีลธรรม สำหรับมาพูดกันมาสอนกัน, และให้ชวนกันปฏิบัติ. เมื่อขาดความถูกต้องเพียงพอทางศีลธรรม สังคมมนุษย์ก็มีวิฤตติการณ์กันทั่วไป ในสังคม, หรือทั่วไปทั้งโลก; ไม่มีศีลธรรม คือไม่สงบ; ถ้ามีศีลธรรม ก็คือสงบ.

เดี๋ยวนี้ ไม่รู้จักว่าศีลธรรมเป็นตัวความสงบ, เป็นต้นเหตุแห่งความสงบ ก็ละเมอเพ้อฝันไปตามความโง่งนั้น ๆ. พูดให้ถูกมันต้องพูดว่า พวกคอมมิวนิสต์เขาก็อ้างว่าเขาจะจัดโลกนี้ให้สงบ; พวกที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์เขาก็อ้างว่าจะจัดโลกนี้ให้สงบ; เราพวกพุทธบริษัทก็อ้างว่าจะช่วยกันทำโลกนี้ให้สงบ. ทุกคนอ้างเหมือนกันในเบื้องต้น แต่แล้วพอถึงคราวจัดเข้าจริง ก็มีวิธีจัดไปคนละอย่าง ๆ ไม่เหมือนกัน; ฉะนั้น ความสงบจึงยังเกิดไม่ได้ เพราะจัดไม่ถูก, เพราะไม่ได้จัด, เพราะไม่อาจจะจัด หรืออะไรก็ได้แล้วแต่เรื่องของมัน. เดี๋ยวนี้ เราทำให้มีศีลธรรมไม่ได้ ก็เพราะว่าคนส่วนมากในโลกนี้ไม่รู้เรื่องศีลธรรม; ยิ่งเป็นคนเกลียดวัดด้วยแล้ว ยิ่งไม่รู้จักศีลธรรม, เพราะว่าแม้แต่คนที่ไม่เกลียดวัด ก็ยังไม่รู้จักศีลธรรม พูด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ถึงศีลธรรมอยู่แต่ปากเรื่อยไป; **ไม่รู้จักศีลธรรม ก็ทำให้ศีลธรรมไม่ได้.**
เขามองอะไร ๆ เข้าไปในทางวัดทุกมด; **แล้วก็ศีลธรรมไม่ได้** เพราะเรื่อง
ศีลธรรมเป็นเรื่องทางจิตใจ.

เดี๋ยวนี้ในบ้านเมืองนี้บ้านเมืองไหน ประเทศไหนก็ดี เขาทำอะไร ๆ
เป็นเรื่องวัดทุกไปหมด; เพราะเขา **รู้จักแก้ตัว** ที่เรียกว่าวัดทุกนิม, เขาเห็น
ทุกเรื่องเป็นเรื่องทางวัดทุกไปหมด. ฉะนั้น เขาก็ **เห็นว่า ความไม่สงบสุขมัน**
เป็นปัญหาทางวัด : จัดวัดให้ถึงที่สุดเถิด แล้วโลกนี้จะสงบราบเอง. เป็น
ลัทธิวัดสุดเหี้ยมขึ้นมา อย่างนี้ **ไม่ถูกตามทางของศีลธรรม**; เพราะ
ว่าเรื่องของศีลธรรม มันไม่ใช่เรื่องวัดทุกล้วน ๆ. มันเป็นเรื่องจิตใจเป็นส่วน
ใหญ่. พวกรู้จักแก้ตัว ก็มองแต่เรื่องทางวัด เห็นว่าโลกนี้มีปัญหาทาง
เศรษฐกิจ, มีปัญหาทางการเมือง, มีปัญหาอะไรไปทั้งหมด; แต่ไม่ยอมรับว่า
มี**ปัญหาเพราะศีลธรรม.**

นี้เราพุทธบริษัทมองเห็นตามความรู้สึกของพุทธบริษัทว่า มันเป็น
ปัญหาทางศีลธรรม; อย่าไปหลบตาพูดเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจไปเสียหมด.
การที่เราอยู่กันไม่ได้ สมาคมกันไม่ได้ เป็นผาสูกไม่ได้ นั้นมัน **เป็นปัญหา**
ทางศีลธรรม; มีคนพูดถึงขนาดว่า อาชญากรรมของอันธพาลที่ข่มขืน
แล้วฆ่า, ข่มขืนแล้วฆ่ามันก็มีต้นเหตุมาจากทางเศรษฐกิจ; เขาพูดกัน
อย่างนี้ ที่กรุงเทพฯ นั้นแหละไม่ใช่ที่ไหน. เรามีความรู้สึกว่ามันเป็น**ปัญหา**
ทางศีลธรรม คนไม่มีศีลธรรมจึงทำอย่างนั้น; ไม่ใช่ปัญหาทางเศรษฐกิจ.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัวดี

มีเรื่องที่น่าหัว อตมาเคยอ่านพบว่า *พวกแม่ค้าทำฟูๆปรื๋อตอนนรก* ไปด้วยสิ่งเกะกะค้าขายของเขาเนี่ย เขาก็ยังจัดเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ, เป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ, เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ; เรามันรู้สึกว่ *แม่ค้าคนนั้นไม่มีศีลธรรม* เขาจึงทำทางเดินรก; มันพูดกันไม่รู้เรื่องอย่างนี้.

นี้เรารู้สึกว่ากฎหมายนี้ยังโง่มาก ที่ไม่มองอะไรในทางศีลธรรมกันเสียเลย : คือมีเรื่องว่า เด็กหญิงสาวคนหนึ่ง เขาออกไปเที่ยวเวลาตีสองคนเดียว แล้วก็อันธพาลพาไปข่มขืน, แล้วก็บอกตำรวจจับไปลงโทษ; ก็ต้องถูกลงโทษตามแบบของกฎหมาย. นี่คือกฎหมายมันโง่ กฎหมายไม่มองในแง่ของศีลธรรม. ถ้ากฎหมายมันฉลาดพอ มันต้องลงโทษเด็กหญิงคนเดียวออกเที่ยวตีสอง ต้องถูกลงโทษก่อน; เพราะว่าทำผิดศีลธรรมซึ่งบรรพบุรุษ บู่ ย่า ตา ยาย เขาไม่แนะนำให้เด็กหญิงคนเดียวออกเที่ยวคนเดียวเวลาตีสอง ถ้าใครทำอย่างนั้น ต้องจับเอาตัวมันมาลงโทษก่อน. อย่าไปลงโทษอันธพาล มาจับตัวไปข่มขืนเลย เพราะนั่นมันเป็นเรื่องธรรมดาของอันธพาล. นี้เขาไม่มองกันอย่างนี้ แล้วเขาไม่ออกกฎหมายคุ้มครองไม่ให้เด็กหญิงคนเดียวเที่ยวเวลาตีสอง. อตมาจึงเรียกว่ามีแต่กฎหมายโง่สำหรับไล่หลังความไม่มีศีลธรรม มันก็ทำให้โลกนี้มีศีลธรรมไปไม่ได้. คนเกลียดตัวดีรู้หรือไม่รู้ ก็ขอให้ไปคิดเอาเอง. คนออกกฎหมายก็โง่ในทางศีลธรรม *ไม่ออกกฎหมายในทางส่งเสริมศีลธรรม* คือไม่คล้อยไปตามหลักเกณฑ์ของศีลธรรม.

นี้อตมาก็เป็นบ้าศีลธรรม ก็พูดอะไรๆ ก็เป็นเรื่องศีลธรรมหมด. นี้คนเกลียดตัวดีก็คงจะไม่ฟัง; แม้ไม่ฟังก็ยังขึ้นพูดว่าเราชวนกันมีกระเทรว

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ศีลธรรม เป็นกระทรวงใหญ่เหนือกระทรวงทั้งหลาย, ควบคุมกระทรวงทั้งหลายให้ปฏิบัติหน้าที่ไปโดยมีศีลธรรม. มีคนบอกว่า พูดอย่างนี้มีแต่คนโง่ เฮ้อ, โง่ก็โง่ไป; มันยังมีความเชื่ออย่างนี้อยู่, แม้เดี๋ยวนี้ก็ยังมีความคิดอย่างนี้อยู่, ยังยืนยันความคิดอย่างนี้อยู่, ว่าเราต้องมีกระทรวงศีลธรรม เป็นกระทรวงใหญ่ ควบคุมกระทรวงทุกกระทรวง. เรามีศีลธรรมดีแล้ว กระทรวงเศรษฐกิจก็จะดี กระทรวงกรรมกรก็จะดี กระทรวงขนส่งก็จะดี อะไร ๆ ก็จะได้หมด คือ ไม่มีคอร์รัปชัน. นี่คือนโยบายทางศีลธรรม.

เราเห็นว่า เรา ควรจะทำให้ลูกเด็ก ๆ มีศีลธรรมมาตั้งแต่ในท้อง คือพ่อแม่ของเด็กประพฤติดัวให้ดี ในการที่จะให้กำเนิดแก่ลูก : บริหารครรภ์ให้มีศีลธรรม, ให้คลอดออกมามีศีลธรรม ให้แวดล้อมด้วยศีลธรรม ในรูปแบบต่างๆ, จนเด็กมันโตขึ้นมาในท่ามกลางของศีลธรรม; นโยบายในโลกก็จะหมดไป.

เดี๋ยวนี้มันไม่เป็นอย่างนั้น คนยังนิยมความไม่มีศีลธรรม. จะยกตัวอย่างง่ายๆ เช่น อบายมุขทั้ง ๖ ยังเต็มไปในโลก : *คัมภีร์น้ำเมา* เทียวกลางคืน *ดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำงาน*; ทกอย่างนี้เรียกว่า อบายมุข พระพุทธองค์ทรงสอนว่าต้องเว้นกันโดยเด็ดขาด เพื่อความมีแห่งศีลธรรม. เดี่ยวนี้ก็เว้นกันไม่ได้ เพราะว่าอบายมุขทั้ง ๖ นั้นมันเป็นเครื่องมือเก็บภาษีของรัฐบาล; รัฐบาลได้ภาษีจากอบายมุขมากมาย ก็เลยไม่อยากเลิกอบายมุข อบายมุขก็ยังคงเต็มบ้านเต็มเมืองอยู่ได้ นี่คือนโยบายการมองความสำคัญของปัญหาทางศีลธรรม; ไปมองแต่เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องการเมืองเรื่องอะไรกันเสียหมด มันก็ทำความสงบสุขไม่ได้.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เราขอให้คนเกลียดวัดทั้งหลายเหล่านั้น มามองกันเสียใหม่, คือ มองให้เห็นปัญหาทางศีลธรรม ว่าเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาทั้งหลายทั้งปวง ก็แก้กับปัญหาที่เป็นวิกฤตการณ์ทั้งหลายได้. คนเกลียดวัดไปพิจารณาดูให้ดีๆ จะได้ทำตัวให้มีศีลธรรม แล้วก็มาช่วยกันส่งเสริมศีลธรรมกันเสียใหม่.

เรื่องที่ ๗. ไม่มีพระเจ้าพระสงฆ์ในจิตใจ.

ที่นี่ ก็มาถึงเรื่องที่ ๗ คือ เรื่องพระเจ้าพระสงฆ์. คนเกลียดวัด เขาไม่มีพระเจ้าพระสงฆ์ในจิตใจ. คนเกลียดวัดจะมีบ้าง ก็เพียงพระเจ้าพระสงฆ์ที่ริมฝีปาก, เขาจะพูดบ้างถึงพระเจ้าพระสงฆ์แต่บางองค์ ที่มีประโยชน์แก่เขาหรือเป็นพรรคพวกของเขา ซึ่งให้ประโยชน์ทางวัตถุแก่เขา. พระเจ้าพระสงฆ์ที่แท้จริงเขาก็ไม่ชอบ; เพราะว่ามันไม่ได้ประโยชน์อย่างที่เขาต้องการ, มันได้ประโยชน์อย่างอื่นชนิดที่เขาไม่ต้องการ.

เราจะบอกแก่คนเกลียดวัดว่า คนเกลียดวัด จงมองดูให้ดีๆ ว่า พระเจ้าพระสงฆ์นั้นคืออะไร. พระเจ้าพระสงฆ์นั้น ก็คือตัวอย่างแห่งบุคคล ผู้เป็นอยู่ด้วยความสะอาด สว่าง สงบ. คุณอย่าไปหาพระเจ้าพระสงฆ์ที่อื่นซิ. คุณมาหาพระเจ้าพระสงฆ์ ที่บุคคลที่เป็นอยู่ด้วยความสะอาด สว่าง สงบ; เขาเป็นบุคคลที่มีระบบการเป็นอยู่เกลี้ยง หรือสะอาด บริสุทธิ์ รอดจากการบีบคั้นของความทุกข์ เป็นอิสระแก่กิเลส; มีปกติไม่วุ่นวาย แล้วก็ เขือกเขินเป็นนิพพาน; พระเจ้าพระสงฆ์ต้องเป็นอย่างนั้น.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ที่นี้ เกี่ยวกับผู้อื่น พระสงฆ์มีชีวิตเป็นอยู่ให้ดูอย่างนี้แล้ว ก็เป็นเครื่องกระตุ้น มิให้คนทั้งหลายเกิดความท้อถอย ในการงานทางจิตหรือทางวิญญาณ ; เพราะว่ามีพระเจ้าพระสงฆ์เป็นประจักษ์พยานหลักฐานแสดงอยู่ว่าการทำอย่างนี้มันทำได้, และเมื่อทำได้แล้ว มันมีความปกติสงบเย็นอย่างนี้. ฉะนั้น การเป็นอยู่มีอยู่แห่งพระเจ้าพระสงฆ์นั้น จึงเป็นเครื่องกระตุ้นในทางวิญญาณ มิให้คนทั้งหลายเกิดความท้อถอย ในกิจการทางด้านวิญญาณ ; เพราะเหตุผลอย่างนี้ พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำในทางวิญญาณ, นำไปสู่ความเหนือโลก, นำไปสู่ความเป็นอยู่เหนือโลก คือโลกุตตระ อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น. พระสงฆ์เป็นผู้นำในทางวิญญาณ พาสัตว์โลกไปสู่โลกุตตรภูมิ ให้มีโลกุตตรธรรม สำหรับจะมีชีวิตอยู่ที่ไหนก็ได้ โดยไม่ต้องมีความทุกข์; คือว่าโลกียธรรม ไม่อาจจะเป็นพิษแก่บุคคลผู้ตั้งอยู่ในโลกุตตรภูมิ ซึ่งพระสงฆ์เป็นผู้นำในทางวิญญาณ แล้วพาไปให้ถึงที่นั่น.

หรือถ้าพูดอย่างอุปมาอีกสักหน่อย ก็จะมีพูดว่า พระเจ้าพระสงฆ์นั้นเป็นหมอ, แพทย์ในทางวิญญาณ : เป็นหมอเป็นแพทย์เชี่ยวชาญรักษาโรคทางวิญญาณ. อย่างพระเถระอรหันต์องค์หนึ่ง ท่านประกาศก้องว่า พระศาสดาของข้าพเจ้า เป็นแพทย์รักษาโรคแก่สัตว์โลกทั้งปวง, คือโรคในทางวิญญาณ โรคกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์. พระพุทธเจ้าเป็นจอมแพทย์, ที่นี้ พระสงฆ์สาวกของพระองค์ก็เป็นแพทย์ลูกน้อง; แต่ก็ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน คือรักษาโรคในทางวิญญาณ อย่าให้จิตใจมีความทุกข์ แม้ว่าร่างกายมันจะเป็นอย่างไรก็ตามใจ; จิตใจก็จะไม่เป็นทุกข์, แต่แล้วในที่สุดมันก็จะสงบสบายกันทั้งทางฝ่ายกายและทางฝ่ายจิตใจ.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

นี่แหละคนเกลียดวัดทั้งหลายเอ๋ย, จงรู้จักพระเจ้าพระสงฆ์กันเสียใหม่ ว่าพระเจ้าพระสงฆ์นี้เป็นตัวอย่างแห่งการเป็นอยู่ด้วยความสะอาด สว่าง และ สงบ, ดำเนินชีวิตชนิดที่เกลียดงลา รอคพัน เป็นอิสระ ปกติ และเยือกเย็น, เป็นเครื่องกระตุ้นให้สัตว์ทั้งปวงในโลกนี้ ไม่ยอมแพ้ ไม่ท้อถอยในกิจกรรมในทางวิญญาณ, เป็นผู้นำในทางวิญญาณให้ขึ้นอยู่เหนือโลก, เป็นหมอ แพทย์ในทางวิญญาณรักษาโรคโดยประการทั้งปวง. คุณคิดดูเถิดว่า เมื่อพระสงฆ์เป็นอย่างนี้แล้ว เรามาช่วยกันทำให้พระสงฆ์ยังคงมีอยู่ในโลกนี้ จะดีไหม? คนเกลียดวัด, คุณจะว่าอย่างไร เกี่ยวกับพระเจ้าพระสงฆ์?

เดี๋ยวนี้ คุณก็มักจะแก้ตัว; ไปอ้างเอาพระสงฆ์พระเจ้าที่โหนมา ก็ไม่รู้. เราก็บอกคุณว่า คุณอย่าไปเอาพระสงฆ์แบบราชสีห์ในหนังลามานี. ราชสีห์ที่กลุมด้วยหนังลา ที่ปลอมตัวเป็นลา อย่างนั้นมันก็มี; คุณอย่าไปเอาพระเจ้าพระสงฆ์ทำนองนั้นมา. คุณช่วยกันสร้างบำรุงให้เกิดพระเจ้าพระสงฆ์ ตามแบบของพระพุทธองค์ อย่างที่ว่ามาแล้ว.

นี่แหละเรื่องที่คนเกลียดวัดเขาเข้าใจไม่ได้; เรื่องที่เราจะต้องบอกกับคนเกลียดวัดให้เขาเข้าใจให้ได้.

เรื่องที่ ๘. มีระบบความสุขไปทาง กาม กิณ เกียรติ.

นั่น ก็จะมา เรื่องที่ ๘ คือ เรื่องความสุข. คนเกลียดวัดเขามีระบบความสุขของเขาไปตามแบบของเขา ตามที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เขาจะรู้สึกอย่างไร, และพอใจอย่างไร; เขาเรียกว่า นั่นเป็นระบบความสุขของเขา. นี่เราคนที่ไม่เกลียดวัด ที่เข้าถึงหัวใจของวัดหรือของพระศาสนา มันมีความรู้สึกอย่างอื่น; จิตมันจึงมีหลักเกณฑ์หรือว่าหลักการเป็นอย่างอื่น ในการแสวงหาความสุข. ฉะนั้น เราจะพูดว่า คนเกลียดวัดจงดูให้ดี ๆ ให้เห็นว่า ระบบความสุขนั้น มันขึ้นอยู่กับระดับจิต แล้วแต่ระดับจิตไหน มันเป็นอย่างไร.

ถ้าอุปมาด้วยเรื่องธรรมดาๆ ก็จะอุปมาว่า มันเหมือนกับแมลงวัน กับแมลงผึ้ง. ทุกคนเคยเห็นว่าแมลงวันชอบกินอะไร, และแมลงผึ้งมันชอบกินอะไร, มันแทบจะกินแทนกันไม่ได้; หรือว่า โดยปรกติแท้จริงแล้ว มันมีความมุ่งหมายกันคนละอย่าง. *แมลงวันกินของเน่าของเหม็น, แมลงผึ้งมันก็ไปกินของหวาน หรือ ของหอม.* นี่คนที่ เป็น อัมธพาล กับเป็น สัตบุรุษ ก็มีระดับความสุขต่างกัน อย่างนี้ แล้วคนเกลียดวัดจะชอบความสุขในแบบไหน? ในระดับไหน?

เดี๋ยวนี้ เรามาดูถึงคนเกลียดวัด ระบบที่ร่ำรวยสวยงาม มีอำนาจวาสนากันดีกว่า; แล้วก็ยังพูดได้ว่า ความสุขของคุณนั้น มันคือ ๓ ก; ความสุขของฉนั้นมันคือ ๓ ส, *ระบบความสุข* ของคุณก็คือ *กิน กาม เกียรติ* เรียกว่า ๓ ก : ก. กิน ก. กาม ก. เกียรติ คุณมีความสุขอยู่ที่ระบบ ๓ ก. ส่วนฉนั้นก็มี *ระบบความสุข* อยู่ที่ ๓ ส คือ *สะอาด คือ สว่าง และ สงบ*; ต่อเมื่อสะอาด สว่าง สงบ ในทางจิตใจ ฉนั้นจึงจะถือว่าเป็นความสุข. เพียงรสชาติของเรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ นั้น จะไม่บ่งชี้ว่าเป็นความสุข; มันเป็นเรื่องตามธรรมดาสามัญ ที่มันจะต้องเป็นอย่างนั้น.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

นี้จะเรียกว่าความสุขสูงเกินไป ก็ตามใจ; ถ้าว่าสะอาด สว่าง สงบ นุ่มนวล สูงเกินไป คุณไม่เอาก็ได้; เราก็ยังเสนอให้ ลดค่าลงมา ได้ว่า ความสุขของเรานั้น อยู่ที่การ ยกมือไหว้ตัวเองได้. เมื่อไรเราได้ทำอะไร ลงไปแล้วยกมือไหว้ตัวเองได้ ความรู้สึกอันนั้นเป็นความสุขของเรา.

เราจะยกมือไหว้ตัวเองได้ เมื่อรู้สึกว่าจะทำอะไรไม่ผิดพลาด, ทำอะไรไม่มีส่วนที่น่าติเตียน, ทำอะไรถูกต้องตามธรรมตามวินัย ตามระบบ ฝ่ายความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง, หรือตามระบบที่เราช่วยผู้อื่น ด้วยความไม่เห็นแก่ตัว; เมื่อเราได้ทำสิ่งเหล่านี้แล้ว เรายกมือไหว้ตัวเองได้. เรายกมือไหว้ตัวเองได้เมื่อไร; เมื่อนั้นเรามีความสุขสูงสุด; ไม่เกี่ยวกับเรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ แม้แต่ประการใด. คนเกลียดวัดทั้งหลาย จงรู้จักพวกเราในลักษณะอย่างนี้เถิด; นี่ก็ความสุข.

ที่นี้ คนเกลียดวัดนั้น มีปกติเป็นทาสของอายตนะ คือเป็นทาสของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ บูชาความอร่อยทางเนื้อทางหนังมาตั้งแต่ต้นเสียหมดแล้ว; มันไปติดความสุขชนิดนั้นเสียหมดแล้ว, มันจึงเลยเข้าใจความสุขชนิดนี้ไม่ได้. เป็นเหตุให้เราต้องแยกหากันเหมือนแมลงวันกับแมลงผึ้ง ในอุปมาข้างต้น. นี่คนเกลียดวัดก็มีความสุขไปตามแบบคนเกลียดวัด. คนรักวัดโดยแท้จริง ก็มีการหาความสุขไปตามแบบของคนรักวัดหรือคนมีวัด.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เรื่องที่ ๙. เข้าใจผิดในเรื่องการทำบุญให้ทาน.

ที่นี่ ก็จะมาถึงเรื่องที่ ๙ คือเรื่องการทำบุญสุนทรทาน, จะเรียกสั้น ๆ ว่า การทำบุญสุนทรทานก็ตามใจ. คนเกลียดวัดบางคน เขาอยากจะทำบุญสุนทรทาน; เพราะฉะนั้น เขาจึงทำบุญสุนทรทานชนิดที่จะให้ได้หน้าได้ตา; เรามอบว่านั่นไม่ใช่การทำบุญสุนทรทานอันแท้จริง. การทำบุญสุนทรทานอันแท้จริง ไม่เกี่ยวกับการได้หน้าได้ตาเกี่ยวกับประโยชน์ ที่จะช่วยผู้อื่นให้ได้รับความสุข และตัวเองก็ได้บรรเทากิเลส ที่เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัวเองไปทุกที; คือทางผู้ทำนั้นจะหมดกิเลส ที่เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัวเองไปทุกที ในการทำบุญนั้น, และทางผู้อื่นก็ได้รับความสงบสุข, นี้เราเรียกว่าความถูกต้อง ในการทำบุญสุนทรทาน. แต่คนเกลียดวัดเขาต้องได้หน้าได้ตา, ทำบุญเพียงเพื่อประดับเกียรติ.

เราเคยพูดเรื่องนี้ไว้เป็นข้อ ๆ สำหรับจำง่าย ๆ ว่า ทำบุญแบบน้ำโคลน : ขำว้วขำควาย ขำหุมขำแมว อะไรมาเลี้ยงกันให้สนุกสนานทำบุญ. แล้ว ทำบุญแบบน้ำหอม ก็ทำกันอย่างที่เรียกว่า ได้เกียรติได้สนุกสนานไปตามเรื่อง. แล้ว ทำบุญแบบน้ำสะอาด; ไม่ใช่ น้ำโคลน ไม่ใช่ น้ำหอม แต่เป็นน้ำสะอาด ก็เพื่อให้มันหมดบาป, ทำบุญให้มันหมดบาป เพื่อประโยชน์อันแท้จริง อย่างที่กล่าวมาแล้ว.

บุญนั้นต้องเป็นเรื่องล้างบาป;
มันก็เป็นโคลนใหม่ ไปคิดเป็นบาปแทนอยู่.

น้ำโคลน มันล้างบาปได้เท่าไร,
ล้างด้วยน้ำหอม มันก็มีเชื้อ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

น้ำหอม ซึ่งเป็นของสกปรกอะไรอย่างหนึ่งก็ได้ *คิดเหลืออยู่* มันต้องล้างด้วย *น้ำสะอาด* จึงจะไม่มีอะไรติดเหลืออยู่. คนเกลียดวัดเคยทำบุญเหมือนกับ ชนิดที่ล้างด้วยน้ำสะอาดนี้ไหม? ไปสอบสวนการทำบุญของตนเองใหม่; ลองดูบ้างในการทำบุญแบบน้ำสะอาด, ไม่ต้องเอาหน้าเอาตา.

หรือว่าอาจจะมีคนเกลียดวัดบางคนร่ำรวยมากเป็นว่าเล่น เขาทำบุญเป็นว่าเล่น อย่างนี้ก็มิ. เขา *สนุกสนานช่วยการทำบุญทำทาน* อาจจะทำบุญ ชนิดนี้ก็ได้; แต่ว่ามันคงไม่เป็นบุญ เพราะมัน *ไม่อ้างบาป*. เพราะมัน ทำบุญเพื่อความสนุกสนานของตัวเอง. โดยเฉพาะก็ *เพื่อได้เกียรติ ได้ความ มีหน้ามีตา* นั้นอีก. การทำบุญกันเป็นการใหญ่อย่างเช่นกล่าวนี้นั้น มันก็มีอยู่ ๒ แบบ.

ในครั้งพุทธกาลโน้น เขามีโรงงาน. เศรษฐีต้องมีโรงงาน ถ้า ไม่มีโรงงานไม่เรียกเศรษฐี, แล้วก็ทำทานกันโดยบริสุทธิ์ใจ มันเป็นการโดย บริสุทธิ์. สมัยนี้ก็มีมูลนิธิ ว่าที่จริง แต่เจตนาธรรมดาเพื่อการเมืองเสีย มากกว่า มันไม่เหมือนกับโรงงานอันบริสุทธิ์ใจของสมัยนั้น. สมัยนี้ก็มี มูลนิธิอยู่มาก แต่เบื้องหลังหรือหัวใจของมัน มันเป็นการเมืองอยู่มาก ๆ; ก็เลยไม่เหมือนกัน. แต่เดี๋ยวนี้คนเกลียดวัดโดยมากนั้นก็ยังไม่ทำ; แม้ มูลนิธิเพื่อการเมืองเขาก็ยังไม่ทำ เขาเอาไว้ใช้เองดีกว่า.

แล้วคนเกลียดวัดนี้ *ก็จะบริจาคอะไรกันสักที ก็ต้องมิงานบอลล*, งาน บอลลคือว่ากินเหล้าเมายากัน ให้กลายเป็นสัตว์เดรัจฉานไปเลย, แล้วก็ เรียกรู้อะไร, เอาเงินนั้นไปทำบุญทำทานอะไรบ้าง; อย่างนี้เรียกว่างานบอลล.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัดเขาก็มีแต่งงานบอลล์ เพื่อจะเรียไรเอาไปทำบุญ เพราะว่าคนเกลียดวัดมีจิตใจที่คับแคบหรือต่ำเกินไป.

เราบอกเขาว่า จิตที่คิดจะให้ให้ สบายหรือประเสริฐกว่าจิตที่คิดจะเอา; พูดถึงประเสริฐเขาคงไม่ชอบ, พูดถึงสบาย บางทีเขาคงพอจะฟังถูก ว่าจิตที่คิดจะให้ให้สบายกว่าจิตที่คิดจะเอา. แต่นั่นมันเป็นจิตของคนอีกแบบหนึ่ง ไม่ใช่จิตของคนเกลียดวัด จิตของคนเกลียดวัดนั้น จิตที่คิดจะเอานั่นมันสบายกว่าจิตที่คิดจะให้; เพราะเขาจะเอาแล้วเขาก็พอใจที่จะเอา, เอามาได้ก็สบาย. ส่วนคนปกตินั้น จิตที่คิดจะให้ มัน เป็นจิตที่สละออกไปไม่ยึดมั่นถือมั่น; ไม่มีอะไรมาบีบบังคับ มากดทับอยู่บนจิต เพราะมันให้ตัวกู - ของกูออกไปเสีย; จิตที่ให้จึงสบายกว่าจิตที่คิดจะเอา - เอามา-เอามา, เป็นของกู - เป็นตัวกู, มาหวงมาแหวน มารักษา มาวิตกกังวล. “จิตให้สบายกว่าจิตเอา” คุณเคยสังเกตเห็นหรือเปล่า?

ที่เราจะพูดอีกประโยคหนึ่งว่า การบริจจาคคือการได้เพิ่มมากขึ้น นี่คนเกลียดวัดไม่ยอมฟัง. การบริจจาคอะไรออกไปนั้น มันทำให้ได้อะไรมากขึ้น; เช่น บริจาคเงินออกไป มัน ทำให้มีความสุขมากขึ้น กว่าที่จะมีไว้เป็นสุขแค่นคนเดียว : เจ้าของผู้บริจจาคก็ได้ความสุข เพราะได้บริจจาค, ได้บุญเพราะได้บริจจาค, มีความดีเพราะได้บริจจาค. คนที่ได้รับก็ได้รับความสุข หรือว่าได้รับประโยชน์อะไรก็สุดแท้ เพิ่มมากขึ้น; ประโยชน์มันมากออกไป. ผู้บริจจาคกลับได้มากกว่า เพราะสละความเห็นแก่ตัว ความยึดมั่นถือมั่น เลยได้ประโยชน์ไปทางนิพพาน; แม้ว่าผู้รับทานก็จะได้ประโยชน์ไปในทางเรื่องธรรมดาสามัญ; ก็ยังต้องพูดได้ว่า การ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

บริจาคนั้นทำให้เกิดการได้เพิ่มมากขึ้น. คนเกลียดวัดฟังไม่ถูก : มันต้องฉันได้ชิ มากขึ้น มันจึงจะเรียกว่าได้มากขึ้น; คนอื่นมันได้มากขึ้นมันไม่ใช่ฉันได้; เพราะฉะนั้นจึงไม่รับรู้ในข้อนี้.

คนที่มีความศรัทธา มีใจกว้าง เขามีความคิด รู้สึก นึกกว้างถึงกับว่าทั้งโลกเป็นของเรา; ถ้าเราช่วยโลก บริจาคทรัพย์ออกไปนี้ เพื่อประโยชน์แก่โลก ทั้งโลกก็เป็นของเรา; เขาจึงรู้สึกว่าเขาได้มาก. เช่นเขาบริจาคทรัพย์จำนวนหนึ่งส่งเสริมพระศาสนาในเรื่องปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ทำให้โลกนี้มีศาสนาคัมภีร์ครองโลกอยู่เป็นผาสุก เขาก็รู้สึกว่าเขาได้มาก; ฉะนั้นยิ่งบริจาคมยังได้มาก, ยิ่งบริจาคมยังมีการได้เพิ่มมากขึ้น, ไม่ใช่ลดลงไป. แต่คนเกลียดวัดเขาไม่ยอมมองอย่างนี้.

ที่นี้ เราพูดอีกทีหนึ่ง เขาจะไม่ชอบใจมากขึ้นไปอีก บอกว่าการเอาไว้นั้นคือการสูญเสีย, การเก็บเอาไว้นั้นคือการสูญเสีย วินาศฉิบหาย คือมันเพิ่มความยึดมั่นถือมั่นมากขึ้นๆ จนเหมือนกับว่าตกนรกทั้งเป็นอยู่ทั้งวันทั้งคืน เพราะการหวงแหน, การเอาไว้, การยึดมั่นถือมั่นนั่นเอง มันเกิดเป็นสนิมกัดขึ้น ภายในจิตของบุคคลผู้เป็นเจ้าของผู้เอาไว้; ฉะนั้นเราจึงบอกเขาว่า คนเกลียดวัดเอ๋ย ดูให้ดี ๆ ว่า การเอาไว้นั้นแหละคือการสูญเสีย, การบริจาคออกไปนั้นแหละคือการเพิ่มมากขึ้น. นี่คือเรื่องการทำบุญสุนทรทาน ที่เราจะพูดกับคนเกลียดวัด ให้เขาเข้าใจ.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เรื่องที่ ๑๐. ความสุขที่แท้จริงมีได้ต่อเมื่ออยู่ด้วยจิตว่าง.

ที่นี้ ก็มาถึง เรื่องที่ ๑๐ เรื่องการเป็นอยู่อย่างพุทธบริษัท. พุทธให้ศีลก็ตั้งพูดว่า เรื่องจิตว่าง, เรื่องการเป็นอยู่อย่างพุทธบริษัทนั้นคือเรื่องจิตว่าง; เพราะว่า พุทธบริษัทจะต้องมีการเป็นอยู่ด้วยจิตว่าง. ฉะนั้น ถ้าใครเป็นอยู่อย่างพุทธบริษัท ก็ต้องเป็นอยู่ด้วยจิตว่าง.

พุทธบริษัทที่ยังไม่หมดกิเลส ก็ยังไม่เป็นพระอรหันต์ ก็อยู่ด้วยการทำจิตให้ว่าง, รักษาจิตให้ว่าง, พยายามทำจิตให้ว่าง, ระวังให้มันว่างอยู่ แล้วก็อยู่ด้วยความว่างอันนั้น ก็สบายดี. ที่นี้ ถ้าเป็นพระอรหันต์สิ้นกิเลสแล้ว ก็อยู่ด้วยความว่างเองโดยอัตโนมัติ; ไม่ต้องพยายามอะไร, ไม่ต้องขวนขวายอะไร. เราจึงพูดเสียเลยว่า พุทธบริษัทที่แท้จริงต้องเป็นอยู่ด้วยจิตว่าง.

คนบุญคุณ หรือยังไม่เป็นพระอรหันต์ ก็ทำให้มันว่าง จะล้มนอนลงไป มีอกายหน้าผากก็ได้ ถ้ามันชอบทำอย่างนั้น; แต่ขอให้จิตมันว่าง หรือ พยายามประคองให้มันว่าง กว่าจะหลับลงไป, ให้อยู่ด้วยจิตว่าง ที่เราทำให้มันว่าง, ควบคุมให้มันว่างอยู่. นี้ถ้าว่า เป็นผู้สิ้นกิเลสแล้ว มันว่างเอง มันอุ่นอีกไม่ได้ มันเป็นของมันเอง. “เป็นอยู่ด้วยจิตว่าง” เรียกว่า มีผลอยู่ด้วยความว่างอย่างเดียวกัน ก็เพียงคิดกันนิดหนึ่ง ว่าอันหนึ่งมันว่างเพราะควบคุมให้ว่าง, อันหนึ่งมัน ว่างเองโดยไม่ต้องควบคุม แต่ที่ทั้ง ๒ พวกนี้เป็นอยู่ด้วยจิตว่าง. ฉะนั้นเขาจะศึกษาเล่าเรียน, เขาจะทำการงาน, เขาจะเก็บผลการงาน, เขาจะบริโภคนิพพาน, เขาจะพักผ่อน

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เขาจะนอนหลับ ทุกกระยะทุกตอนเขาจะ ต้องเป็นอยู่ด้วยจิตว่าง ไม่ให้โอกาส แก่กิเลสและความทุกข์ สำหรับจะเกิดขึ้นมาทำให้จิตุ่น.

นี่แหละเรียกว่าการเป็นอยู่ มีชีวิตอยู่ มีลมหายใจอยู่ตามแบบของ พุทธบริษัท : ทำงานก็ทำด้วยจิตว่าง, บริโภคผลงานก็บริโภคด้วยจิตว่าง, การพักผ่อนก็พักผ่อนด้วยจิตว่าง, ว่างจากความรบกวนของกิเลสและความทุกข์ กิเลสไม่รบกวนก็เรียกว่าอยู่ว่าง. ถ้ากิเลสมารบกวน มันก็ไม่ว่าง ก็ไปต่อสู้อับกับกิเลสอยู่. ความทุกข์ก็เหมือนกัน ถ้ามันเกิดขึ้น แล้ว มันหาความว่างไม่ได้.

นี่ให้คนเกลียดวัด มองดูกันเสียใหม่ว่า เรา จะมีความสุขอัน แท้จริงได้ ก็ต่อเมื่อเรามีการเป็นอยู่ด้วยจิตว่าง, เรียกว่าการเป็นอยู่อย่าง ของพุทธบริษัท มองดูให้ดี ๆ, เดียวนี้คุณมันต้องการแต่จะ *แช่อิมเนื้อหนัง* ของคุณ ให้ชุ่มอยู่ด้วยเรื่องกิน เรื่องถาม เรื่องเกียรติ ชนิตที่ไม่มีเวลาจะอิมตัว, มันจะไม่มีเวลาที่ถึงจุดอิมตัว. คุณต้องการจะแช่อิมเนื้อหนังของคุณ ด้วย เรื่องกิน ด้วยเรื่องถาม ด้วยเรื่องเกียรติ ตลอดเวลา. นี่เรียกว่าความเป็น อยู่อย่างอะไร? อย่างนี้จะเรียกว่าความเป็นอยู่อย่างพุทธบริษัทไม่ได้แน่; มัน ต้องเรียกว่า ความเป็นอยู่อย่างแบบของคนเกลียดวัด ก็พอ, มันก็ได้อะไร มากเต็มทีตามแบบของคนเกลียดวัด.

ทำไมต้องใช้คำอุปมาว่า “แช่อิม”. คำว่า *แช่อิม* ทุกคนคงจะ เข้าใจได้ดี ว่าเอาน้ำตาลใส่ลงไปในน้ำจะใสกันอย่างไร, จนมันใสไม่ลง นั้นแหละ ใสไม่เข้า เรียกว่าแช่อิม. *คนเกลียดวัดเขาจะต้องการแช่อิมเนื้อหนัง*

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ของเขา ด้วยเรื่องกิน ด้วยเรื่องกามารมณ์ ด้วยเรื่องเกียรติยศชื่อเสียง อย่างไม่มีจุดสูงสุด ที่ว่าจะถึงจุดอิ่มตัว แล้วเลิกกัน. นี่คนเกลียดวัดจงพิจารณาดูให้ดี ว่าการเป็นอยู่ ๒ อย่างนี้ คืออยู่อย่างพุทธบริษัท, กับอยู่อย่างคนเกลียดวัด อันไหนน่าเส่นหาน่าพิศมัย?

เอาละ, เป็นอันว่า วันนี้ได้พูดมาเฉยเวลาที่กำหนดไว้ สำหรับการพูดบ้างแล้ว; จะยุติหัวข้อที่จะพูดนี้ไว้เพียงเท่านี้ มีเหลือไว้พูดคราวหลังต่อไปอีก. เรื่องคนเกลียดวัดนี้คงจะยืดยาวเหมือนกัน.

อาคมาขอยุติการบรรยายเรื่องคนเกลียดวัด แล้วก็ทิ้งเรื่องคนรักวัดไว้ให้เทียบเคียงดูเอาเอง โดยนัยะตรงกันข้าม ไว้แค่เพียงเท่านี้ก่อน ให้เป็นโอกาสแก่พระคุณเจ้า ได้สะดวกทบทวนสาธยาย ส่งเสริมกำลังใจให้คนหายเกลียดวัดกันเสียบ้าง สืบต่อไป.

ธรรมะ สำหรับ คนเกลียดวัด

— พุทธศาสนิกชน —

๒

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาคอาสาฬหบูชาในวันนี้ อาตมา
จะได้กล่าวเรื่องธรรมะสำหรับคนเกลียดวัดต่อจากที่กล่าวค้างในวันก่อน.

(บททวนครั้งก่อน..)

ท่านทั้งหลายบางท่านไม่ได้มาฟังในวันนั้น ขอพูดถึงลักษณะของ
คนเกลียดวัด ซ้ำอีกสักเล็กน้อย ว่าคนเกลียดวัดคือคนที่มีความคึกคักของตัวเอง
มองอะไรอย่างผิวเผิน, แล้วก็มองเห็นพระธรรมหรือพระศาสนา วิชาอากรม
พระเจ้าพระสงฆ์ ว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นแก่ตนเองเลย, หมายถึงว่าไม่จำเป็น

ธรรมสำหรับคนเกลียดวัด

แก่มนุษย์ เขาจึงเกลียดสิ่งเหล่านี้; ทั้งที่โดยแท้จริงแล้ว สิ่งเหล่านี้มีไว้สำหรับคนเกลียดวัดคนนั่นเอง; มันกลายเป็นว่า เขาเกลียดสิ่งที่จำเป็นที่เขาจะต้องมี.

เมื่อเขายังมีความเข้าใจผิดอยู่ เขาก็ต้องเกลียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็เกลียดสิ่งที่ฝนความรู้ลึกของเขา. เขามีความรู้ลึกเอนเอง ต่อสิ่งต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร, แล้วก็ไมยอมฟังเสียง ไม่ยอมศึกษา ตามแบบฉบับที่ครูบาอาจารย์มีสั่งสอนกันอยู่ตามวัดวาอาราม ซึ่งเป็นเรื่องของศาสนา. ฉะนั้นเขาจึงเข้าใจสิ่งต่างๆ ทุกอย่าง ผิดไปจากที่ผู้มีสติปัญญาได้เคยค้นคว้าอบรมสั่งสอนกันสืบๆ กันมา, จนกระทั่งไม่เข้าใจในคำว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์, ไม่เข้าใจศาสนาว่า มีไว้สำหรับอะไร.

เขาเข้าใจแต่สิ่งที่เรียกว่า “โลก”; และเมื่อเข้าใจสิ่งที่เรียกว่าโลกแล้ว ก็คิดว่าพอแล้ว, มีความเจริญอย่างยิ่งในโลก อย่างนี้ก็พอแล้ว; เขาไม่ได้รู้สึกว่ โลกนั้นข่อมมีพิษ มีฤทธิ์ มีอันตราย อยู่ในตัวมันเองตลอดเวลา. คนจะเจริญไปในโลก, จะผ่านไปในโลก, จะต้องรู้จักสิ่งที่สามารถขจัดพิษของโลก. สิ่งใดสามารถขจัดพิษร้ายในโลกได้ สิ่งนั้นก็เรียกว่า ธรรม, หรือถ้าเรียกให้ไพเราะสูงสุดอีกอย่างหนึ่ง ก็เรียกว่าโลกุตตรธรรม.

โลกียธรรมเป็นเรื่องโลก มีกฎเกณฑ์ตามแบบของโลกียธรรม, ทำสำเร็จแล้วก็ได้รับประโยชน์อย่างโลกๆ; พร้อมกันนั้นก็ยังมีพิษร้ายเกิดขึ้นตามสมควร เป็นอันไม่ยกเว้น. เราจึงต้องมีสิ่งอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นยาดับพิษร้าย ซึ่งเป็นของคู่กัน สำหรับจะดับพิษนั้นให้ทันทั่วทั้ง.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัว

ลองคิดดูแล้วก็จะเห็นได้ว่า โยชธรรมชาติ มันก็เป็นอย่างนี้ : เมื่อเราต้องลงนั่งร้องไห้ เพราะความทุกข์ทรมานใดๆ เราก็มีความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่จะขจัดความทุกข์; ไม่ต้องนั่งลงร้องไห้ ลุกขึ้นได้ต่อไป อย่างนี้อยู่เป็นประจำ. ถ้าไม่อย่างนั้น มันก็ต้องเป็นบ้าตาย, เป็นโรคประสาท หากความปกติสุขไม่ได้. แม้แต่เด็ก ๆ ที่เขาร้องไห้; เขาก็รู้จักคิดนึกเสียใหม่จนหัวเราะได้; แล้วก็ไม่ต้องมีความทุกข์ เพราะความร้องไห้. ผู้ใหญ่ก็เหมือนกัน เมื่อมีสิ่งที่ทำให้เป็นทุกข์ ก็ต้องมีวิธีที่จะสลัดความทุกข์นั้นออกไป, อย่างที่เรียกว่าปลงออกไปเสียได้. สลัดออกไปเสียได้.

วิธีสลัดออกไปนั้นแหละคือธรรมะ หรือ โลกุตตรธรรม ซึ่งตรงกันข้ามจากโลกิยธรรม ที่ทำให้ร้องไห้. ส่วนที่ทำให้ได้หยุดร้องไห้ก็คือโลกุตตรธรรม. แต่เราไม่รู้จักสิ่งเหล่านี้กันในลักษณะอย่างนี้. เราไม่ได้สอนกันในลักษณะอย่างนี้ คือไม่ได้สอนกัน ถึงขนาดที่เรียกว่าแยกแยะให้ดู ว่ามันมีอยู่เป็น ๒ ฝ่าย. เราจะต้องมีทั้ง ๒ ฝ่าย จึงจะอยู่ในโลกนี้ได้อย่างผาสุก ปลอดภัย และก้าวหน้าไป ตามหนทางของชีวิต ที่จะไปสู่จบลงในเมื่อบรรลุถึงนิพพาน.

ที่นี่ มีคนพวกหนึ่ง ไม่มองเห็นอะไรมากไปกว่าว่า เราได้อะไรตามที่เรากำลังต้องการ มันก็พอแล้ว; เขาก็แสวงหาตามที่เขาต้องการ; เมื่อไม่ได้สมหวังเขาก็เป็นทุกข์, เขาก็ยอมทนทุกข์ จนเป็นบ้า จนฆ่าตัวตาย อย่างนี้ก็มิได้อยู่เป็นส่วนใหญ่. ถึงแม้จะไม่ถึงกับฆ่าตัวตาย มันก็เป็นชีวิตที่บอบช้ำ ร้อนระอุอยู่อย่างหาความผาสุกไม่ได้ ไม่สมกับความเป็นมนุษย์เลย.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

นี่ขอให้สรุปใจความกันสั้น ๆ แต่เพียงว่า ผู้ที่ไม่รู้จักสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นเครื่องดับพิษร้าย อันจะเกิดขึ้น ในวิสัยโลกตามธรรมดา แล้วคนพวกนี้ก็เกลียดธรรมะ, ไม่สนใจกับธรรมะ, มองเห็นเป็นของไม่มีประโยชน์ คือเห็นตรงกันข้ามจากที่เป็นอยู่จริง; หรือว่าเห็นตาม ๆ กันไปในหมู่บุคคล ผู้เห็นผิดด้วยกัน, เรียกว่าเป็นผู้มีมิจฉาทิฏฐิตัวด้วยกัน ก็พากันเกลียดธรรมะ. เมื่อเกลียดธรรมะ ก็พาลเกลียดวัด เกลียดศาสนา เกลียดพระเจ้าพระสงฆ์, เกลียดอะไรทุกอย่างที่เนื่องกันอยู่กับธรรมะ. แต่ในที่นี้ อาตมาจะสรุปเรียกสั้น ๆ ว่า คนเกลียดวัด ก็ให้เข้าใจเอาเองว่า เกลียดทุกอย่างที่เกี่ยวกับวัด.

(เริ่มการบรรยายครั้งนี้).

ที่นี้ ก็จะได้พูดถึงธรรมะ, หัวข้อธรรมะแต่ละข้อ เป็นข้อ ๆ ไป สำหรับคนเกลียดวัด :-

ข้อที่ ๑. ไม่เข้าใจคำว่าโลก.

ข้อแรก ในวันนี้ ก็คือสิ่งที่เรียกกันว่า โลก นั้นเอง. คนเกลียดวัด รู้จักโลกในลักษณะอย่างหนึ่ง, คนที่ไม่เกลียดวัดหรือดีดวัด ก็รู้จักโลกไปในลักษณะอีกอย่างหนึ่ง. คนที่รู้จักวัด ชอบวัด พอใจในวัด ได้รับการศึกษาอบรมอย่างวัด ๆ ก็มีความเข้าใจในโลกในลักษณะอีกอย่างหนึ่ง, ซึ่งตรงกัน

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ข้ามกับคนเกลียดวัดเข้าใจ. คนเกลียดวัดยี้คมันนี่มั้น จนติดจมอยู่ในโลก, เรียกว่าคนจมโลกก็ไม่มีผิด; แต่คนที่รู้จักวัดนั้นไม่จมอยู่ในโลก, คือไม่ติดโลก เพราะเขารู้จักว่าโลกนั้นคืออะไร.

เมื่อกล่าวโดยทั่วๆ ไป สำหรับทุกคน, สำหรับใครก็ได้. สิ่งที่เราเรียกว่าโลกนั้น ตามตัวหนังสือของคำว่า "โลก" นี้เอง มันหมายถึง *สิ่งที่มีการแตกเป็นธรรมดา*. คำว่า "โลก" แปลว่าสิ่งที่จะต้องมีการแตกเป็นธรรมดา; บางคนก็พูดเป็น คือพูดว่าโลกแตก นี้เขาก็พูดเป็น; แต่เขาจะเข้าใจความหมายถูกต้องหรือไม่นั้น มันยังเป็นปัญหา. คำว่า "โลก" ในภาษาบาลี แปลว่า *สิ่งที่ต้องแตกเป็นธรรมดา*; หมายความว่าแตกแน่, และโดยข้อเท็จจริงแล้ว มันแตกอยู่ทุกวัน ๆ. ท่านทั้งหลาย ที่สนใจจะศึกษาธรรมะในพระพุทธศาสนา ก็ต้องเข้าใจคำว่าโลกนี้ ว่ามันหมายความว่า เป็นสิ่งที่ต้องแตกแน่, แล้วก็แตกอยู่ทุกวัน.

ทั้ง ธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม, คือสิ่งที่ จะป้องกันไม่ให้โลกมันแตก ให้มันหยุดแตก; ก็ลองคิดดูว่ามันจำเป็นอย่างไร. วัตถุประสงค์ก็เป็นที่ตั้งสอนธรรมะ. ซึ่งจะเป็นเครื่องหยุดการแตกของโลกเสีย.

โลกนี้มีการแตกในทางวัตถุ คือตัวโลกแผ่นดิน, นี้ก็พอจะเข้าใจได้. พวกนักวิทยาศาสตร์ ก็พอจะช่วยบอกให้ได้ว่า มันมีการสีกหรืออยู่ทุกวัน, มีความเปลี่ยนแปลงที่ผิวโลกชั้นลง เหมือนกับมีการแตกปริแล้วปริอีก อยู่ทุกวัน. แล้วมีความเชื่อกันว่า *โลกนี้หมุนรอบดวงอาทิตย์อยู่นั้น ไม่ใช่อยู่ในระบับเดิม แต่ว่าได้ไกลดวงอาทิตย์เข้าไปทีละนิก ๆ* โอกาสข้างหน้า

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

สักวันหนึ่ง มันก็จะเข้าถึงดวงอาทิตย์, เข้าใกล้ดวงอาทิตย์ในลักษณะที่จะต้องไหม้ไป ซึ่งเหมือนกับการแตกสลาย. นี่เรียกว่าในส่วนวัตถุ โลกมันก็ต้องแตก.

ทั้งโลก ที่มีความหมายยิ่งกว่านั้น ก็คือโลก สัตว์โลก คือ สิ่งที่มีชีวิตที่มีอยู่ในโลก. ถ้าโลกนี้ไม่มีสิ่งที่มีชีวิต มันก็ไม่มีค่าอะไร. โลกมีสิ่งที่มีชีวิต ทำให้มีค่าขึ้นมา. สัตว์โลกนั้นก็มีการแตก คือมีความทุกข์, เป็นไปในลักษณะของความทุกข์, แล้วยังเชื่อกันโดยเหตุผลก็ได้ เชื่อกันอย่างประมเปรายก็ได้ ว่ามนุษย์จะถึงที่สุดของความเป็นมนุษย์ ที่เรียกว่า มิคสัญญี : ไม่มีศีลธรรมเหลืออยู่แต่ประการใด, เบียดเบียนกัน ขำพันทัน จนกระทั่งคนหมดโลก หรือเกือบจะหมดโลก, เหลืออยู่ชนิดที่ไม่มี ความหมาย. อย่างนี้ก็เรียกว่า โลกคือหุบสัตว์ มันก็แตกไป และแตกอยู่ทุกวัน, ร้อยหรือลงทุกวัน ในทางของศีลธรรม กว่าที่จะถึงจุดสุดยอดของความไม่มีศีลธรรมก็เป็นอันว่าแตก.

ทั้ง ดู ในทางจิตใจ ของคนแต่ละคน ซึ่งเป็นความหมายของโลกอย่างหนึ่ง มันก็กำลังเป็นอย่างนั้น. พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า โลก ก็ดี เหตุให้เกิดโลก ก็ดี ความคับแค้นแห่งโลก ก็ดี ทางให้ถึงความคับแค้นแห่งโลก ก็ดี ตาขาด บัญญัติไว้ในร่างกาย ซึ่งยาวประมาณวาหนึ่งนี้ พร้อมทั้งสัญญาและใจ; หมายความว่า ในตัวคนๆ หนึ่งที่ขังขี้เป็นๆ ก็ยังมีชีวิตอยู่นั้น มีโลก มีเหตุให้เกิดโลก มีความคับสนิทแห่งโลก ทางให้ถึงความคับสนิทแห่งโลก อยู่พร้อมเสร็จ. ให้ศึกษาให้เข้าใจ. นี้ก็เป็นอันว่า ในจิตใจของคนก็มีโลกที่กำลังปั่นป่วน คือความทุกข์, มีกิเลสซึ่งเป็นเหตุให้ทำสิ่งที่ เป็นทุกข์

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

แล้วคนก็เป็นทุกข์. หมายความว่า มันเป็นโลกแห่งความทุกข์ ที่มีอยู่ในใจของคน, แล้วความทุกข์คือโลกนั้น ก็ค่อยๆ ลดลงๆ คือแตกไปๆ จนกว่าจะดับสิ้นลงไป เป็นความดับไม่เหลือแห่งความทุกข์ ก็เป็นอันว่าดับเหมือนกัน.

ฉะนั้น ไม่ว่าเป็นโลกชนิดไหน มันมีแต่จะต้องแตกดับ; นี้เป็นไปเองตามธรรมชาติ, เป็นหลักเกณฑ์อยู่โดยธรรมชาติ ผู้ใดมีความรู้เรื่องนี้ ก็ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความจริงอันนี้; เมื่อไม่รู้ก็ปฏิบัติไปตามความเห็นของตัวเอง. คนเกลียดวัดทั้งหลาย ไม่รู้ความจริงข้อนี้, ไม่มีทางที่จะรู้ความจริงข้อนี้. แม้ใครจะบอกเขาว่าเป็นอย่างนี้ เขาก็ไม่เชื่อ; นี้ก็เป็นอันว่า เป็นคนที่ไม่รู้จักโลก, แล้วก็ทำอะไรไปในลักษณะให้เกิดความทุกข์แก่ตัว. เราจะต้องช่วยกัน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า โลก, อันเป็นที่ตั้งอาศัยของสิ่งที่มีชีวิตนี้ให้ดี ๆ.

คนเกลียดวัดทั้งหลาย กำลังจัดโลกนี้อย่างโง่เขลา, คือจัดตัวเองของเขาอย่างโง่เขลา : จัดการกระทำทางกายทางวาจาอย่างโง่เขลา, จัดจิตใจของเขาอย่างโง่เขลา, แล้วเขาก็ยังประมาทและอวดดีในการกระทำของเขา. นี้เรียกว่าเขาเป็นคนเกลียดวัด ไม่รู้จักการจัดให้โลกนี้เป็นไปในทางที่สงบเย็น; แล้วก็รวมกันมากขึ้นๆ จนกล่าวได้ว่า โลกในปัจจุบันนี้ กำลังถูกจัดอยู่ด้วยความโง่ความหลงของมนุษย์นั่นเอง มันจะต้องแตกเร็วเป็นธรรมดา.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ทำไมจึงพูดว่า โลกในยุคปัจจุบันกำลังถูกจัดไปโดยความโง่ความหลงของมนุษย์ในโลก? ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้พิจารณาดู ว่าโลกที่กำลังถูกจัดอย่างไร. โคอสรุป ความแล้ว โลกนี้กำลังถูกจัดแค่ในค่านัตถุ. พวกนักปราชญ์นักวิทยาศาสตร์ นักประดิษฐ์ค้นคว้าในทางวัตถุ ก็จัดโลกนี้ทั้งโลกไปตามทางของวัตถุ; เปลี่ยนแปลงโลกอย่างน่าใจหาย, ทำหลายสิ่งที่มีค่า, หรือที่เรียกว่าทรัพยากรของธรรมชาติอย่างน่าใจหาย; แล้วโลกนี้มันเป็นอย่างไรมันสงบเย็นเป็นผาสกหรือเปล่า?

เท่าที่เรามองเห็น ก็มองเห็นกันอยู่แล้วว่า ยิ่งจัดโลกให้เจริญก็เหมือนยิ่งทำให้เป็นบ้า, ยิ่งเจริญคือยิ่งบ้า. พุดอย่างนี้ บางคนจะไม่ยอมเชื่อ ว่ายิ่งเจริญ ตามวิสัยของมนุษย์ที่ไม่รู้จักโลกแล้ว มันก็ยังเป็นบ้า. หรือจะพูดให้มันต่ำลงมาน้อย ก็ว่า ยิ่งเจริญก็ยิ่งเต็มไปด้วยปัญหา ซึ่งทำความยุ่งยากให้แก่มนุษย์มากขึ้น ๆ จนไม่รู้จะอยู่กันในโลกนี้ได้อย่างไร. หรือจะพูดให้เห็นชัด ๆ ลงไปกันอีกหน่อยหนึ่ง ก็ว่า โลกยิ่งเจริญ ก็ยิ่งเต็มไปด้วยคนอันธพาล.

โลกยิ่งเจริญ โลกยิ่งเต็มไปด้วยคนอันธพาล คือคนโง่ คนเขลา คนหลับหูหลับตา, รู้จักแต่เรื่องของกิเลสตัณหา; ไม่รู้จักเรื่องของธรรมะเลย. โลกยิ่งเจริญทางวัตถุ อย่างที่ใคร ๆ ก็เห็นกันอยู่; ยิ่งพูดกว้างขวาง ศึกษามาก ก็ยิ่งเห็นว่าโลกนี้กำลังเจริญมาก ผิดกับเมื่อร้อยปีหรือสองร้อยปีมาแล้ว อย่างที่จะเทียบกันไม่ได้; แต่พร้อมกันกับที่โลกนี้มันเจริญ โลกนี้มันก็ยังเต็มไปด้วยคนอันธพาล.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ถ้าท่านทั้งหลายเป็นพุทธบริษัทจริง ก็ควรจะรู้จักคำว่า อัมธพาล ให้อุตุดอง. อัมธพาล คือ คนโง่ คนหลง คนออดอวยสติปัญญา ปราศจากสติปัญญา เป็นคนมีคณ, เหมือนกับว่ามีความมิดอันสนิทแห่งราตรี; หรือยิ่งไปกว่านั้น เขาเอาความมิดสนิทแห่งราตรี มาเป็นอุปมาเท่านั้น. คนอัมธพาลเหล่านี้ ได้เกิดขึ้นมากเท่ากับความจริงในโลก; โลกยิ่งเจริญ คนยิ่งโง่มาก ยิ่งมิดมาก, ก็คือหลงในความสุข สนุกสนาน เฮอร์ดอ่วย ด้วยความจริงนั่นเอง. ฉะนั้น คนที่หลงในความจริงจึงเป็นคนโง่ ก็คือคนอัมธพาล; แล้วคนอัมธพาลประเภทนี้ ก็เบียดเบียนตัวเอง, ทำตนเองให้เป็นโรคประสาท, ทนทรมานอยู่ด้วยโรคประสาท, อย่างที่หมอเขาก็นัยนว่า มันกำลังมากขึ้นทุกทีในสมัยนี้; แล้วก็เป็โรคจิต ยิ่งไปกว่าโรคประสาท, แล้วก็ฆ่าตัวเองตายในบางกรณี. นี้เรียกว่าเป็นอัมธพาลในส่วนตัวเขา.

ทีนี้ เขาก็ยัง เป็นอัมธพาลต่อผู้อื่น, คือทำอันตรายเบียดเบียนผู้อื่น, ฆ่าฟันผู้อื่น, แ่งชิงผู้อื่น, อากาที่เรียกว่า อาชญากรรมทางเพศ หนาแน่นขึ้นในโลก จนมีสถิติออกมาว่า ในประเทศที่ใหญ่โตประเทศหนึ่งนั้นมีอาชญากรรมทางเพศเฉลี่ยแล้วทุก ๆ ๗ วินาที. แม้ในประเทศไทยเราก็ไม่หอดอก อาชญากรรมข่มขืนแล้วฆ่า ก็หนาหูหนาดขึ้นทุกวัน. นี้เรียกว่า อัมธพาล ที่ทำอันตรายผู้อื่น ก็ยังหนาขึ้นมาในโลก. เขาไม่รู้จักโลก, เขาหลงไปในความเจริญอย่างโลก ๆ, เกิดความเป็นอัมธพาลอย่างนี้ขึ้นมา. แล้วโลกนี้ก็กำลังอยู่ในน้ำมือของคนอัมธพาล ผู้จัดโลกจะเป็นนักปราชญ์ฉลาดเฉลียวอย่างไร ก็ฉลาดเฉลียวแต่ในทางที่จัดโลกให้เจริญ เพื่อความเป็นอัมธพาล.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เราหวังอยู่ว่าเมื่อไรธรรมะเข้ามาร่วมประสมในการจัดโลก; เมื่อนั้นแหละเราจะมีหวังว่าจะเป็นไปในทางดี, คือจะมีโชคดี ในการที่ได้มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ซึ่งจะเป็นความผาสุกตามสมควรแก่อดีตภาพ; อย่างน้อยโลกมันก็หยุดแตกในทางจิตใจของมนุษย์, มันจะดำรงมั่นคงอยู่ด้วยสิ่งที่เรียกว่าธรรม.

ที่นี้คนเกลียดวัดไม่ยอมสนใจสิ่งที่เรียกว่า ธรรม, ยังล้าหลังอยู่สำหรับสิ่งที่เรียกว่าธรรม. ถ้าเมื่อใดโลกนี้พากันสนใจในสิ่งที่เรียกว่าธรรม; เมื่อนั้นก็จะเป็นโชคดีของโลกนี้. ขอให้เราหวังกันเช่นนั้นเถิด. ขอให้คนเกลียดวัดทั้งหลาย เข้าใจความหมายของคำว่า "โลก", และรู้จักหน้าที่ของตน ที่จะต้องปฏิบัติต่อโลกนี้อย่างไร มิฉะนั้นแล้วก็จะตกอยู่ในฐานะที่เป็นคนจมโลก.

มีคำที่จะต้องได้ยิน ได้ฟังกัน ไว้อยู่คำหนึ่ง คือว่า *เป็นหลักคอในวิญญูสงสาร* คือ คนโง่ คนอันธพาลไม่รู้จักโลก, ไม่รู้จักความคับสนิทแห่งโลก คือไม่รู้จักธรรมะโดยประการทั้งปวง. เขาก็หลงอยู่ในโลกตลอดเวลา. คนอย่างนี้เรียกว่า เป็นหลักคออยู่ในวิญญูสงสาร คือในโลก; หมายความว่า โง่ตั้งแต่อยู่ในท้องแม่, เกิดมาจากท้องแม่ก็โง่, เป็นเด็กโง่ เป็นหนุ่มสาวที่โง่, เป็นพ่อบ้านแม่เรือนที่โง่ คือหลงอยู่ในสิ่งที่เรียกว่าโลก, ติดแน่นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่าโลกหรือความทุกข์, จนกระทั่งเฝ้าเข้าโง่ไป ก็ยังกอดแน่นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่าโลก. อย่างนี้เขาเรียกว่าหลักคอในวิญญู, คือหลักคอในโลก, บัดนี้แน่นอยู่ในโลก. คนเกลียดวัดจะต้องได้เป็นอย่างนี้ เป็นแน่นอน.

ข้อที่ ๒. เข้าใจคำว่า “มนุษย์” ไม่ตรงความหมาย.

ที่นี้ เรื่องถัดมา ที่จะพูดกันต่อไปอีกก็คือ เรื่องคำว่า “มนุษย์”. คำว่า มนุษย์ เป็นคำที่เข้าใจยาก, แล้วก็มองดูกันได้หลายแง่หลายมุม : *ตามตัวหนังสือ* แท้ ๆ มนุษย์ แปลว่า *มีใจสูง* หรือ *เป็นเหล่ากอของบุคคลที่มีใจสูง*; มีใจสูงนี้ต้องหวังไว้ก่อนว่า มันจะอยู่เหนือปัญหา เหนือสิ่งที่เป็นทุกข์. แต่แล้วมันเป็นจริงอย่างนั้นหรือไม่? คนที่เกลียดตัวเขามีความเป็นมนุษย์ของเขาอย่างไร ก็ลองพิจารณาดู.

เดี๋ยวนี้ที่เราจะเห็นกันได้โดยไมยาก *โดยเอาเรื่องวัตถุเป็นหลัก*, เราก็ยังพอจะเห็นว่า *มนุษย์นั้นก็คือสัตว์ที่เกิดขึ้นมาเพื่อทำลายโลก* หรือเพื่อเปลี่ยนแปลงโลก ทำโลกให้ระส่ำระสาย. ถ้ามนุษย์ไม่เกิดขึ้น โลกก็จะไม่ถูกทำลายมากมายเหมือนอย่างนี้. พุคอย่างนี้ จะมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ ก็ลองคิดดู.

ถ้ามนุษย์ไม่เกิดขึ้นมาในโลก. โลกนี้ก็ไม่ถูกเปลี่ยนแปลง อย่างที่เราเห็น ๆ อยู่ในปัจจุบันนี้; มันก็คงจะมีอะไรตามธรรมชาติ เหมือนตั้งแต่สมัยหลายแสนปีมานั้น. พอมนุษย์เกิดขึ้นมาในโลกเท่านั้น โลกมันก็เปลี่ยนเหมือนกับวิ่ง; เมื่อยังอยู่แต่สัตว์เดรัจฉาน โลกไม่เปลี่ยนได้ก็มากน้อย. เกิดสัตว์ขึ้นมาในโลกมากมาย จนกระทั่งโลกเต็มไปด้วยสัตว์เดรัจฉานเหล่านั้น มันก็ไม่มีอะไรที่จะเปลี่ยนแปลงไปมากมาย. แต่พอเกิดมนุษย์ขึ้นมาในโลก รู้จักคิด รู้จักนึก รู้จักทำ มันก็เปลี่ยนโลก : นับ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ตั้งแต่ไปตัดไม้เอามาทำบ้านเรือน, จนกระทั่งว่าก้าวหน้าถึงกับทำตีกรรมอย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่ในบัดนี้. อะไร ๆ อยู่ในโลกลึกสักเท่าไร คนก็ซูดเอาขึ้นมาจนได้, เอามาใช้มาดลวงจนจนจะหมดสิ้น เช่นน้ำมันในโลกลึกเหลือประมาณ เอาขึ้นมาดลวงกันจนจะหมดสิ้น; แล้วก็เชื่อกันว่าไม่เท่าไร น้ำมันจะหมด, แล้วคนก็จะต้องหาสิ่งอื่นมาใช้แทนน้ำมัน. มันจะดีขึ้นหรือเลวลงก็คอยดูกันต่อไป.

มนุษย์กำลังทำลายสิ่งที่มีอยู่ในโลก เปลี่ยนแปลงไม่มีหยุด; เช่นว่าสร้างตึกขนาดนั้นแล้ว ไม่เท่าไรก็จะยุบทำลาย เพื่อสร้างตึกที่ใหญ่กว่านี้ สูงกว่านี้ ถึงร้อยชั้นแล้ว ไม่เท่าไรก็จะยุบจะทำลาย จะสร้างที่ใหญ่กว่านี้จะสูงกว่านี้. เรื่องอื่น ๆ ก็เหมือนกัน จะสร้างรถสร้างเรือ, สร้างสารพัดอย่างที่เขาจะสร้างได้ ก็ล้วนแต่จะสร้างให้มันใหญ่ยิ่งขึ้นไป เพื่อให้ทรัพยากรหรือของที่มีค่าอยู่ใน โลกนี้หมดไปโดยไม่เหลือหลง. อย่างนี้ลองคิดดูว่ามนุษย์นี้คือสัตว์อะไร? สัตว์เลวหรือสัตว์ดี?

อาดามองไปในทางที่ว่า มนุษย์เหล่านี้เป็นสัตว์ออกคณูอย่างยิ่ง คือทำลายโลกมากเกินไป. โลกเป็นที่อยู่ที่อาศัยเพื่อความผาสุก, ก็ทำลายเสียในเวลาอันสั้น. แต่คนเกลียดวัด เขาว่าไม่ใช่อย่างนั้น, มันเป็นเรื่องของการทำโลกให้เจริญ, เขาก็อยู่ในพวกที่สนับสนุนว่าเป็นการทำโลกให้เจริญ. เรามองดูโดยสายตาของพุทธบริษัทแล้ว เห็นเป็นการทำลายโลก; เพราะว่าเขาทำสิ่งที่ไม่จำเป็น. เราไม่จำเป็นจะต้องมีสิ่งเหล่านี้ก็ได้, เราไม่จำเป็นที่จะต้องทำลายโลกกันถึงขนาดนั้นก็ได้อีก, เรายังอยู่

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

กันเป็นผาสก; แต่เขาก็ยังไม่พอใจ เขาจะทำให้มันยิ่งๆ ขึ้นไป อย่างที่คนเกลียดวัดทั้งหลายกำลังทำกันอยู่.

เขามีบ้านเรือนอย่างนี้ เขาก็จะมีอย่างอื่น เขามีบ้านราคาหมื่นไม่ชอบใจ มีบ้านราคาแสนให้ใจก็ได้ มีบ้านราคาแสนแล้วก็ไม่ชอบใจ, จะมีบ้านราคาล้าน ๆ ให้ใจก็ได้. บางคนอวดว่าเขามีบ้านราคาตั้ง ๖ - ๗ ล้าน, ในบ้านเขามีรถยนต์ใช้ ๒๐ คัน. อย่างนี้มันบ้าหรือดี ขอให้ลองคิดว่ามันไม่จำเป็นที่จะต้องมั่งคั่งอย่างนี้, มันเป็นเรื่องช่วยกันทำลายโลก, ให้ทรัพยากรในโลกมันหมดไปโดยเร็ว. ถ้ายังอยู่กันอย่างสมัยบ้า คนบ้าอยู่โพรงไม้ซูดรูอยู่ มันก็ไม่มีการทำลายมากมายอย่างนี้. แต่นั่นมันกินน้อยเกินไปต่ำเกินไป, คือว่าเบียดกรอกเกินไป; แต่ถ้ามาทำอะไรๆ กันอย่างที่มีมนุษย์กำลังทำอยู่ในสมัยนี้ มันก็บ้าเกินไป. จงลองคิดดูให้ดีๆ ทำแต่ให้พอดีให้มันอยู่ในระดับที่ถูกต้อง.

อยากจะพูดว่า มนุษย์กำลังเป็นสัตว์อภัตตัญญูต่อโลก, คือโลกเป็นที่เกิด เป็นที่ตั้ง เป็นที่อาศัยของมนุษย์ ให้เกิดขึ้นมา ให้รอดอยู่ได้; แล้วมนุษย์ก็ทำลายมัน สนองคุณด้วยการทำลายมัน. จะเปรียบเทียบกับยนิทานสุภาษิตสอนเด็ก บางที่จะเข้าใจได้ง่าย.

เมื่ออาดมาเป็นเด็ก ๆ อ่านหนังสือ *เรื่องเมื่อสมันนอกคตัญญู* : คือเนื้อตัวหนึ่ง มันเห็นนายพรานเข้าไปซ่อนอยู่ในสมุมทุมพุ่มไม้ รอดตัวไป. นายพรานไม่เห็น เดินพันไป, แล้วมันก็เริ่มกัดกินสมุมทุมพุ่มไม้นั้นจนหมด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

จนไปรุ่งไปหมด. พอนายพรานย้อนกลับมาก็เห็น, แล้วก็ยิงตาย;
สมน้ำหน้าเนื้อสมันอกตัญญู.

เดี๋ยวนี้คนในโลกเรา ก็จะเป็นอย่างนี้ ระวังให้ดีๆ. โลกมีอะไร
ให้เป็นที่อยู่อาศัย, ให้สะดวกสบาย, ก็ชวนกันทำลายเสียหมด; โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นผิวโลกนี้ ก็ถูกทำลายมากเกินไป โดยเฉพาะคือต้นไม้
ถูกทำลายมากเกินไปจนมนุษย์อยู่ด้วยความไม่เป็นสุข. ขอให้หลับตาคิด
สักนิดเดียวเท่านั้นแหละว่า *ถ้าต้นไม้ไม่มีในโลกเลย มนุษย์ก็อยู่ในโลกไม่ได้,*
จะต้องตายหมดด้วยเหมือนกัน; แล้วก็ยังทำลายต้นไม้กัน อย่างไม่หยุด
หย่อน, ทำลายสิ่งๆ ที่ช่วยให้มนุษย์รอดอยู่ได้ โดยไม่มีหยุดหย่อน. นี้เรียกว่า
เป็นสัตว์อกตัญญู; มนุษย์คือสัตว์ที่เกิดขึ้นมาเพื่อทำลายโลก เพื่อเปลี่ยนแปลงโลก
นี่คือข้อเท็จจริงในปัจจุบันนี้.

ที่นี้ เราจะเป็นอย่างมนุษย์ ตามความหมายของมนุษย์ คือสัตว์มีใจสูง
มีสติปัญญาสำหรับจะอยู่เหนือปัญหาทั้งปวง; เราก็ควรจะหยุดความเป็น
มนุษย์ชนิดนั้นเสีย, มาเป็นมนุษย์ที่มีความถูกต้องในการที่จะเป็นมนุษย์
คือ จัดให้อยู่กันไปได้ตามสบาย ประนีประนอมกันกับโลก ช่วยกันคุ้มครอง
รักษาโลก เท่าที่โลกมันช่วยคุ้มครองรักษาเรา.

คนเกลียดวัดทั้งหลาย มีความเป็นมนุษย์ชนิดของเขาเอง. เขา
ไม่รู้ไม่ชู้กับสิ่งอื่น นอกจากว่า เขาได้ตามที่กิเลสของเขาต้องการก็แล้วกัน, ได้
ตามอารมณ์ของเขา คือว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจของเขามันอยากได้อะไร
เขาก็จะเอาแต่อย่างนั้น, หรือว่ากิเลสของเขา มีรากะเป็นต้น ต้องการอย่างไร

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เขาก็จะเอาอย่างนั้น, หรือว่าสัญชาตญาณอย่างสัตว์เดรัจฉาน ของเขาก็ยังมีอยู่, มันต้องการอย่างไรเขาก็จะกระทำอย่างสัตว์เดรัจฉาน ตามอำนาจสัญชาตญาณอย่างนั้น; เขาต้องการเพียงเท่านั้น เขาไม่ได้หวังว่ามีนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า.

ถ้าว่า โดยความหมายที่ถูกต้องแล้ว มนุษย์มีใจสูง ก็จะไปสูงไปๆ จนกระทั่งบรรลุถึงพระนิพพาน เป็นที่สุด; ซึ่งเรียกว่า มีพระนิพพานเป็นที่ไปในเบื้องหน้า. แต่เดี๋ยวนี้คนเกลียดวัด เขาไม่รู้ว่านิพพานอะไร, อยู่ที่ไหน, เบื้องหน้าที่ไหนกัน; จึงมีการกระทำชนิดที่ทำลายโลก, ทำลายความสงบสุขของโลก. เขาไม่มีเรื่องทางจิตทางวิญญาณ; เขามีแต่เรื่องทางเนื้อทางหนัง, รู้จักแต่ความสุขสนุกสนานเอร็ดอร่อยแต่ทางเนื้อทางหนัง ซึ่งเรียกว่ามีแต่เรื่องทางวัตถุ; ไม่มีเรื่องทางจิตทางวิญญาณ เช่นเรื่องพระนิพพานเป็นต้น.

นี่เราจะพูดกับคนเกลียดวัดว่า คุณยังไม่รู้จักความเป็นมนุษย์, หรือว่าคุณยังไม่มีความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง ตามความหมายของบัณฑิตทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น, เป็นประธาน. ลองพิจารณาตัวเองเสียใหม่เถิด. นี่ของฝากคนเกลียดวัด ในความหมายของคำว่า "มนุษย์".

ข้อที่ ๓. ไม่เข้าใจความหมายเรื่องการสืบทอด.

ที่นี้ ก็ขอโอกาสพูดต่อไป เป็นเรื่องที่ ๓ ว่า การสืบทอด. การสืบทอดก็คือ การทำให้มีลูกหลานเกิดขึ้นมา อย่าให้สูญพันธุ์ไป. คนเกลียด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

วัดไม่มีธรรมะ, ไม่เข้าใจความหมายอันนี้. เขามองเห็นแต่ส่วนที่ลวงกลวงที่สุด ที่ธรรมชาติดีไว้ลวงลวงสัตว์ ให้ทำการสืบพันธุ์; เพราะว่าการสืบพันธุ์นั้น เป็นกิริยาอาการที่น่าเกลียดน่าชัง สกปรก เหน็ดเหน้อยเพื่อความบ้าแวนเดียว. นี่คือนิสัยที่ธรรมชาติดีไว้สำหรับลวงลวงสัตว์ให้ทำการสืบพันธุ์ มันจึงเป็นเหมือนกับคำจ้าง ให้สัตว์ทำสิ่งที่น่าเกลียดน่าชังเหล่านั้น. ขอให้เข้าใจ สิ่งที่เราเรียกว่ากามารมณ์กันในลักษณะอย่างนี้ว่าเป็นสิ่งที่พญามาร หรือ ธรรมชาติฝ่ายหนึ่งเขามิไว้จ้างคนให้ทำการสืบพันธุ์.

คนเกลียดวัดทั้งหลายก็ขึ้นดื่รับคำจ้าง กินเหยื่ออันนี้ทันที, คือหลงใหลในกามารมณ์ ไม่เป็นการสืบพันธุ์อันบริสุทธิ์; ฉะนั้นจึงมีปัญหามากมายเกิดขึ้นจากกามารมณ์ นับตั้งแต่การหึงหวง การฆ่ากันตาย การอะไรทุกอย่าง หลายอย่างหลายประการเท่าที่เขาไม่รู้จกว่าสิ่งนี้เป็นอะไร. คนมีอายุล่วงมา มีลูกมีเต้า มีหลานมีเหลนพอสมควรแล้ว ก็ยังไปหลงใหลยินดีในคำจ้างของธรรมชาติเพื่อการสืบพันธุ์อยู่, คือมันบ้ากามารมณ์กันไปจนเน่าเข้าโลง; คนเกลียดวัดเป็นอย่างนี้.

ขอให้พิจารณาดูให้ดี ๆ ว่าเรื่องของ การสืบพันธุ์นั้น เป็นเรื่องลวงลวงของธรรมชาติ ที่ให้มนุษย์ทนลำบากเพื่อการสืบพันธุ์; มักจะมองไปในทางอื่น ในความหมายอื่น ว่าเป็นความรัก เป็นความผูกพัน เป็นคู่ชีวิต ขีวอะไรรอย่างนี้ ก็ยังมองไม่ออก. ควรจะพิจารณากันเสียใหม่ให้ดี ๆ ซึ่งควรจะได้พิจารณากันต่อไปด้วยเหมือนกัน. ในขั้นนี้จะพูดกับคนเกลียดวัดแต่เพียงสั้น ๆ ว่า : อย่าไปมัวหลง อย่าไปมัวเฝ้า รับจ้างธรรมชาติ เพื่อ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

การสืบทอดอันไม่รู้จักสิ้นสุดหยุดหย่อน; แม้จะไม่มี การสืบทอด ก็ยังหลงไหลในคำจ้างเพื่อการสืบทอด อันไม่มีที่สิ้นสุด.

ข้อที่ ๔. ทำความเข้าใจเรื่องครอบครัวให้ถูกต้อง.

ที่นี่ ก็จะมาถึง เรื่องครอบครัว. ขรวาสมีครอบครัว; แม้บรรพชิตสมัยนี้ ดูให้ดีๆ แล้วมันก็เหมือนกับครอบครัว. บรรพชิตสมัยโบราณ ครั้งพุทธกาลนั้น ไม่มีความหมายแห่งความมีครอบครัว; แต่บรรพชิตในสมัยปัจจุบัน มีคนที่ต้องเลี้ยงดู, มีหน้าที่การงานที่ต้องทำ, มีสมบัติที่ต้องรักษาเป็นห่วง, มันเหมือนกับครอบครัวเหมือนกัน.

แต่เราจะพูดกัน ถึง ครอบครัวธรรมคสามัญของขรวาสทั้งหลายว่า เขามีครอบครัวกันทำไม? โดยขนบธรรมเนียมประเพณี เขาจัดให้มีครอบครัวอย่าง เป็นระเบียบ เพื่อว่าคนอย่าต้องเบียดเบียนกัน เพราะปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้. ครันมีครอบครัวแล้ว ก็หลงไหลอย่างหลับหูหลับตา ในความหมายของคำว่า "ครอบครัว" : มีความรักอย่างไฉไล ในเรื่องอันเกี่ยวกับครอบครัว จนได้เป็นทุกข์อันเนื่องมาจากกับครอบครัวนั่นเอง; สมน้ำหน้าคนโง่สมน้ำหน้าคนเกลียดวัด ที่ไม่รู้จักรว่า ครอบครัวนั้นคือใคร? และจะต้องมีทำไม?

ถ้ามองคู่ควับสติปัญญา ในเรื่องทางจิตทางวิญญาณ ควรจะมองเห็นได้ว่า ครอบครัวนั้นคือเพื่อนเดินทางไปในิพพาน. พูดอย่างนี้ คน

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เกลียดวัด ก็ว่าบ้านแล้ว, บ้านแล้ว. เพื่อนเดินทางไปนิพพาน มันแหละคือครอบครัว. การที่มีครอบครัวให้มากขึ้น ก็เพื่อว่าจะได้เป็นเพื่อนเดินทางไปนิพพาน. นี่หมายความว่า เป็นมนุษย์ที่ดีทั้งตัวทั้งเมีย, เป็นมนุษย์ที่มีธรรมะไม่เกลียดวัดกันทั้งตัวทั้งเมีย. รู้จักว่าชีวิตนี้คืออะไร, เกิดมาจะต้องทำอะไร, เขาก็ปรึกษาหารือเป็นคู่จิตคู่ใจกัน สำหรับจะให้ก้าวหน้าไปในทางของพระนิพพาน. ตัวเมียคู่ไหน นอนปรึกษาหารือกันเรื่องก้าวหน้าไปทางนิพพานบ้าง? ก็ไปได้ตามคุณเอง.

อาตมากำลังพูดว่า ครอบครัวนั้นคือเพื่อนเดินทางไปนิพพาน, สามีภรรยาหรือกัน เพื่อความก้าวหน้าในทางจิตใจให้สูงขึ้น; ไม่ให้มาหลงไหลปลุกหลักอยู่ที่นี้. สามีภรรยาให้ความสะดวกแก่กันและกัน ในการที่จะรู้จักชีวิต, รู้จักความทุกข์, รู้จักความเวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์, แล้วก็จะได้ถอนตัวออกมาเสียโดยเร็ว. สามีภรรยาส่งเสริมซึ่งกันและกัน ให้เกิดความสะดวกรวดง่าย ในการที่จะเดินทางไปพระนิพพาน.

ที่นี้ ลูก นั้น มีไว้สำหรับเผื่อว่า ถ้าพ่อแม่ไม่สามารถจะบรรลุถึงพระนิพพานได้ ก็จะมีครอบครัวให้ลูกเดินทางไป จนกว่าจะถึงพระนิพพานได้. ถ้าชั้นลูกไม่ได้ ก็ขอให้ได้ชั้นหลานชั้นเหลน, ให้มันได้สักชั้นหนึ่งจนพอที่จะรอดยุคได้ว่า มนุษย์ยังมีอยู่สำหรับการบรรลุถึงนิพพาน อย่าให้มันเสียชื่อของมนุษย์เลย; ให้กล่าวได้ว่า มนุษย์นี้ที่ไปถึงนิพพานนั้นยังมีอยู่. ถ้าพ่อแม่ไปไม่ถึงก็ให้ลูกได้ถึง, ลูกไม่ถึง ก็ให้หลานถึง; ฉะนั้นรวมกันทั้งครอบครัวแล้วก็ต้องเรียกว่า เป็นเพื่อนเดินทางไปนิพพาน, โดยแท้จริงเป็นอย่างนี้.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ถ้าเราจะเอาปัญหา^{นี้}ไปถามนักปราชญ์บัณฑิตมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นดู ว่ามีกรอบครวทำ^{ทำไม}? ท่านจะชี้แนะอธิบายในลักษณะอย่าง^{นี้}ทั้งนั้น; ไม่ได้ชี้แนะไปในทางที่^{ว่า}สำหรับจะหมกจมหลงไหลในกามารมณ์ ทรัพย์สินสมบัติ เกียรติยศชื่อเสียงกัน^{อยู่ที่}นี้ จนเหมือนกับตกรกทั้งเป็น.

นี้กรอบครว^{ทั้ง}หลาย จึงจัดปัญหาของท่านให้^{ดี}ๆ. อย่าให้กรอบครวกลายเป็นรังของความทุกข์, กลายเป็นที่สะสมของความทุกข์ เหมือนกับตกรกทั้งเป็น อยู่ตลอดเวลาเลย; โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนเกลียดวัด^{ทั้ง}หลาย, จึงได้ขยับขยายให้^{เรื่อง}ของกรอบครว^{นั้น} กลายเป็นเรื่อง^{ที่}ประเสริฐที่สุด คือ อยู่กันอย่าง^{เป็น}เพื่อนเดินทางสำหรับไปพระนิพพาน ในลักษณะที่^{กล่าว}แล้ว.

ข้อที่ ๕. ให้รู้จักคบกัลยาณมิตร.

นี่ เรื่องที่จะพูดต่อไปกับคนเกลียดวัด ก็คือเรื่องเพื่อน มิตรสหายชาวกลด. มิตรสหายชาวกลดก็^{เหมือน}กันอีก เป็น^{เพื่อน}กันเพื่อเดินทาง^{ไป}นิพพาน; ถ้าไม่^{อย่าง}นั้นแล้ว จะ^{ไม่}มีความหมายของความเป็นเพื่อนที่แท้จริง เพื่อนกิน เพื่อนเล่น เพื่อนนอน เพื่อนคู่ชีวิตจิตใจอะไรก็ตาม ยัง^{ไม่}ใช่เพื่อนที่^{แท้จริง}.

เพื่อนที่^{แท้จริง}โดยรากฐาน^{นั้น} จะต้องเป็น^{เพื่อน}เกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย ค้ำ^{ช่วย}กันทั้ง^{หก}ทาง^{ทั้ง}สิ้น อย่าง^{นี้}ก่อน; หมายถึง

ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัว

ความว่า เป็นเพื่อนที่จมอยู่ในกองทุกข์เสมอหน้ากันก่อน, แล้วก็มองเห็นหน้ากันอยู่ทุกคน ว่ากำลังจมอยู่ในกองทุกข์, แล้วก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดันรนให้ออกมาเสียจากกองทุกข์; นั่นแหละคือการเดินไปนิพพาน. เมื่อเราเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย กันโดยแท้จริงแล้ว; เราก็จะเป็นเพื่อนเดินทางไปสู่พระนิพพานได้ด้วยกันโดยง่าย ให้ความทุกข์ ที่กำลังได้รับอยู่นี้แหละ เป็นเครื่องบังคับผลกัโศให้ดันรน เพื่อจะออกมาเสียจากความทุกข์เหล่านั้น. นั่นคนเดียวมันทำยาก, ถ้าหลายคนมันจะได้คิดนึกปรึกษาหารือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน.

เพื่อนที่ดัดที่สุดในนี้ เขาเรียกว่า กัลยาณมิตร. พระพุทธเจ้าตรัสว่า กัลยาณมิตรเป็นทั้งหมดทั้งสิบของพรหมจรรย์ คือการประพฤติปฏิบัติเพื่อออกจากกองทุกข์นั่นเอง. บางคนว่ากัลยาณมิตรนี้เป็นส่วนหนึ่ง, เป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือครึ่งหนึ่งของพรหมจรรย์ อย่างนี้ก็มิ. แต่พระพุทธเจ้าท่านไม่เห็นด้วย, ท่านบอกว่า กัลยาณมิตรนี้เป็นทั้งหมดของความรอด.

นี่ก็เป็นสิ่งที่น่าคิดอยู่ ว่าเพื่อนที่ดัดนี้เป็นทั้งหมดทั้งสิบของความหลุดรอดไปจากกองทุกข์. เรามีเพื่อนอย่างนี้กันหรือเปล่า? ถ้าเป็นเรื่องเพื่อนเล่น เพื่อนกิน เพื่อนนอน เพื่อนอะไรอย่างนั้นแล้ว; มันก็ยังไกล, ไกลมาก, ไกลจากการเดินไปเพื่อนิพพาน, มันจะกลายเป็นเพื่อนที่จุดรั้งไว้ให้จมอยู่ในนรกทั้งเป็น กันอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้. มันชวนให้หลงไหลไปในเรื่องโลก เขาเรียกว่า "กลางคืนอัศวิน กลางวันเป็นไฟ" นี่คือการตกนรกทั้งเป็น อยู่ที่นี้เดี๋ยวนี้. กลางคืนอัศวิน นอนระทมทุกข์อยู่ ด้วยความคิดของกิเลสตัณหาหนาประการ. พอสว่างขึ้นเป็นกลางวัน ก็ออกไปโลดเต้น

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เป็นพื้นเป็นไฟไปที่เดียว. ^{นี่มีคำบาลีกล่าวไว้} เรียกว่า “กลางคืนอัคควัน กลางวันเป็นไฟ”; มนุษย์ในโลกปัจจุบันกำลังเป็นอย่างนี้; การช่วยให้เป็นอย่างนี้ไม่เรียกว่าเพื่อน ที่จะเดินทางไปนิพพาน. แต่ว่าเป็นเพื่อนที่จะให้จมนรกกันอยู่ที่นั่น, เป็นหลักตออยู่ในโลกที่นี้.

คนเกลียดวัดทั้งหลาย กำลังมีเพื่อนชนิดไหน? เขามีเพื่อนช่วยกันทำคอร์ปชั่น, เขามีเพื่อนที่ช่วยกันโกง, มีเพื่อนช่วยกันจะทำลายฝ่ายอื่น, เพื่อเอาประโยชน์ของฝ่ายอื่นมาเป็นของตัวเอง; ^{นี่คนเกลียดวัดเขามีเพื่อน} อย่างนี้. แม้เพื่อนในครอบครัว, เพื่อนสนิทที่สุด เช่น สามี ภรรยา เขาก็ไม่ได้ใช้ไปในทางที่จะเป็นเพื่อนเดินทาง ที่จะไปนิพพานดังที่กล่าวแล้ว.

เราขอบอกคนเกลียดวัดว่า ให้คนเกลียดวัดทั้งหลายไปพิจารณาดูเสียใหม่. ^{ถ้ามีเพื่อนถูกต้องเป็นกัลยาณมิตรแล้ว} ความเกลียดวัดก็จะหายไป, ^{ก็จะได้มาสนใจในเรื่องการปฏิบัติเพื่อก้าวหน้า} ไปตามทางของพระนิพพาน.

ข้อที่ ๖. ไม่มีความเคารพบิดามารดา.

นี่ เรื่องถัดไปอีกที่จะพูดกับคนเกลียดวัด ก็คือ เรื่องบิดามารดา. ท่านทั้งหลายจงสังเกตดูให้ดี ๆ ว่า พวกคนเกลียดวัดนั้น เขาเคารพนับถือบิดามารดากันอย่างไร; บางทีจะเป็นลูกหลานของท่านเองก็ได้. ดูลูกหลานของท่านเองนั่นแหละให้ดี ๆ ^{ว่าเขากำลังเคารพบิดามารดาของเขา}

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

อย่างไร, ให้ความหมายแก่ความเป็นบิดามารดาอย่างไร. เดียวนี้เขารู้จักพ่อแม่ของเขา เพียงแต่ว่าจะได้รับมรดก หรือประโยชน์ที่คล้ายกัน. เขามิพ่อแม่เพียงว่าจะได้รับมรดกหรือประโยชน์ใดใดที่คล้ายกัน. ลูกหลานเป็นเสียอย่างนี้; แล้วบิดามารดาจะมีความหมายอย่างไรสำหรับคนพวกนี้.

ลูกหลานบางคนถือว่า เขามีบุญคุณต่อพ่อแม่ของเขา เพราะเขาทำให้พ่อแม่สบายใจ. เรื่องจริงที่อาตมาได้ฟังมากับหูของตัวเองในกรุงเทพฯ ไม่ต้องออกชื่อใคร ว่าลูกสาวเขากลับมาจากเมืองนอก, เรียนสำเร็จมีหน้ามีตามา แล้วทำหยาบคายกับมารดา, บางทีก็ทำอย่างกับบิดามารดาเป็นคนใช้. มารดาก็เอ่ยปากหน่อยหนึ่งว่า ลูกนี้ช่างไม่รู้จักบุญคุณของแม่เสียเลย แม่เขาว่าเพียงเท่านั้น; ลูกสาวคนนั้นก็บอกว่า “แม่ซิไม่รู้จักคุณของฉัน; เพราะว่าฉันได้ดิบได้ดีมา ทำให้แม่มีหน้ามีตา แม่ไม่รู้จักคุณของฉัน”.

นี่เป็นเรื่องจริง ที่มันมีได้อย่างนี้ ในกรุงเทพฯ นั้นแหละ นี่เขาให้ความหมายแก่บิดามารดาของเขาอย่างไร? แล้วคนชนิดนี้จะชอบวัดได้หรือไม่? คนชนิดนั้นรวบรวมอยู่ในพวกที่เกลียดวัด. เขาถือว่าเขาทำให้พ่อแม่สบายใจ เขาจึงมีบุญคุณต่อพ่อแม่; พูดอย่างนั้นมันก็ากวม. ที่จริงมันก็มีส่วนถูก; ถ้าลูกคนไหนออกมาจากท้องแม่แล้ว พ่อแม่มีแต่ความสบายใจ ซีนอกชื่นใจเพราะลูกคนนั้น ตั้งแต่เกิดไปจนตาย ก็น่าจะกล่าวได้ว่า ลูกมีบุญคุณแก่พ่อแม่ ก็พอจะได้. แต่เดี๋ยวนี้มันหาไม่ได้ ที่จะเป็นอย่างนั้น; มันมีแต่ทำให้พ่อแม่ต้องเดือดร้อนต้องกระวนกระวาย, ต้องนำตาตอกอยู่บ่อยๆ. ถ้าเขาทำให้พ่อแม่สบายใจจริง ก็เรียกว่า เป็นผู้มีบุญคุณต่อพ่อแม่ได้เท่าๆ กับที่พ่อแม่มีบุญคุณแก่เรา. นี่เขามองในทางที่ว่า

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เขาทำให้พ่อและแม่สบายใจ; เพียงว่าเขามีเงินเดือนมากๆเอามาให้พ่อแม่ใช้
มากๆ, เขาทำอะไรให้มีหน้ามีตา, ให้พ่อแม่พลอยมีหน้ามีตา; เพียงเท่านั้น
มันรับไม่ไหว ตามความหมายของคำว่า บิดามารดา.

ลูกบางคน เป็นไปแรงหนัก ถึงกับว่าบิดามารดาไม่มีคุณ, ไม่มีบุญคุณ
อะไร. ท่านทำให้เขาคลอลออกมา เพราะความสนุกสนานของท่านเอง,
เขาไม่ยอมรับว่ามีบุญคุณแก่เขา; แล้วเขายังจะเรียกร้องว่า บิดามารดา
นั้นแหละต้องแทนคุณลูก ให้สมกับที่ทำให้ลูกเกิดมา. ลองฟังดูเอาซิ ว่า
บิดามารดาต้องตอบแทนใช้หนี้ ให้สมกับที่ว่า; ทำให้ลูกเกิดมา แล้วมา
ลำบากด้วยกัน; ฉะนั้น ปรับให้เป็นความผิดของบิดามารดา. นี่คน
เกลียดวัดเขาจะเป็นอย่างนี้.

ในทางธรรมะ นั้น เราถือว่า บิดามารดาเป็นผู้มีบุญคุณ; ลูก
หลานพร้อมที่จะเสียสละชีวิตทั้งหมดได้ เพื่อความสบายใจของบิดามารดา.
เดี๋ยวนี้เด็กๆเขาไม่คิดกันอย่างนั้น เขาไม่ยอมเสียสละอะไร เพื่อประโยชน์
แก่ความสบายใจของบิดามารดา. บิดามารดาขัดใจเขา, เขาอาจจะด่าให้,
เขาอาจจะทิ้งบิดามารดาไป, เขาอาจจะประณามบิดามารดาอย่างน่าเกลียด
น่าชัง. ถ้าเป็นไปได้ เขาอาจจะฆ่าบิดามารดาเสียก็ได้ ถ้าไปขัดขวางใน
หนทางแห่งกามารมณ์ของเขา. ลูกหลานไม่พอใจ ถ้าบิดามารดาเข้าไป
เกี่ยวข้อง เข้าไปควบคุมในเรื่องที่จะสมรสจะแต่งงาน จะอะไรต่างๆ; เพราะ
ว่าเขาเห็นแก่ตัวเขาข้างเดียว, ไม่เห็นแก่ความ ประสงค์ หรือความพอใจ
รสนิยมอะไรของบิดามารดา ที่มีลูกเขยลูกสะใภ้ตามที่ตัวชอบใจบ้าง ขอให้

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ลองคิดดู. คนเกลียดวัดเขาให้ความหมายแก่บิณฑบาตอย่างไร, เท่าไร. นี่อาตมามองเห็นอย่างนี้.

ถ้าว่าธรรมะเข้ามา ก็จะมีมองกันเสียใหม่ ว่าบิณฑบาตมีพระคุณอย่างใหญ่หลวง, คือไม่ทำให้เราตายเน่าอยู่ในไซ้; แต่ให้เป็นตัวเป็นตน ออกมาพบแสงสว่างข้างนอก. นี่ก็เรียกว่ามีบุญคุณชั้นหนึ่งแล้ว. ไม่ให้ชีวิตมันตายเป็นหมันในไซ้, แต่ให้ออกมาเป็นตัวเป็นตน สู้ออกไปนอกได้รับแสงสว่าง; ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นโอกาสให้สัตว์, ลูกรุ่น มันได้รับโอกาสที่จะได้สิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้รับ. ถ้ามันไม่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์, ไม่ได้เกิดออกมาเป็นมนุษย์ มันก็ไม่ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้รับ.

เดี๋ยวนี้มัน ได้มีโอกาส เกิดมาเป็นมนุษย์ ก็พอที่จะได้รับสิ่งที่ดีที่สุด ในการที่ได้เป็นมนุษย์, และก็จะได้รับโอกาส ที่จะได้พบพระพุทธศาสนา; ไม่มีอะไรจะสูงที่สุดยิ่งไปกว่าพระธรรม อันเป็นตัวพระพุทธศาสนา. ฉะนั้น สัตว์, มนุษย์คนใด ได้พบกับสิ่งนี้ ก็เรียกว่าได้พบสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ไม่เป็นหมัน; มันมีความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า ได้พบพระพุทธศาสนาแล้ว เชื่อแห่งความเป็นพุทธะของเขาก็ไม่เป็นหมัน.

นี้หมายความว่า ในทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชาย เป็นเด็กออกมาจากท้องแม่แล้ว มัน มีเชื้อแห่งความเป็นพุทธะ คือ สติปัญญาที่จะองงามจนถึงกับรู้พระธรรมอันสูงสุด. นี่เรียกว่าเป็นพุทธะ, เชื่อแห่งความเป็นพุทธะของเขา ก็ได้รับโอกาสที่จะเจริญองงาม จนเป็นพุทธะกับเขาได้คนหนึ่ง ในโลกนี้. นี่เพราะบิณฑบาตได้ให้กำเนิดได้ให้โอกาสแก่เรา.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เราจึงหวังว่า เกิดมานี้จะต้องให้ได้เป็นพุทธะกับเขาสักคนหนึ่งให้จนได้, คือให้รู้อะไร ตามที่มนุษย์ควรจะรู้, ขจัดปัญหา คือความทุกข์ของมนุษย์ได้ ก็ไม่เสียที่ที่เกิดมา. บิดามารดา มีพระคุณเหลือหลาย ที่ให้กำเนิดมา ให้ชีวิตมา ออกมาสู่แสงสว่าง ทั้งทางร่างกายทั้งทางจิตใจ คือความเบิกบาน แห่งเชื้อของความเป็นพุทธะ ของมนุษย์ทุกคน ได้มีจิตสูงสุดอยู่เหนือความทุกข์โดยประการทั้งปวง.

คนเกลียดวัด, คุณไม่คิดอย่างนี้; คุณเห็นบิดามารดาเป็นที่พึ่ง ที่อาศัยเฉพาะหน้า; หวังว่าจะรับมรดกอย่างเต็ม, หวังว่าจะใช้บิดามารดา เหมือนกับคนใช้ โดยไม่ต้องเสียเงินเดือน; อย่างนี้ก็ยังมี ก็ขอให้ลอง ไปคิดดูเถิดว่า มันจะร้ายกาจสักเท่าไร สำหรับคนที่เกลียดวัด ไม่มีธรรมะ.

ข้อที่ ๗. ไม่เคารพครูบาอาจารย์.

ที่นี่ เรื่องต่อไปก็คือ เรื่องครูบาอาจารย์ คนเกลียดวัดทั้งหลาย ไม่เคารพครูบาอาจารย์; ท่านทั้งหลายก็คงมองเห็น. ทุกคนที่นั่นอยู่ที่นั่นคงจะนึกได้ ว่ายังมีคนที่ไม่เคารพครูบาอาจารย์, ทำตัวเป็นคนไม่มีครูบาอาจารย์, ถือว่าครูบาอาจารย์เป็นลูกจ้างสอนหนังสือ เสร็จแล้วก็เลิกกัน; ไม่ยอมรับในข้อที่ ครูบาอาจารย์ทำให้เฉลียวฉลาดในทางสติปัญญา ตามความหมายของคำว่าครูบาอาจารย์.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เดี๋ยวนี้เอาตมา คำลึงพูดถึง ครูบาอาจารย์ที่ถูกต้อง จริงอยู่ในโลกนี้ ครูบาอาจารย์ชนิดที่ไม่จริง ไม่ใช่ครูบาอาจารย์จริง ก็มีอยู่มาก คือเป็นลูกจ้างสอนหนังสือเพราะความจำเป็น, เอาเงินเดือนมาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง, แล้วก็เอาเปรียบไปเสียทุกอย่างทุกทาง อย่างนี้ก็มี. แต่นี้ไม่ใช่ครูบาอาจารย์ที่ถูกต้อง ตามความหมายของคำคำนี้.

ครูบาอาจารย์ที่ถูกต้อง ตามความหมายของคำคำนี้ เขาถือเป็นใจความสำคัญว่า เป็นผู้เปิดประตูในทางวิญญาณ. ช่วยจำไว้ว่า ครูบาอาจารย์ที่แท้จริง มีหน้าที่เปิดประตูในทางวิญญาณ; คือหัวใจของสัตว์มืดมืด หาทางออกไม่ได้, ครูบาอาจารย์เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณ ให้สัตว์นั้นออก ไปสู่แสงสว่าง. เหมือนกับว่า เปิดไถ่ก็ดี หมูก็ดี ไร่ก็ดี ที่เขาขังไว้ในเล้าในคอก อันมืดอันสกปรก อันแสนจะทรมาณนั้น; ถ้าพอใครเปิดประตูให้ มันก็วิ่งออกมาด้วยความดีใจ ออกมาเสียจากเล้าอันมืดและสกปรก. ในทางจิตทางวิญญาณ ที่มันถูกขังอยู่ในความมืดของอวิชชา ก็เหมือนกัน: ครูบาอาจารย์มีหน้าที่ ที่จะเปิดประตูทางวิญญาณ ให้หัวใจของสัตว์เหล่านั้น ออกมาสู่แสงสว่าง. ก็ลองคิดดูเถิดว่า ครูบาอาจารย์นี้มีบุญคุณสักเท่าไร? ควรจะจัดไว้ในฐานะ เป็นปูชนียบุคคล หรือหาไม่?

ที่แท้จริงนั้น การเปิดประตูทางวิญญาณนี้มีหลายระดับ หลายชั้น; แม้ที่สุดแต่ บิฑามารดา นี้ก็เป็นครูบาอาจารย์คนแรก, เปิดประตูทางวิญญาณ ให้แก่ทารกน้อยๆ, ให้เขารู้จักชีวิต ให้เขาฉลาดขึ้น ให้เขารู้จักเดินไปถูกทาง. พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า บิฑามารดาเป็นอาจารย์คนแรก, แล้วก็

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

มอบหมายให้ครูบาอาจารย์คนถัดๆ ไป จนกระทั่งถึง *ครูบาอาจารย์อันสูงสุด* คือ พระบรมครู ผู้พระบรมศาสดาจารย์ คือ พระพุทธเจ้า.

นี่ ครูบาอาจารย์เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาน. แต่คนเกลียดวัด เขาไม่มองกันแบบนี้; เขาใช้ครูบาอาจารย์เป็นเครื่องแก้ปัญหาเฉพาะหน้า; บางทีก็ใช้เป็นประโยชน์ในเรื่องอาชีพ, หรือว่าถ้าไม่เห็นประโยชน์ อันจะพึงได้แล้ว ก็ไม่ยอมรับความเป็นครูบาอาจารย์.

ผู้ที่เรียกว่า ครูบาอาจารย์นั้นคือผู้ที่เชี่ยวชาญในหน้าที่เปิดประตูทางวิญญาน ให้แก่สัตว์โลก; เป็นสิ่งที่จำเป็นที่สัตว์โลกจะต้องมี, และมีไว้ ประจำโลกทุกยุคทุกสมัย ด้วย. ผู้เปิดประตูทางวิญญานของสัตว์นี้ จำเป็นจะต้องมีอยู่ในโลกทุกยุคทุกสมัย. ฉะนั้นเราช่วยกันประคบประหงม รักษาครูบาอาจารย์ไว้ ให้อย่างคงมีอยู่ในโลกด้วยกันทุกคน.

หน้าที่ในทางจิตทางวิญญานนี้จำเป็นมาก สำหรับมนุษย์ที่อยู่ในโลก. หน้าที่ทางวัตถุนั้นมันไม่ยาก; แม้แต่ลูกหมาลูกแมว เกิดออกมาแล้วมันก็หากินเป็น. ทำไมลูกมนุษย์จะเกิดมาแล้วจะหากินไม่เป็น; มันก็ต้องรู้จักหากิน ขวนขวายกันไปได้ ในเรื่องทางวัตถุ. แต่ในเรื่องทางจิตทางใจ ที่มันลึกซึ้ง ละเอียดสุขุมนั้น มันต้องมีผู้ช่วยเหลือ คือ ครูบาอาจารย์. อย่าต้องมานั่งร้องไห้บ่อยๆ, อย่าต้องเป็นโรคเส้นประสาทเลย, อย่าต้องเป็นโรคจิต เป็นบ้าฆ่าตัวตายเลย.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัด เป็นคนไม่มีครูบาอาจารย์ ในด้านจิตค้ำวิญญาณ. เขาจะมีครูแต่ในเรื่องด้านวัตถุ ช่วยหาเงิน หาของ หากาม หากิน หาเกียรติ ไปตามประสาชาวโลกเท่านั้นเอง อย่างนี้ไม่มี ความหมายของความเป็นครูบาอาจารย์ที่แท้จริง.

ข้อที่ ๘. ต้องสนใจเรื่องทิศ ๖.

ที่นี้ เรื่องที่จะพูดต่อไป ก็เป็นเรื่องรวบยอด คือเรื่องทิศทั้ง ๖. คนเกลียดวัดจะไม่สนใจเรื่องทิศทั้ง ๖. คือไม่สนใจในเรื่องความถูกต้องรอบตัวเอง เพราะเขาจะรู้สึกว่ามันมากไปนรกก็ได้. ท่านทั้งหลายอย่าได้ไปเอาอย่างหรือเดินตามอย่างคนเกลียดวัดเลย; พยายามสนใจในเรื่องทิศทั้ง ๖ ให้ตรงตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ว่าเป็นที่ปักกันทิศทั้ง ๖ ให้ปลอดภัย.

เราอยู่ตรงกลาง เป็นจุดศูนย์กลาง แล้วทิศทั้ง ๖ นั้นก็คือ ทิศข้างหน้า ทิศข้างหลัง ทิศข้างซ้าย ทิศข้างขวา ทิศข้างบน ทิศข้างล่าง รวมกันก็เป็น ๖ ทิศแล้ว. เราจะต้องระมัดระวังให้ถูกต้องทั้ง ๖ ทิศ; อย่าให้มีความผิดพลาด แม้แต่ทิศใดทิศหนึ่ง. บางคนจะคิดไปเสียว่า มันมากเกินไปเสียแล้ว. มันมากเกินไปสำหรับฉันเสียแล้ว, ฉันไม่เอาแล้วมันตั้ง ๖ ทิศ. อย่าเขลาไปตามคนเกลียดวัด ที่จะไม่ยอมรับผิดชอบทั้ง ๖ ทิศ. ทำให้มีความถูกต้อง ทั้ง ๖ ทิศ.

ทิศข้างหน้า คือบิณฑามรดา ต้องมีการกระทำที่ถูกต้อง ต่อความหมายของบิณฑามรดา.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ทิศเบื้องหลัง คือ **บุตรภรรยา** ก็จะต้องให้ถูกต้องตามความหมายของคำว่า บุตร ภรรยา สามี หรืออะไรก็ตาม แล้วแต่ว่าใครจะเป็นหัวหน้าครอบครัว.

ทิศข้างซ้าย คือ **เพื่อนฝูงมิตรสหาย**ทั้งหลาย ก็ต้องมีความถูกต้อง ให้มีความเป็นมิตรที่แท้จริง อย่างที่กล่าวมาแล้ว.

ทิศข้างขวา ก็คือ **ครูบาอาจารย์** ที่กำลังกล่าวไปแล้วหยกๆนั่นเอง.

ทิศข้างบน คือ **สมณพราหมณ์พระเจ้าพระสงฆ์** เป็นผู้นำทางจิตทางวิญญาณ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตทางวิญญาณโดยแท้ จึงจัดไว้ข้างบน.

ทิศข้างล่าง นั่นคือ **ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา** ทุกคนในโลกนี้ จะต้องมีคนที่อยู่ใต้บังคับบัญชา : จะเป็นลูกจ้างเป็นกรรมกรเป็นอะไรก็ตาม เขาอยู่ใต้บังคับบัญชาของเรา, เขาต้องฟังพาสัยเรา. ทิศนี้ก็สำคัญ ทำผิดแล้วก็จับนายได้. ระวังให้ดี อย่าไปดูถูกทิศเบื้องต่ำ คือคนที่อยู่ใต้บังคับบัญชา; เช่นลูกจ้าง เป็นต้น.

คนเกลียดวัดนั้นสะเพร่าเห็นแต่ประโยชน์; แล้วก็ทำผิดหมดทั้ง ๖ ทิศ, จะใช้กลโกงหลอกลวงเอาทิศทั้ง ๖ ทิศ มาเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตน. อย่างนั้นมันผิดหมดทั้ง ๖ ทิศ, ไม่ตรงตามที่**พระพุทธเจ้า**ท่านตรัสไว้ว่า **จงทำให้ถูกต้อง เหมือนกับปีศกัณฐ์ทั้ง ๖ ทิศ** **ไม่มีความผิดภาคเข้ามา;** มีแต่ความถูกต้อง, เราอยู่ด้วยความถูกต้อง. นี่ คนเกลียดวัดคะเ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ไม่ยอมรับผิดชอบโดยรอบคอบอย่างนี้. เราไม่ใช่คนเกลียดวัด; เราชอบความจริงอันสูงสุด คือพระธรรม; เราจะปิดกั้นทิศทั้ง ๖ คือสิ่งรอบตัวเรา ไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นมาได้.

ข้อที่ ๙. ความสูญเสียเป็นอุปสรรคมาฝึกให้ฉลาด.

ทันทีที่จะพูดต่อไปนี้ ก็เป็นข้อเบ็ดเตล็ด, จะพูดโดยหัวข้อว่า เรื่องบางเรื่องเราจะต้องมองกันให้ดี ๆ. อาตมากำลังจะพูดถึงเรื่องคำว่า “ความสูญเสีย” คนโง่ คนเขลา คนพาล คนเกลียดวัด จะเป็นทุกข์ร้อน เพราะความสูญเสีย : ความสูญเสียเกิดขึ้นเมื่อไร เขาก็เป็นทุกข์เป็นร้อน, ไม่เป็นอันกินไม่เป็นอันนอน เป็นการฆ่าตัวตายก็มี นั่นคนโง่.

ขอให้ดู ความสูญเสีย กันเสียใหม่ ว่ามันก็เป็นสิ่งที่จะใช้ให้มัน เป็นประโยชน์ได้. เมื่อสูญเสียอะไรลงไป : ถูกขโมย, ขโมยยกเอาของ ไปตั้งแสนตั้งล้าน อย่างนั้นมันก็สูญเสีย. แล้วจะทำอย่างไร? จะมานั่งร้องไห้ น้ำตาเซ็ดหัวเข้า, หรือจะเป็นโรคเส้นประสาท โรคจิตครึ่งหนึ่งเข้าไปแล้ว มันจะมีประโยชน์อะไร, เราจะต้อนรับความสูญเสียกันอย่างไร, เราจะต้องคิด; เพราะว่า ความสูญเสียนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดที่จะต้องพบกัน เข้า. ถ้าเรามีชีวิตอยู่ในโลกนี้แล้ว เรา จะต้องพบกับกับความสูญเสีย เป็นแน่นอน ไม่มากก็น้อย, แล้วมันก็ควรจะมีมากมายด้วยเหมือนกัน; เพราะ ยิ่งทำอะไรใหญ่โตกว้างขวางมากออกไป ความสูญเสียมันก็จะต้องมา ในระดับที่ใหญ่โตได้เหมือนกัน.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ความสูญเสีย นั้น คือสิ่งที่มากระซิบบอกว่า “ไอ้ชาติใจ๋ มึงรักษาไม่เป็น มันก็สูญเสีย” เราควรจะต้อนรับความสูญเสีย ว่ามันเป็นสิ่งที่มาบอกให้เรารู้ ว่าเราคุ้มครองรักษา หรือจัด หรือทำไม่เป็น เรา ก็ซื้อความฉลาด ด้วยสิ่งที่สูญเสียไป. สูญเสียไปเท่าไรอุทิศให้ เป็นการซื้อหาความฉลาด. ฉะนั้น ความสูญเสียก็ไม่ขาดทุนอะไร; เพราะว่าลงทุนไปเพื่อซื้อหาความฉลาด. ฉะนั้นอย่าได้เสียใจเปล่าๆ; รีบใช้ความสูญเสียให้เป็นประโยชน์.

ความสูญเสีย เป็นสิ่งที่เราไม่ต้องการ; . บางทีเราเรียกว่า อุปสรรค. การขาดทุนหรืออะไรเหล่านี้ เราถือเป็นอุปสรรค, แล้วเราก็มาถือกันเสียใหม่ ว่าอุปสรรคเหล่านั้น มัน ก็คือครูบาอาจารย์ ที่มาฝึกฝนเราให้เฉลี่ยฉลาด. เราต้อนรับอุปสรรค หรือความสูญเสียในฐานะที่เป็นครูบาอาจารย์ จะมาฝึกฝนให้เราฉลาดต่อไปในโอกาสข้างหน้า; เราก็จะได้เลิกใจ๋กันเสียที.

ความสูญเสียอย่างยิ่ง ก็คือจะเป็น ความตาย. ทุกคนก็จะมองเห็นว่า ความตายเป็นความสูญเสียอย่างยิ่ง; ถ้ามองกันอย่างนี้ มันก็กลัวตายจนไม่มีที่ที่จะอยู่, ไม่มีที่ซุกซ่อนแห่งจิตหรือดวงวิญญาณ; เพราะว่าจะอยู่ที่ไหน; ความตายมันก็คุกคามได้ทั้งนั้น. ฉะนั้น ความสูญเสียเกี่ยวกับความตายนี้มันทรมาณสัตว์มากเกินไป จะต้อนรับกันเสียใหม่.

คนเกลียดวัด ยิ่งเกลียดเท่าไร ยิ่งกลัวตายมากเท่านั้น. คนรู้จักวัดคนดีคนดี นี้จะกลัวตายน้อย จนกระทั่งไม่กลัวตายเลย, เรียกว่า จะไม่มี

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ความสูญเสี่ยเลย. อะไรเป็นความทุกข์เป็นความสูญเสี่ย ก็รู้จักต้อนรับ คือทำให้มันกลายเป็นของดีไป. อย่าง ความตาย ก็มองเห็นว่า มัน มีมา แล้วตั้งแต่นั้นความเกิด.

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ความตายมันมีข้อนมาเสร็จแล้วในความเกิด ; ในตัวความเกิดนั้น มีความตายฝากมาแล้วด้วยเสร็จ ; แต่ว่ายังซ่อนอยู่, สักวันหนึ่งมันก็จะออกมาให้เห็น. ไม่มีใครจะไปแยกมันได้ ว่า ความตาย มันซ่อนมาแล้วในความเกิด. อย่างมัวใจ กลัวตายกันให้เสียเวลาเลย. แล้วจะดูกันอีกทีหนึ่ง ก็ว่า ความตายทางร่างกาย นี้ มันก็ ช่วยปิดฉาก ของความเกิดอันวุ่นวาย. เกิดอยู่ในโลกนี้มันเป็นความวุ่นวายหรือไม่ ก็ลองคิดดู ถ้าเห็นว่าเป็นความวุ่นวาย แล้วก็จะขบใจความตาย, ที่จะมา ช่วยปิดฉากของความวุ่นวาย, เราก็ขบใจ.

นี้ถ้ารู้จัก ตายเสียก่อนตาย ก็จะประเสริฐที่สุด ; รู้จักทำลาย ตัวกู - ของกู ที่เป็นความรู้สึกอันเลวร้ายนี้ให้หมดไปเสีย, ไม่มีความหมาย มันเป็นตัวกู - ของกูแล้ว ความตายก็จะหมดปัญหา ไม่มีความตายของกู อีกต่อไป. อย่างนี้ เรียกว่า ความสูญเสี่ยอันสุดท้าย คือ ความตายนั้นไม่ เป็นความสูญเสี่ยอะไรที่โหด ก็จะช่วยแก้ปัญหาบางอย่างตามธรรมชาติได้ ; แล้วก็ทำให้เรารู้ความจริง คือมาสอนให้รู้ความจริงนั้น ว่าความจริงนั้น มันเป็นอย่างไร, เกี่ยวกับที่จะต้องประสบความสูญเสี่ยกระทั่ง สูญเสี่ยชีวิต ก็อย่าทำให้มันเป็นเรื่องสูญเสี่ยชีวิต. ให้มันเป็นการได้เข้าถึงอะไร ที่ดี ที่มนุษย์ควรจะเข้าถึง.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ข้อที่ ๑๐. รู้จักนรก - สวรรค์ ที่นั้และเดี๋ยวนั้.

เรื่องถัดไป ก็คือ เรื่องนรกและสวรรค์. คนเกลียดวัดเขาไม่เชื่อเรื่องนรกเรื่องสวรรค์. ไปคุยกับคนเกลียดวัดคนไหนดูเถิด เขาจะไม่เชื่อเรื่องนรก - เรื่องสวรรค์. เขาถือว่าเป็นเรื่องที่มีไว้สำหรับหลอกคนโง่, คนมีปัญญาเอาเรื่องนรกเรื่องสวรรค์มาหลอกคนโง่ ให้เสียสละ ให้บริจาคเป็นต้น, แล้วเขาก็ได้รับประโยชน์อันนั้น; นั้นมันไม่ถูก. เราบอกให้รู้ว่าเรื่องนรกเรื่องสวรรค์ นั้นเขายังเข้าใจผิดกันอยู่. เรื่องนรก ก็คือ เรื่องที่ทนทรมาน, เรื่องสวรรค์ ก็คือ เรื่องที่สนุกสนาน ลิงโลด เติลิตเปิดเบ็งไป มันมีเพียงเท่านั้น.

ว่าที่จริงแล้ว คนเกลียดวัดก็ตกนรกขึ้นสวรรค์ หัวหกกันขวิดอยู่ทุกวันทุกเดือนทุกปี. เมื่อไรมานั่งร้องไห้อยู่เป็นต้นนั้นก็เรียกว่ามันตกนรก เมื่อไรมันสนุกสนานเอร็ดอ่อยเพลิดเพลิตเติลิตเปิดเบ็ง มันก็เป็นเรื่องสวรรค์. นั้นมันมีจริง, เป็นของมีจริง ยิ่งกว่าเงินทองทรัพย์สินสมบัติข้าวของไปเสียอีก ควรจะมองกันในลักษณะอย่างนี้.

เรื่องลูกเมีย เงินทอง ข้าวของทรัพย์สินสมบัติ นี้เป็นเรื่องเพียงเปลือกของนรกหรือสวรรค์. เพราะลูกเมีย เงินทอง ข้าวของ ทรัพย์สินสมบัติ นี้ทำให้รู้สึกเป็นทุกข์เหมือนกับตกนรก ก็ได้; ทำให้สบายเพลิดเพลิตสนุกสนานเหมือนกับว่าสวรรค์ ก็ได้; มันก็เลยเป็นเปลือกนอก ที่จะสว่างนรกหรือสวรรค์ มันมีจริงน้อยกว่าเรื่องนรกสวรรค์ไปเสียอีก. ทำไมคนเกลียด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

วัดไม่มองให้ดีกว่า เรื่องนรกเรื่องสวรรค์นี้เป็นเรื่องมีจริง จริงยิ่งกว่าลูกเมีย
ข้าวของ ททรัพย์สินสมบัติเงินทอง ไปเสียอีก.

ถ้ารู้จักเรื่องนรก – สวรรค์ ว่าเป็นเรื่องโลดเต้น ไม่มีความสงบสุข
แล้ว มันก็จะรู้จักเรื่องนิพพาน คือเรื่องหยุด เรื่องเย็น คือเรื่องนิพพาน.
เดี๋ยวนี้ เรื่องนรกเรื่องสวรรค์ก็ไม่รู้จักเสียแล้ว จะไปรู้จักเรื่องนิพพานได้
อย่างไร, เรื่องโลดๆ เต้นๆ อย่างหัวทกกันขวิด ก็ไม่รู้จักเสียแล้ว มันจะไป
รู้จักเรื่องหยุดเรื่องเย็นได้อย่างไร. คนเกลียดวัดจงรู้จักนรกสวรรค์กันเสีย
ใหม่ให้ถูกต้อง.

คนใจยังโง่เขลาที่ต้องบอกนรก – สวรรค์คือตายแล้ว ; อย่างที่เขียนไว้
ในรูปภาพ. เมืองสวรรค์เมืองนรกอย่างนั้น, เขามีไว้สำหรับคนโง่ คิดอย่าง
อื่นไม่เป็น. แต่ความหมายก็อย่างเดียวกัน, คืออย่าไปทำความชั่ว ชนิดที่
จะให้ร้อนนกร้อนใจเหมือนกับคนนรก; ให้ทำความดี เหมือนกับที่จะได้
สบายใจ เหมือนกับขึ้นสวรรค์กันไว้ก่อน. แต่เมื่อคนโง่ เขาเป็นห่วงเรื่อง
หลังจากตายแล้วมาก ก็พูดให้เป็นเรื่องที่หลังจากตายไปแล้วด้วย. คนฉลาด
นั้นเขารู้สึกว่า ถ้าทำไม่ได้แล้ว, ตายแล้วก็ไม่ได้. ฉะนั้น อย่าทำนรกให้
เกิดขึ้นทันที ตายแล้วก็ไม่ต้องนรกไหนอีก. ให้ทำสวรรค์ให้เกิดขึ้นทันที
ตายแล้วก็ต้องได้สวรรค์เป็นแน่นอน. ฉะนั้นเราไม่ต้องผัดไว้ ว่าตาย
แล้วตายเล่า, ตายแล้วตายเล่า, จึงจะได้สวรรค์. เรื่องนิพพานแล้วก็เอา
ไปไว้ไกลจนหมดหวัง, เอาเรื่องนิพพานไปไว้เสียไกลจนหมดหวัง, ไม่เอา
มาไว้ใกล้ๆ ที่นี้ ว่าถ้า เบือนรกเบือนสวรรค์แล้ว ก็หยุดเป็นนิพพานกัน
เสียทีเถิด.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เรื่องนรก เรื่องสวรรค์ เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องจัดต้องทำให้เสร็จให้สิ้นก่อนตาย. อาตมาพูดนี้จะบ้าหรือดี ก็ลองฟังดู. ว่าอาตมากำลังพูดว่า เรื่องนรก-เรื่องสวรรค์นี้ ทุกคนจะต้องจัดให้เสร็จให้สิ้นเสียก่อนแต่ตาย, ไม่มีนรกทันแล้ว ก็ไม่มีนรกต่อตายแล้ว, มีสวรรค์ทันแล้ว ก็มีสวรรค์ต่อตายแล้ว. เพราะฉะนั้นเรื่องนรกเรื่องสวรรค์นี้ ต้องจัดกันให้เสร็จให้สิ้น ให้หมดเรื่องหมดคราวกันเสียตั้งแต่ที่นี้เดี๋ยวนี้ และก่อนตาย; แล้วมันจะได้ทำไรมาก ไปจนถึงกับว่า ถ้าเบื่อการกระโดดโลดเต้นฟูๆ แพนๆ พองๆ ยุบๆ แล้วก็จะได้หยุดเป็นนิพพาน. เรื่องนรก เรื่องสวรรค์ เป็นเรื่องวุ่น เรื่องนิพพานเป็นเรื่องหยุดเป็นเรื่องว่าง.

คนเกลียดวัดเขาไม่เชื่อ ทั้งเรื่องนรก และเรื่องสวรรค์; เพราะฉะนั้นจึงไม่มีหวังที่เขาจะเข้าใจเรื่องนิพพาน. คนเกลียดวัดทั้งหลายจงเข้าใจเรื่องนี้นักเสียให้ถูกต้อง.

ข้อที่ ๑๑. เรื่องดวง, โชค, วัตถุมงคล.

ที่นี้ เรื่องสุดท้ายสำหรับวันนี้ อาตมาจะพูดเรื่อง ดวง เรื่อง โชค เรื่อง วัตถุมงคล, มงคลวัตถุอะไรก็แล้วแต่จะเรียกกัน.

เรื่องดวงดีมีโชค นั้น ก็เป็นเรื่องธรรมดาจิตใจกันมากเหลือเกิน. คนกลัวโชคร้าย แล้วก็ไม่มีความคิดที่ถูกต้อง; ก็ทำให้มันร้าย

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

หนักขึ้นไปอีก เพราะมันไถ่หนักขึ้นไปอีก, ดวงมันก็ร้ายมากขึ้นไปอีก. นี่มาบอกคนเกลียดวัดให้รู้ว่า “เราดี ดีกว่าดวงดี” บอกใส่หน้าเท่านั้นว่า เราดี ดีกว่าดวงดี, แล้วดวงนั้นมันที่เรา, ไอ้ดีนั้นมันที่เรามา ดีกว่าไปดีที่ดวง. มันดีที่เรามา ดีกว่าดีที่ดวง. เราอาจจะทำให้เราดีได้; แล้วดวงจะดีไม่ดีกว่าช่วงห้วงมัน เราดีก็แล้วกัน; เพราะว่าเราดีนั้นมันดีกว่าดวงดี. เราทำให้ดวงดีได้ โดยที่เราทำดี แล้วเราก็ดี; ดวงจะดีไม่ดีกว่าช่วงห้วงมัน เราดีก็แล้วกัน แล้วก็ไม่มีปัญหา.

ทันทีที่ขอศีลขอพรขอน้ำมนต์กันนัก, อยู่ที่นี่ปีๆ หนึ่ง มีคนขอ นับด้วยร้อยพันพันหน. บอกว่าน้ำมนต์ก็ไม่มี ไม่ได้ทำ เหล่านี้ก็ไม่ต้องจะเชื่อ, บอกว่าทำดีนั้นดีกว่าขอพร, ทำดีนั้นดีกว่าขอพร. จงทำดีเถิด แล้วดีนั้นแหละคือพร; เพราะคำว่าพร นั้น แปลว่าดี คำว่าดีก็คือคำว่าพร นั้นเอง. ฉะนั้น ทำดี มันก็มีพรเสร็จขึ้นมาในตัวการกระทำ, ก็มีพรเสร็จแล้ว; อย่าไปขอพรที่คนอื่นเลย มันจะไถ่. นี่บอกอย่างนี้เลยว่า อย่าไปมัวขอพรที่คนอื่นเลยมันจะไถ่.

คนให้พร ก็เหมือนกัน มันทำอะไรไม่ได้มาก นอกจากทำให้ไปทำดี, ให้พร, ให้พร, ให้พร นี่คือบอกว่าให้ไปทำดี, ให้มีความเจริญ, ให้มีความสุข, นั่นคือให้ไปทำดี. นี่เรียกว่า ทำดี ดีกว่าขอพร. ไปมัวขอพรนั้น เพราะว่าเขายังไม่รู้ว่ พรนั้นคือความดี ดีนั้นคือพร, เพราะฉะนั้น เลิกขอพรอย่างตมๆ แล้งๆ กันเสียที แล้วก็เอาดี คือพรจริงๆ คือการกระทำที่ดี ที่ถูกต้อง ตามความเป็นมนุษย์ของคน.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ที่นี่ ก็มาถึง วัดอุโมงค์, เดิมนั้นเขาเรียกกันว่าวัดอุโมงค์ อาตมาไม่เคยเรียก; แล้วก็พลอยเรียกตามเขาว่าวัดอุโมงค์. เครื่องราง ของขลัง ตักศิลาหรืออะไรต่างๆ นี้ก็บอกว่า กรรมดี ดีกว่ามงคล, กรรมดีคือการกระทำที่ดี ดีกว่ามงคล; ดีกว่ามงคลดี. มันมีความหมายคล้ายๆ กันแหละว่า เราดี ดีกว่าดวงดี, ทำดี ดีกว่าขอพร นี้กรรมดีดีกว่ามงคล ก็คือว่าเราทำกรรมที่ดี ทำกุศล ดีกว่ามานั่งแขวน นั่งคาต วัดอุโมงค์กันอยู่. ถ้ามีไว้ มีดีแต่่อวิชา ก็เลศเต็มจิตเต็มวิญญาณแล้ว ไม่มีมงคลอะไรที่ไหนมาช่วยได้ ไปซื้อหาวัดอุโมงค์ขึ้นละพันละหมื่น มาแขวน ให้มันเสียเงินเปล่าๆ; ถ้าว่าไม่มีการกระทำที่ถูกต้องอยู่ในตน. ธรรมะต่างหากเป็นวัดอุโมงค์, ธรรมะต่างหากเป็นวัดอุโมงค์. พระธรรมต่างหากเป็นวัดอุโมงค์ ไปปรับหามาสวมใส่จิตใจตน แล้วก็จะเป็นวัดอุโมงค์ ใครยิงก็ไม่ได้ตาย. ฉะนั้น ทุกคนเร่งหาพระธรรมมาทำเป็นวัดอุโมงค์ ในที่สุด จะได้บรรลุมรรค ผล เป็นของสูงสุดสำหรับมนุษย์พ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย, ความทุกข์ใดๆ ไม่มาพ้องพาน เพราะว่าเขาอยู่เหนือโลก เหนือสิ่งทั้งปวง สิ่งทั้งปวงไม่บีบบังคับจิตใจของเขาได้อีกต่อไป. เขียนไว้เป็นคำกลอน บทใหม่ บทหนึ่งว่า :-

กรรมดี ดีกว่า มงคล	สืบสร้าง กุศล
ดีกว่า นั่งเกล้า ของขลัง	
พระเครื่อง ตะกรุด อุกถัก	ปลุกเสก แสนฉมัง
คาถามั่ง แขนวมั่ง รั้วรุ่ง	
ชีษลาท หวาคกลัว หัวข่ง	กิเลส เต็มพุง
มงคล อะไร ใ้คุ้ม	

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

อันธพาล ซ้อหา มากุม เป็นเรื่อง อุตุม
นอนตาย ก่ายเครื่อง รวงทอง

ธรรมะ ค่างหาก เป็นของ เป็นเครื่อง คุ่มครอง
เพราะว่า เป็นพระ องค์จริง

มีธรรม งามี่ ไครยั้ง ไร่ธรรม ผีสิง
ไม่ยั้ง ก็ตาย เกินตาย

เหตุนั้น เราท่าน หลึงชาย เร่งชวน เร่งชวย
หาธรรมะ มาเป็น มงคล

กระทั่ง บรรลุ มรรคผล หมดตัว หมดคน
หันจาก เกิด แก่ เจ็บ ตาย

บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ใจกาย อุบ้ทวะ หังหลาย
ไม่พ้อง ไม่พาน สถานใด

เหนือโลก เหนือกรรม อำไพ กิเลส สะไไหน
ไม่อาจ ช้ายี่ บัฑา.

นี่เรื่องวัดถมุงกลอันแท้จริง ให้คนเกลียดวัดรู้จักกันเสียเถิด.
เรื่อง ควงดี เรื่อง โชคดี เรื่อง วัดถมุงกลดี นีคือธรรมะ; คือสิ่งที่คน
เกลียดวัด กำลังเกลียดนั่นเอง. คนเกลียดวัดกำลังเกลียดธรรมะ แต่ตัว
ธรรมะนั้นเป็นเรื่องของควงดี ของพรทดี มงคลทดี. หวังว่าคนเกลียด
วัด จะได้ไปพิจารณาเรื่องนี้กันเสียใหม่.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

นี่คือธรรมะ สำหรับฝากคนเกลียดวัด ว่ามาเป็นข้อ ๆ ข้อ ๆ สอง
คราวแล้ว ทั้งวันนี้. ท่านทั้งหลายจะเกลียดวัดเสียเอง, หรือจะเอาไปฝาก
ลูกหลานที่เกลียดวัด ก็เอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์. อาตมาไม่ได้คิดอะไร
มาก นอกจากว่าเดี๋ยวนี้โลกมันจะล่มจม เพราะว่าคนเกลียดธรรมะ ไม่
สนใจธรรมะ ไม่มีใครปฏิบัติธรรมะ ธรรมะก็หายไปจากโลก จนจะเอา
มาทำยาหยอดตา ก็หาไม่ได้อยู่แล้ว.

จะนั้น ช่วยกันใหม่ ช่วยกันคิดนึกเสียใหม่ให้ธรรมะกลับมา
รู้จักธรรมะ ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในทุกแง่ทุกมุม ในทุกหนทุกแห่งแล้วเลิก
เกลียดธรรมะ แล้วก็จะไม่เกลียดพระศาสนา ไม่เกลียดควัวอาราม
พระเจ้าพระสงฆ์ที่แท้จริง.

การบรรยายในวันนี้ สมควรแก่เวลาแล้ว อาตมาขอยุติไว้เพียงเท่านี้
ขอโอกาสให้พระสงฆ์สวดบทคุณสาธยาย ส่งเสริมกำลังใจ ในการที่จะขจัดความ
เกลียดวัดให้หมดไป ค่อยไปในบัดนี้.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาคอาสาฬหบูชาในวันนี้ อาตมา จำเป็นที่จะต้องกล่าวติดต่อกันไป กับข้อความที่ได้บรรยายในครั้งก่อน, คือ กล่าวถึงเรื่องธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด; เป็นอันว่า วันนี้จะได้กล่าวถึง ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด ต่อไปตามเดิม.

เรื่องแรกสำหรับวันนี้ ก็คือเรื่อง ความไม่มีตัวตน. คนที่ไม่สนใจวัด ไม่สนใจศาสนา ไม่สนใจพระธรรม เป็นผู้มีความคิดของตัวเอง, เป็นผู้กระทำตามความพอใจของตัวเอง, กระทำตามความเคยชินของตัวเอง, ก็มีความรู้สึกที่ว่าเป็นตัวเป็นตนนั้นหนาแน่น. เมื่อพูดว่าไม่มีตัวตน เขา ก็ไม่ยอมเชื่อไม่รับฟัง, และไม่อยากจะสนใจ แม้จะพูดว่านี่ เป็นหัวใจของพระ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

พุทธศาสนา เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ก็ยังไม่อยากจะเชื่อ, กระทั่งว่าไม่อยากจะฟัง, จึงเป็นเรื่องที่จะต้องพูดกัน.

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนเรื่องอนัตตา คือเรื่อง ความไม่มีสิ่งที่จะเรียกว่าตัวตน ก็เพื่อประโยชน์แก่การดับทุกข์ในจิตใจ. ความรู้สึกที่ว่าตัวตน เป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตน; ดังนั้นเราควรจะรู้เรื่องที่ตรงกันข้าม คือเรื่องที่ไม่ทำความเห็นแก่ตน. แล้วอีกอย่างหนึ่ง เรื่องไม่มีตัวตนนี้เป็นเรื่องจริง, จริงโดยแท้, จริงของธรรมชาติ โดยวิทยาศาสตร์หรือโดยทุกเรื่องที่จะเป็นเครื่องพิสูจน์ เราควรจะชอบเรื่องจริง มากกว่าเรื่องที่มีมันลมๆ แล้งๆ หรือคาดคะเนเอา หรือว่าเป็นมายา.

ข้อ ๑. ต้องรู้จักความรู้สึกที่มีตัวตน
ว่าเป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตน.

ข้อแรกที่ว่า ความรู้สึกว่ามีตัวตน เป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตน และเป็นความทุกข์ นี้ขอให้ศึกษาเอาเอง จากทุกเรื่องในภายในจิตใจของตน : มีความรู้สึกว่ามีตัวตน ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะไม่มีความรู้สึกว่ามีสิ่งของตน; มันจึงมีทั้งความรู้สึกว่าตน และรู้สึกว่าจะของตนควบคู่กันไป. จึงเป็นเหตุให้เห็นแก่สิ่งที่เรียกว่าตัวตนหรือของตนนั้นยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด. ความรู้สึกอันนี้เป็นที่ตั้งแห่งกิเลส; เมื่อกิเลสเกิดขึ้นแล้ว ก็สร้างความยึดมั่นหนาแน่นขึ้นมายิ่งกว่าเดิม จนกระทั่งเป็นของหนักแก่จิตใจ. ความรู้สึก

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

หนักทางจิตใจนั้น มาจากความรูสึกว่าตัวตนหรือของตน. ถ้าไม่มีความรูสึกว่าตัวตนหรือของตนแล้ว ความรูสึกหนักอกหนักใจนั้นมิได้.

พระพุทธเจ้าท่านเห็นประโยชน์ข้อนี้ คือข้อที่ว่า เรามิชีวิตอยู่โดยที่ไม่ต้องมีความหนักอกหนักใจ ก็มองเห็นสิ่งที่ให้เกิดความหนักอกหนักใจนั้นเสียให้ชัด; แล้วก็เลิกเสีย, มีชีวิตอยู่ด้วยสติปัญญา; รู้ว่าอะไรควรทำ, อะไรไม่ควรทำ, ก็ทำไปตามที่ควรทำ. ไม่ต้องถึงกับหมายมั่นให้เป็นตัวตนให้เป็นของตน จนเกิดเป็นความร้อนขึ้นมา, เกิดเป็นความหนักขึ้นมา.

เมื่อมันเห็นแก่ตน ก็ต้องร้อนใจ; เพราะความกลัวก็มี, เพราะความอยากได้ก็มี, ล้วนแต่เป็นเรื่องของความทุกข์; ยิ่งมีความเห็นแก่ตนมากขึ้น มันก็เพิ่มความหนักอกหนักใจให้มากขึ้น. เราไม่ค่อยมองกันในเรื่องนี้, แล้วปล่อยให้เป็นความเคยชิน มันจึงขึ้นไปในทางที่ว่า ทำอย่างที่เคยๆ ทำ ด้วยความเห็นแก่ตนไปก็แล้วกัน ตัวเองจะเป็นทุกข์ก็ไม่ใช่ไร, จะเป็นเหตุให้เบียดเบียนผู้อื่น ก็ไม่ใช่ไร; เครื่องทรมานจิตใจอันละเอียดลึกซึ้งนี้ มองไม่เห็น ก็พลอยไม่เป็นไรไปด้วย, จึง สมภารใจที่จะยึดถือไปในทางที่มีตัวตน ก็หมายมั่นปั้นมือในการยึดถือความมีตัวตน ตั้งแต่เกิดมาจนบัดนี้. ฉะนั้นเราต้องต่อสู้กับกิเลสอยู่ตลอดเวลา, คือต่อสู้กับความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งมันมีมูลมาจากความมีตัวมีตน, ก็ไม่เห็นว่าเป็นเรื่องต่อสู้ จนกระทั่งเป็นโรคประสาทเป็นโรคจิตหรือตายไป, ก็ไม่เห็นว่าเป็นเรื่องของการต่อสู้กับกิเลส แล้วก็พ่ายแพ้แก่กิเลส.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ถ้ามองออกไปให้กว้าง ทั่วไปทั้ง ๆ โลก ก็มองในแง่ของสังคม เราก็เห็นได้ว่า โลกกำลังมีปัญหาที่ตกลงกันไม่ได้ อยู่ในเวลานี้, จนเดี๋ยวนี้ ระเบิดระส่ำระสาย ยุ่งยากลำบากลำบากกันไปหมดนี้ ก็เพราะเหตุแห่งความมีตัวตน หรือความเห็นแก่ตน. ถ้ามีความเห็นแก่ผู้อื่น คนในโลกก็จะรักใคร่กัน สนิทสนามสามัคคีกัน เหมือนกับว่าเป็นพี่น้องท้องเดียวกัน, หรือเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน, จึงยินดีในการที่จะผ่อนผัน ในการสละ ในการยอม, ไม่เอาเปรียบใคร ไม่ล่วงละเมิดใคร ก็อยู่กันอย่างมีสันติภาพ อย่างมีความสงบสุข.

ทีนี้ ถ้าต่างฝ่ายต่างเห็นแก่ตน รักษาประโยชน์ของตน แล้วยังมีมานะทิฐิอันแข็งกระด้าง ที่จะไม่ยอม; อะไรนิดหนึ่งก็ไม่ยอม, บางทีก็ไม่ใช่เรื่องผลประโยชน์อะไร เป็นเรื่องมานะทิฐิเท่านั้น มันก็ไม่ยอม แล้วตกลงกันไม่ได้ มันก็ต้องได้รับบราห্ম่าทัณฑ์ ด้วยความกระด้างของทิฐิ มานะว่าตัวตน. ท่านลองสังเกตดูเถอะ จะพบว่าโลกกำลังอยู่ในสภาพที่มีปัญหา มีความยุ่งยากลำบาก เบียดเบียนกันถึงขนาดที่จะทำลายโลกกันอยู่แล้ว. นี่ก็เพราะเหตุสิ่งเดียว คือปัญหาเรื่องตัวตน.

เราเป็นมนุษย์ คือเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นมนุษย์หรือเรื่องโลก, ก็ควรจะรู้เรื่องนี้เป็นเรื่องแรก เป็นเรื่องสำคัญที่สุด. ถ้าเป็นเพียงคนเฉยๆ ไม่ได้เป็นมนุษย์ ก็แล้วไปไม่ต้องรับผิดชอบอะไร ในเรื่องของมนุษย์ คือเป็นคนสักว่าหากินไปอย่างสัตว์เดรัจฉาน มันก็พอแล้ว มันก็ไม่มีปัญหาที่จะต้องนึกให้มากมาย; แต่ถ้าเป็นมนุษย์ ซึ่งแปลว่าจิตใจสูง มันจะต้องมีความรู้ มีความเฉลียวฉลาดอยู่เหนือปัญหาได้

ธรรมะสำหรับคนเกลียดควัด

ก็ควรจะได้คิดนึกกันถึงเรื่องนี้. อย่างน้อยที่สุดก็จะมองเห็นว่า ความไม่มีตัวตนนั้น ทำให้จิตใจสบาย, เบาสบาย, แล้วก็ไม่ได้เป็นชนวนที่จะให้เบียดเบียนผู้อื่น เอาเปรียบผู้อื่น ซึ่งทำสังคมให้เดือดร้อน เรียกว่าไม่มีปัญหาทั้งส่วนตนและส่วนผู้อื่น.

ความลึกซึ้งในทางธรรม เกี่ยวกับความไม่มีตัวตนนั้นมันก็มีอยู่; ผู้สนใจจะต้องลงทุนบ้าง; ไม่ใช่ลงทุนเป็นเงินเป็นทองอะไร, ต้องลงทุนเวลาเรี่ยวแรงของมันสมอง สำหรับคิดนึกสำหรับพิจารณา แล้วก็ศึกษาจากภายในของตน.

ความรู้สึกว่าตนมันเกิดขึ้นได้ โดยอาศัยความรู้สึกที่เรียกกันว่าสัญชาตญาณ คือ ความรู้สึกที่เกิดเอง สำหรับสิ่งที่มีชีวิต หรือว่าในสิ่งที่เป็นชีวิตนั้นแหละ มันมีความรู้สึกในทางที่จะเป็นตัวตน; แต่มันไม่ได้มากมายถึงกับจะเห็นแก่ตน, หรือเอาเปรียบผู้อื่น. มันมีตัวตนสำหรับจะมีชีวิตรอดอยู่เท่านั้น; แต่พอมาเป็นคนเข้า ความรู้สึกว่าเป็นตนมันขยายมากออกไป จนเห็นแก่ตน แล้วก็เอาเปรียบผู้อื่น ทำลายประโยชน์ของผู้อื่น เอามาเป็นของตน, อย่างนี้เป็นต้น; ฉะนั้น จึงเป็นสิ่งที่จะต้องควบคุมกันในตอนนั้น. ความรู้สึกแต่เพียงว่า เราจะต้องรอดชีวิตอยู่ นี้ไม่เป็นไร; มันก็เป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ที่จะต้องชวนชวายให้มันรอดชีวิตอยู่ได้. แต่เมื่อ รอดชีวิตอยู่ได้แล้ว ก็อย่าเห็นแก่ตนซึ่งจะเป็นความหนักอกหนักใจขึ้นมา, และ ถึงกับไปล่วงเกินผู้อื่น เอาประโยชน์ของผู้อื่นมา.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ท่านสอนเรื่องไม่มีตัวตน ก็เพื่อประโยชน์อันนี้ เพื่อว่าทุกคนจะได้มีชีวิตอยู่ อย่างที่มีจิตใจเบาสบาย ไม่ถูกกดถูกทับ ด้วยความรู้สีก่อนหน้า ก็เกี่ยวกับตัวกู เกี่ยวกับของกู และในทางสังคมก็จะได้ไม่มีการเบียดเบียนกัน.

เดี๋ยวนี้ เรื่องการมีตัวตนตามสัญชาตญาณ มันก็ได้ผ่านมาแล้ว นับตั้งแต่คลอด ออกมาจากท้องแม่ มันก็มีตัวตน มีความรู้สึกที่เป็นตัวตน สำหรับจะกินอาหาร, สำหรับจะหลีกเลี่ยงอันตราย, สำหรับจะทำทุกอย่าง เพื่อให้ชีวิตรอดได้ เป็นตัวเป็นตนขึ้นมาแล้ว, ก็ระวังแต่ว่าอย่าให้มันเคล็ดเลยไป ถึงกับจะมีความเห็นแก่ตน จนเป็นความทุกข์ หรือว่าจนกระทั่งไปเบียดเบียนผู้อื่น.

ทีนี้ คำสั่งสอนในทางพระศาสนานี้ สอนลึกลงไปจนถึงกับให้มองเห็นว่า ที่เรารู้สึกว่าตน ๆ นั้น มันรู้สึกอยู่จริง, มันรู้สึกอยู่อย่างนั้นจริง, ได้มีความรู้สึกอย่างนั้นจริง, แล้วมีความรู้สึกที่ว่าตนจริง ๆ ด้วยเหมือนกัน. แต่ขอให้ดูให้ดีว่า มัน เป็นเพียงความรู้สึกเท่านั้น. ตรงนั้นแหละ เป็นข้อสำคัญที่ฟังยาก เข้าใจยาก ว่าสิ่งที่เรียกว่าตัวตนนั้น มัน เป็นเพียงความรู้สึกของจิต หรือคิดค้นมาด้วยสัญชาตญาณ ความรู้สึกที่ว่าตัวตน แล้วสั่งสมมากเข้า ๆ จนมีตัวตนอันแน่นแฟ้น.

ความรู้สึกว่าเป็นตัวตนอันแน่นแฟ้นนั้น มัน เป็นเพียงความรู้สึก. ขอให้เข้าใจว่า มัน เป็นเพียงความรู้สึก; เมื่อรู้สึกอย่างไร มัน ก็จะต้องเป็นไปอย่างนั้น, รู้สึกอย่างไร มัน ก็เป็นอย่างนั้น. เดียวนี้ถ้าเรา

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

รู้สึกเป็นอย่างอื่น มันก็เป็นอย่างอื่นได้; ความสำคัญมันอยู่ที่ความรู้สึก. ถ้าเราได้รับการศึกษากันเสียใหม่ จน เปลี่ยนความรู้สึกนั้นเสียได้ มันก็จะมีประโยชน์; คือว่าความรู้สึกอย่างไรเป็นไปเพื่อให้เกิดความทุกข์ความหนัก ในทางจิตในทางวิญญาณ เราก็เปลี่ยนเสีย เป็นความรู้สึกในทางที่ตรงกันข้าม มันก็ไม่มีความทุกข์.

ดังนั้น การศึกษาเรื่องความไม่มีตัวตนจึงได้เกิดขึ้นและนำมาสั่งสอน เรียกว่าเป็น *การตรัสรู้ของพระพุทธองค์* รู้ความจริงข้อนี้ คือ ข้อที่ว่าตัวตนนี้เป็นเพียงความรู้สึก และ ทรงสั่งสอนให้ละความรู้สึกชนิดนั้นเสีย; เพราะเป็นทุกข์แก่ผู้นั้น, และเป็นเหตุให้เบียดเบียนผู้อื่น; จึงมีการประสบความสำเร็จ ในการที่เปลี่ยนความรู้สึกเสียได้, มามีความรู้อันถูกต้องว่า มัน มีสิ่งเหล่านั้นอยู่ตามธรรมชาติ *รู้สึกอยู่ได้ตามธรรมชาติ* : รู้สึกว่าอย่างไรก็ได้ *โดยธรรมชาติ* นั้นเอง, เลิกความรู้สึกว่าตัวตนเสีย จิตนั้นก็เปลี่ยนไปในทางอื่น คือไม่อาจจะเกิดกิเลส, ไม่อาจจะมีความทนทุกข์ เพราะแบกความรู้สึกว่าตัวว่าตน ซึ่งเป็นของหนักนั้นไว้.

นี่เป็น หัวใจของพระพุทธศาสนา ที่ไม่เข้ากับศาสนาใด, หรือที่เป็นเหตุให้พุทธศาสนาได้รับการยกย่อง ว่าไม่เข้าแบบใคร, หรือสูงไปกว่าศาสนาใด ๆ ก็เพราะเหตุนี้. *ศาสนาที่มีอยู่ในอินเดีย* ก่อนพระพุทธเจ้า เขาสอนดีมาก; แต่แล้วก็มาจบ *อยู่แค่มั้ตัวคนที่ดี ยึดมันกันต่อไป.* พระพุทธเจ้าเกิดขึ้น และ ตรัสรู้ข้อที่ว่า ความยึดมั่นว่าตัวตนนี้เป็นความทุกข์ต้องละเสียโดยสิ้นเชิง, จึงทรงสั่งสอนไปในทางที่ทำลายความรู้สึกว่าตัวตนเสีย ไม่ให้เป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น, จึงเกิดพระพุทธศาสนาขึ้นมา.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

จุดหมายปลายทางของคนเรา จึงอยู่ที่การดับเสียซึ่งความยึดมั่นว่าตัวตน. ให้จิตหลุดพ้น เป็นอิสระจากการยึดมั่นว่าตัวตน. นี้เราเรียกว่า หลุดพ้น วิมุตติวิโมกข์ หรือนิพพาน, หลุดพ้นไปจากความรู้สีกว่าตัวตน ซึ่งเป็นกิเลส เป็นเครื่องผูกมัด เป็นของร้อน เป็นความทุกข์นั้นแหละ.

ทีนี้ คนน้อยคนที่จะทนศึกษาจนเข้าใจ ความจริง อันละเอียด และลึกซึ้งข้อนี้; เขาจึงเอาตามความรู้สีกของเขา, คือรู้สึกว่าจะตัวตนมาอย่างไร ก็รู้สึกให้มันยิ่งขึ้นไป; เพราะ ความรู้สึกว่าเป็นตัวตนของคนนั้นมัน เป็นเส้นที่ อย่างยิ่งอยู่ในตัวมันเอง, มัน เป็นความเอรีดอรร้อย อยู่ในตัวมันเอง เพราะว่ามัน เป็นกิเลส. ตัวมันเองนี่คือกิเลส รู้สึกว่าเป็นตัวเป็นตนเป็นของตน ได้อย่างออกอย่างใจของตน มันก็รู้สึกเอรีดอรร้อย; รู้สึกว่าได้ค่าเขาได้ดีเขา ก็เป็นความเอรีดอรร้อย, หรือแม้แต่ตัวเองมากลัดกลุ้มอยู่. นี้คนโง่ชนิดนี้ก็รู้สึกว่าเป็นความเอรีดอรร้อย ดีกว่าอยู่เฉยๆ จึงกระทำอะไรหลายๆอย่าง ที่เป็นเครื่องกระตุ้นความรู้สึกว่าตัวว่าตน ให้มันรุนแรงขึ้น: เช่นกินเหล้าเข้าไป ความรู้สึกว่าตัวตนมันก็รุนแรงขึ้น, มันเอรีดอรร้อยแก่ใจ มันก็กินเหล้าจนติด. หรือของส่งเสริมความรู้สึกอื่นๆ ก็เหมือนกันนั้นแหละ; ที่คนเราได้กินแล้วติดเป็นยาเสพติด เพราะมันกระตุ้นความรู้สึก อันเอรีดอรร้อยแห่ง ความมีตัวกู—ของกู.

คนเกลียดวัดทั้งหลาย เขาบูชาสิ่งเหล่านี้ อยู่เป็นปกติวิสัย ดังนั้นจึงพูดกันไม่รู้เรื่อง เรื่องความไม่มีตัวตน. อย่างน้อยเขาก็ปฏิเสธด้วยความรู้สึกที่รู้สึกอยู่จริงว่า "ก็ฉันรู้สึกอยู่ว่าฉันมีตัวตน จะให้ฉันรู้สึกว่ามีตัวตนอย่างไรกัน; เพราะฉันรู้สึกอยู่จริงๆว่า ฉันมีตัวตน". เขาแก้ตัว หรือเขาให้คำตอบ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เพียงเท่านั้น มันก็พูดกันไม่ได้แล้ว มันไม่มีทางจะพูดกันได้เลย เพราะว่าเขารู้สึกอยู่จริงๆ ว่าตัวตน. นี่เราบอกเขาว่า ที่รู้สึกว่าเป็นตัวตนนั้น มันเป็นเรื่องของความรู้สึกเท่านั้น, มันไม่ใช่ตัวตนอันแท้จริง. เขาก็ชอบความรู้สึกอย่างนั้น; ฉะนั้น เขาก็ไม่ยอมละ, ไม่ยอมละความรู้สึกเช่นนั้น มันก็ได้อยู่กับมากับความรู้สึกเช่นนั้น, แล้วก็เข้ามาอยู่ในวงของพุทธบริษัทผู้ไม่มีตัวตนไม่ได้เพราะเหตุนี้. ดังนั้น จึง อยู่กันไป ในลักษณะที่มีตัวตน, แล้วก็ เข้มข้นๆ มากขึ้นทุกที จนได้เสวยผลของความมีตัวตน, คือการทรมานทางจิตใจในส่วนตัวเอง; แล้วก็ก็มีโอกาสผลออกไปกระทบกระทั่งบุคคลอื่น ทำบุคคลอื่นให้เดือดร้อนเพราะความเห็นแก่ตน. แล้วโลกนี้ทั้งโลก ก็กลายเป็นโลกของความเห็นแก่ตน; มันก็เลยมืด เรียกว่ามืดคิ, หรือว่ามืดหวังในสันติภาพ, จนกว่าเมื่อไรจะมาศึกษาธรรมะอันสูงสุดข้อที่ไม่มีตัวตน หรือไม่เห็นแก่ตนนี้กันเสียใหม่. ทุกๆ อย่างทำไปด้วยสติปัญญา ว่าเราจะต้องทำอะไรบ้าง เราจะต้องหาอาหารกิน; เราจะต้องทำอะไรตามที่ควรจะทำ ก็ทำไปได้ด้วยปัญญา มันนอนหลับสนิท ไม่วิตกกังวล ไม่หวังมากเกินไป ไม่ถึงกับเห็นแก่ตัว.

ความรู้สึกเป็นตัวตน เป็นของหนักอยู่ในตัวมันเอง แต่มันไม่ใช่หนักอย่างก้อนหินที่แบก; มันหนักในทางจิตในทางวิญญาณ, ต้องเรียกว่าทางวิญญาณ; แต่ถ้าไม่สนใจไม่เข้าใจคำว่าทางวิญญาณเสียเลย มันก็พูดกันไม่รู้เรื่อง. ความหนักอกหนักใจ ที่ไม่รู้ว่ามีมาจากไหน, แต่หนักอึ้งอยู่ด้วยความยึดมั่นถือมั่นเรื่องตัวตนนั้น มีอยู่แก่กันทุกๆ ไป. แม้แต่นอนหลับมันก็ยังฝันได้หรือหนักได้ มีจิตใจที่ไม่หลับโดยสนิท มันหลับครึ่งเดียว ในทางร่างกาย อย่างนี้เป็นต้น.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ขอให้อธิบาย ขงหนังกัทแท้จริง นั้น ก็คือ ความรู้สึกที่ตัวตน หรือของตน, ความรู้สึกนี้เป็นแดนเกิดของกิเลสและตัณหา : เห็นแก่ตนก็ โลก, เมื่อไม่ได้ตามที่ตนต้องการก็ โกรธ, อะไรมายั่วความพอใจของตนมันก็ หลง. นี่ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันออกมาจากความมีตัวตนเป็นแกนกลาง.

ความมีตัวตน^{นี้} เป็นเครื่องให้กังวล, หรือ เป็นแดนเกิดแห่งความกังวลทุกชนิด. ท่านจงพิจารณาเถิดว่า ความกังวลนี้มีมันเป็นอย่างไบบ้าง? ใครมีความกังวลแล้ว มีการอยู่เป็นสุขสงบหรือไม่? เมื่อ ไม่ชอบความกังวล ก็ต้องศึกษาเรื่องมีตัวมีตนที่ขุ่นมัน : รู้ว่าเป็นแดนของความกังวล, แล้วก็หยัดความยึดมั่นถือมั่นนั้นเสีย ความกังวลก็จะไม่เบียดเบียนน้ำใจของบุคคลนั้น.

กังวล^{นี้}มีได้ทั้งอดีต ทั้งอนาคต ทั้ง ปัจจุบัน : กังวลเรื่องตัวกู เรื่องของกู, และทุกสิ่งทุกอย่าง ที่มันเกี่ยวข้องกับตัวกูหรือของกู; เป็นความทุกข์ชั้นละเอียดอ่อนที่สุด เข้าใจยาก; แต่แล้วก็ป็นภัยอันตรายสำหรับที่จะให้เกิดโรคทางประสาท โรคทางจิต โรคทางกาย ออกมาได้ในที่สุด. ควรจะไปปรึกษาหมอมที่มีความรู้ดี ๆ ว่าความวิตกกังวลนั้น ให้เกิดโรคทางจิตเกิดโรคทางประสาท, แล้วเกิดโรคออกมาทางกาย; เช่นโรคกล้ามเนื้อ เป็นต้น ได้หรือไม่อย่างไร?

ความเป็นตัวเป็นตนมีอยู่ ก็เท่ากับเราโอบอุ้มศัตรูไว้ที่รمانตัวเราเอง, เป็นคำพูดที่ฟังแล้วก็น่าหัว ว่าเรารักษานอมศัตรูเอาไว้สำหรับ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ธรรมดาเราเอง. ความรู้สึกเห็นแก่ตัวนั้นมันละเอียดอ่อนมาก; มันหลอกให้เรารัก ให้เราหลง, ให้เราพยายามที่จะรักษาเอาไว้ให้ได้; แล้วรักษาเอาไว้ทำไม? กลายเป็นรักษาไว้เพื่อธรรมดาตัวเอง. น้ำมันจะบ้าหรือดี? แล้วมันจะบ้าสักก็มากน้อย ก็ไปคำนวณดูได้.

แล้วในที่สุด ความมีตัวตนเป็นของตนมันก็มีความดื้อกระด้างด้วย ทิฏฐิ ด้วยมานะ, ไม่ยอมลดราวาคอก กระทั่งไม่ยอมรับมติใดๆ ที่มันตรงกันข้ามนี้มาศึกษา. เพราะฉะนั้นจึงไม่มีโอกาสที่จะศึกษาเรื่องความไม่มีตัวตน ก็เป็นเหตุให้คนคนนั้นกลายเป็นคนเกลียดวัด เกลียดการสอนเรื่องไม่มีตัวตน, หรือเกลียดศาสนา ซึ่งมีพูดแต่เรื่องอนัตตา ไม่มีตัวตน. นี้คนเกลียดวัดเขาเกลียดเรื่องไม่มีตัวตน; เพราะว่าเขามีตัวตนมากเกินไป.

พุทธบริษัทมีคำสั่งสอนเรื่องนี้มาก แต่ก็ไม่ค่อยสนใจกัน ก็เหมือนกับไม่ค่อยมี. คำสอนเรื่องไม่มีตัวตนในพระไตรปิฎกมีมากเหลือเกิน แต่ละเอียดลึกซึ้งจนมองไม่ค่อยเห็น แล้วก็ค่อยจะได้นำมาสอนกัน. เรื่องไม่มีตัวตนนั้นเป็นเรื่องทั้งหมดของพระพุทธศาสนา; ควรจะรักษาเกร็ดคิดของความเป็นพุทธบริษัทไว้ให้ได้.

เมื่อพูดถึงศาสนาอื่น ก็มีสอนเรื่องนี้เหมือนกัน เพราะเขาก็มีศาสนาที่มองเห็นว่า ความเห็นแก่ตัวนั้นเป็นภัยอันเลวร้าย; เขาจึงสอนสิ่งที่ตรงกันข้าม, คือทำลายความเห็นแก่ตัว. เขาพูดไปตามวิธีใดวิธีหนึ่ง ที่เหมาะสมสำหรับคนสมัยนั้น, ให้เห็นแก่ผู้อื่นก็ได้ มันก็ไม่เห็นแก่ตัว. ความเห็นแก่ตัว เห็นว่าเป็นตัว มันก็ค่อยๆ น้อยลงไปโดยอัตโนมัติ;

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เพราะว่าไปมัวหลงสาละวนเห็นแก่ผู้อื่น. นั้นมันก็ยังดี, ดีกว่าที่จะมาเห็น
แก่ตัว จนไม่เห็นแก่ผู้อื่น. ฉะนั้น เมื่อมีการสนใจในผู้อื่น ทำประโยชน์
ผู้อื่นแล้วก็ขอให้ร่วมมือ มันจะเป็นการ ช่วยกันแก้ไขความเห็นแก่ตัว.
อย่าให้พุทธบริษัทเราอ่อนหน้า หรือขายหน้าบริษัทอื่น; ซึ่งเขาก็สอน
เรื่องความไม่เห็นแก่ตัว, และมีการปฏิบัติ. ในคัมภีร์ของคริสเตียน ก็มีสอน
เรื่องนี้มากเหมือนกัน. และที่แปลกประหลาดดี ถึงกับว่าเราพูดไม่เป็น
เขาพูดเป็นก็ควรจะเอามาฟัง :-

เช่นมี คำสอนในคัมภีร์โครีนเธียนของคริสเตียนว่า มีภรรยาที่จงมีจิตใจ
เหมือนกับไม่มีภรรยา; นี้พูดสำหรับฝ่ายชาย. ถ้าฝ่ายหญิงก็ตรงกันข้าม.
มีทรัพย์สินสมบัติก็เหมือนกับไม่มีทรัพย์สินสมบัติ. มีความสุขก็จงมีจิตใจเหมือนกับ
ไม่มีความสุข, มีความทุกข์ก็จงมีจิตใจเหมือนกับว่าเราได้มีความทุกข์, ไปซื้อของ
ที่ตลาด แล้วก็อย่าเอาอะไรมา. นี้เรียกว่าเป็นคำพูดที่เราพูดไม่เป็น, แล้วก็
ฟังไม่ค่อยจะออก.

เรามีอะไร ก็อย่าหมายมันด้วยจิตด้วยใจ ว่ามีสิ่งนั้น; มัน
จะเกิดเป็นความยึดมั่นถือมั่น ที่ทำให้เกิดรู้สึกหนักและเป็นทุกข์; ฉะนั้น
มีทรัพย์สินสมบัติ ก็สักว่ามี กิน ใช้จ่ายตามเรื่อง. แต่อย่าหมายมันว่าเรามี
มันจะทำความหนักอกหนักใจให้. นี้มีอะไร ก็มีความรู้สึกเหมือนกับว่า
มิได้มี, ซื้อของที่ตลาด ก็มิจิตใจเหมือนกับว่ามิได้รับเอาอะไรมาเป็นของ
เรา. ถูกแล้วเมื่อให้เงินเขา มีสิทธิที่จะเอาอะไรมา ถูมาบ้าน มากินมาใช้;
แต่อย่าได้หมายมันสิ่งที่ถือเอามากินมาใช้ นั่นว่าของเรา, กระทั่งไม่หมายมัน

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ว่า เราเป็นผู้ซื้อหามา มีสิทธิ มีอำนาจจะไรด้วยซ้ำไป. นี่เขาพูดกันเสียใหม่ว่า “ซื้อของที่ตลาดแล้ว ไม่เอาอะไรมา”.

พูดอย่างนั้นคนเกลียดวัดคงไม่ชอบ, แล้วก็คัดค้านเต็มที่; ก็ไม่เป็นไร ใครจะคัดค้านอย่างไรก็ได้. แต่ถ้าต้องการจะได้ประโยชน์แล้ว ก็เอาไปคิดดู; ว่าถ้าทำจิตใจได้อย่างนี้ มันจะมีผลดีสักก็มากน้อย? คือมีจิตโชนิกที่เป็นอิสระ วางอยู่เสมอ ไม่มีอะไรได้มาบีบบังคับ หรือกดทับจิตใจให้รู้สึกหนักให้รู้สึกอ่อน เป็นต้น. พูดอย่างศิลปะก็มัน เป็นยอดของศิลปะ, คือศิลปะแห่งความเป็นผู้มีจิตโชนิกใหม่ ที่ทุกข์ไม่เป็น. เป็นจิตใจชนิดที่ทำอย่างไรๆ มันก็ทุกข์ไม่ได้, ไม่รู้จักทุกข์อีกต่อไป. นี่คำสอนอันสูงสุดในพระพุทธศาสนา เรื่องไม่มีตัวไม่มีตนนี้ มันมีอยู่อย่างนี้. ขอให้คนเกลียดวัดทั้งหลาย มีความสนใจกันเสียใหม่ตามสมควร.

ข้อที่ ๒. ต้องรู้จักระดับจิตใจของมนุษย์.

ที่นี้ เรื่องที่จะพูดต่อไปอีก ก็คือเรื่องระดับของจิตใจ. ระดับของจิตใจหมายความว่า จิตใจของมนุษย์นั้นมีอยู่หลายระดับ เป็นระดับๆ ไป, ถัดตามหลักธรรมะที่ศึกษากันอยู่ ก็ว่ามีอยู่ ๔ ระดับ; ใน ๔ ระดับนี้ยังจมโลกอยู่ ๓ ระดับ, แล้วก็อยู่นอกโลก ๑ ระดับ. ที่จมโลก, จมลงไปในโลก ๓ ระดับ นั้น เรียกว่า ระดับ กามาวจร — ฌานกามารมณ์, ระดับ รูปาวจร — ฌานวัตถุล้วน ๆ ไม่เกี่ยวกับกามารมณ์, อรูปาวจร — ฌานสิ่งที่ไม่มียุบบริสุทธ์ ไม่เกี่ยว

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

กับกามารมณ์. สามอย่างนี้แม้จะแตกต่างกันมาก ก็ยังเหมือนกันอยู่ตรงที่ว่า มันยังเป็นเรื่องโลกยังจมอยู่ในโลก. ส่วนระดับสุดท้าย ระดับที่ ๔ นั้น เรียกว่า *โลกุตตรภูมิ* มีจิตใจอยู่นอกโลก, ไม่จมอยู่ในอะไร.

สำหรับ *คนเกลียดวัด* ทั่ว ๆ ไป มีสติปัญญาขนาดนั้น จะพูดตามหลัก ในพระคัมภีร์ก็คงจะไม่เข้าใจ; เพราะว่าต้องพูด *เรื่องฉาน เรื่องสมาธิ เรื่องสมาบัติ* เขา *คงไม่เข้าใจ*. เรามาพูดกันเรื่องธรรมคาในโลกนี้ดีกว่า ว่า ระดับ กามาวจรภูมิ นั้น ลุ่มหลงกามารมณ์ คือเรื่องเพศ, บุษากามารมณ์ เป็นพระเจ้า, นั้นมันเป็นจิตใจระดับหนึ่ง.

ที่นี้ บางคน บางพวก มันสูงไปกว่านั้น ไม่ถึงกับลุ่มหลงในกามารมณ์ : เรื่องเพศไม่ลุ่มหลง; แต่ไปลุ่มหลงเรื่องวัตถุ, มีของชอบใจ พอใจที่เป็นวัตถุ ของสวยงาม ของลาวยความ ตันไม้ สัตว์เลี้ยง รูปภาพ แสตมป์ หรืออะไรเหล่านั้น เป็นต้น. เขาลุ่มหลงอยู่ในเรื่องรูปธรรม ไม่เกี่ยวกับกามารมณ์ นี้ก็เรียกว่า มีอยู่ระดับหนึ่ง มันไม่ใช่ระดับเดียวกับกามารมณ์ มันสูงขึ้นมา.

ที่นี้ อีกพวกหนึ่งระดับหนึ่ง สูงขึ้นมา ก็เอารูป คือ ไม่มีรูป เป็นนามธรรม; เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง บุญกุศล อะไรต่าง ๆ ที่ไม่มีรูป; แต่เป็นที่พอใจจับอกจับใจของเขา ก็ลุ่มหลงบูชาอยู่.

สามพวกนี้เรียกว่ายังจมโลก : จมอยู่ในกามโลกชั้นต่ำ, จมอยู่ในรูปโลกซึ่งเป็นชั้นกลาง, จมอยู่ในอรุปลอกซึ่งเป็นโลกชั้นสูงสุด. นี้ระดับทั้ง ๓ นี้เรียกว่า ยังจมโลกอยู่. คนเกลียดวัดคนไหน มีระดับจิตใจอยู่ในชั้นไหน ก็ไปดูเอาเองก็แล้วกัน.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดควัด

ส่วน ระดับโลกุตตรภูมินั้น มีจิตใจไม่หลงไหล ในการที่มีตัวตนหรือมีของคนในระดับไหนหมด; ดังนั้นจึงไม่จมอยู่ในโลกทั้ง ๓ นั้น แต่อยู่เหนือโลกทั้งหมด จึงได้เรียกว่า *โลกุตตระ* คือ *เหนือโลก*; จิตใจไม่ไปหลงไหลในเรื่องกาม ในเรื่องรูป ในเรื่องรูปอีกต่อไป. คนเกลียดควัด คงจะไม่มีโอกาสรู้เรื่องราวจิตใจ ที่อยู่ในระดับเหนือโลก; เพราะว่ามีจิตใจหมายมัน เป็นเรื่องของกิเลสมากเกินไป.

แต่เดี๋ยวนี้ อาตมาอยากจะพูดกับท่านทั้งหลายบางคนที่นั่งอยู่ที่นี้ ว่าท่านคงจะเข้าใจได้ สำหรับเรื่องโลกุตตระ, คือเมื่อใดจิตใจไม่ไปข้องเกี่ยวพัวพันกังวลอะไร อยู่กับเรื่องกามารมณ์ เรื่องทรัพย์สินสมบัติ เรื่องเกียรติยศชื่อเสียง บุญกุศล อะไรก็ตาม, จิตใจไม่ไปข้องแวะอยู่กับสิ่งเหล่านั้น ทุกสิ่งแล้ว จิตมันเป็นอย่างไร?

บางทีเมื่อท่านนั่งอยู่ที่นี้ เดี่ยวนี้ก็ได้อะไร; ถ้าจิตไม่ไปข้องแวะ กับสิ่งเหล่านั้น, จิตมันกำลังอยู่เหนือสิ่งเหล่านั้น; ก็แปลว่า ได้ชิมรสของความอยู่เหนือโลก, ความอยู่เหนืออารมณ์ต่างๆ ในโลก, มันเป็นความสงบ เป็นความอิสระ เป็นความปกติที่สุด. แต่อย่าลืมว่า เราพูดได้แต่เพียงว่า ชิม, ชิมนิดเดียว. ถ้าเป็นเรื่องโลกๆนั้น ก็ว่ากันเต็มที่เอากันเต็มที่ ไม่ใช่เรื่องชิม. แต่พอมารถึงเรื่องที่อยู่เหนือโลกเหล่านั้น มันกลายเป็นให้ชิมได้บ้าง; เพราะว่าเรายังติดพันอยู่ในโลก ที่เคยยึดถือว่าเป็นตัวเราของเรา มาตั้งแต่แรกเริ่มเดิมที. แม้จะมารู้ว่ามัน เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตคามัน ก็สละไม่ได้; เพราะว่ามีความรัก ความยึดถือเหนียวแน่นเกินไป.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัว

เหมือนกับ คนเป็นภรรยาสามีกัน แม้รู้ว่าเขาอกใจ มันก็ ยังห้ำ
กันไม่ได้; เพราะว่าเขารักเขาเกินไป อย่างนี้. เรื่องยึดมั่นถือมั่นสังขาร
ทั้งหลายก็เหมือนกัน; มัน ยึดมั่นถือมั่นมากเกินไป จนแม้จะรู้สึกได้
บ้างว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มัน ก็ปล่อยวางไม่ได้, มันห้ำ
กันไม่ได้; เพราะความยึดมั่นมันมากเกินไป. นี่จิตใจของคนในระดับ
โลกๆมันเป็นอย่างนี้ : มันยึดมั่นจนเกษินอยู่ในโลก เลยไม่ต้องรู้เรื่อง
พ้นโลกหรือเหนือโลก.

แต่อาตมาก็บอกว่า ระวังให้ดีๆ คอยจ้องให้ดีๆ โอกาสมันอาจ
จะมี ที่เราจะมีจิตใจว่างไปสักแวบหนึ่ง ไม่ยึดมั่นถือมั่นในโลกไหนๆ ได้
ชิมรสของความอยู่เหนือโลกบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อไปนั่ง ไปยืน ไป
เดิน ไปนอนอยู่ที่ที่สงบสงัดตามธรรมชาติ เช่นที่อย่างนี้, หรือบนภูเขา
หรือริมทะเล ที่ไหนก็ได้, แต่อย่าไปมัวสุขเรื่องกามารมณ์ เรื่องสนุกสนาน
เกียรติยศชื่อเสียงอะไรกับเขา; ไปอยู่ในสภาพที่ทำให้จิตเกลี้ยง ให้จิตใจ
เป็นอิสระ ให้จิตใจสงบ แล้วก็จะได้ชิมรสของโลกุตตระ, คือจิตใจที่มัน
แผ่ชูขึ้นไปอยู่เหนือโลกได้บ้าง ในบางลักษณะ ในบางระดับ.

แต่ว่าคนเกลียดตัวคงไม่ชอบ ไม่ชอบให้จิตใจเกลี้ยง, ไม่ชอบให้
จิตใจอิสระ, ไม่ชอบให้จิตใจว่าง; เขว่ามันไม่มีรสไม่มีชาติ. เขาก็จะ
ไปหมกมุ่นอยู่แต่กับเรื่องกามารมณ์ทรัพย์สมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง อะไร ไป
ตามเรื่องของเขา อย่างเหนียวแน่น. คนเกลียดตัว เลยไม่มีโอกาสพบกับ
ความที่จิตมันเกลี้ยง หรือว่าง หรือสงบ หรือเย็น หรือเป็นอิสระ.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ฉะนั้น เขาจึงไม่มีโอกาสจะรู้จักจิตใจในทุกระดับได้; เพราะเขาหมกมุ่นจมปลักอยู่แต่ในระดับที่หนึ่ง ซึ่งเรียกว่าระดับกามาวจรภูมิ, มีจิตใจอยู่ในระดับที่บุชชาการามารมณ์. ถ้าปราศจากกามารมณ์แล้ว คุณจะไม่มีคามหมายสำหรับเขา; แม้เขาจะมีทรัพย์สินสมบัติ แก้วแหวนเงินทอง ก็เพื่อกามารมณ์ ไม่ใช่เพื่อว่าของเล่นล้วนๆ เป็นรูปธรรมล้วนๆ อย่างที่เขาเล่นของเล่นนั้น ก็ยังหายาก. บางทีความจำเป็นบังคับ อายุมาก อวัยวะเพื่อกามารมณ์ไม่มีความสามารถแล้ว; เขาก็จะไปสนใจกับเรื่องวัตถุที่มีโช้กามารมณ์ แล้วหลงไหลอยู่ อย่างนี้ก็เรียกว่าจำเป็น; มันไม่ใช่จิตใจอันแท้จริง.

เรื่องทางศาสนาแท้จริงนั้น เมื่อไม่ลุ่มหลงในกามารมณ์แล้ว ไปหาความสุขจากสมาธิ; นี่มันสูงขึ้นไปอย่างนี้. ถ้าสมาธินั้น *อาคิยัคคฺคา* เป็นอารมณ์ ก็เรียกว่า *รูปาวจรภูมิ*. ถ้าสมาธินั้น *อาคิยัคคฺคา* ไม่มีรูปเป็นอารมณ์ ก็เรียกว่า *อรูปาวจรภูมิ* มันไกลไปมาก. เดียวนี้เราเอากันเท่าที่เรารู้จักหรือเห็นๆ กันอยู่ในโลกนี้ ก็มีอยู่อย่างนี้.

คนเกลียดวัด ควรจะให้ความเป็นธรรม, พิจารณาคุ้ทั้ง ๔ ระดับ, แล้วคงจะพอใจระดับที่มันสูงขึ้นไป. อย่าบ่กหลักฝั่งตัวเองแน่นอยู่ที่ตรงนี้ระดับนี้. แต่ถ้าว่ำที่จริงแล้ว ธรรมชาติมิได้สร้างมนุษย์มาให้บ่กหลักอยู่ที่กามารมณ์, ธรรมชาติได้สร้างมา หรือได้เปิดโอกาสให้ค้นขยับเลื่อนชั้นขึ้นไป, เลื่อนชั้นขึ้นไป จนเหนือโลกทุกๆ ชั้น, แล้วก็ไปอยู่ในระดับโลกุตตระได้; เช่นเดียวกับถ้าใครเกิดพอใจจิตที่ว่าง ไม่เกี่ยวกับเรื่องยุ่งๆ ในโลกขึ้นมา แล้วมันก็จะไปสนใจในเรื่องโลกุตตระเป็นแน่นอน.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดควัด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดควัด คือบอกให้รู้ว่าจิตใจมีระดับอยู่ ๔ ระดับ. พยายามเลื่อนระดับให้ไปถึงระดับที่สูงที่สุด ที่จะกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์ควรจะได้รับ, แล้ว ความเกลียดควัดนั้นก็หมดไปเอง.

ข้อที่ ๓. ให้รู้จักความเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยถูกต้อง.

นี่ก็อยากจะพูดถึงคำว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย. คนเกลียดควัด, เพราะว่าหลงอยู่ในโลก; เขาไม่อยากจะได้ยินคำว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย. เขา รู้สึกว่า คำคำนี้เป็นคำแสลงหยาบ ไม่ควรเอามาพูดให้ได้ยินได้ฟัง; แต่ข้อเท็จจริงมันไม่เป็นอย่างนั้น คำว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย มันเป็นของที่มีอยู่จริง, จริงยิ่งกว่าตัวตน ตัวตนที่มีได้มีอยู่จริง เป็นแต่เพียงความรู้สึก คนก็ยึดถือเอาเป็นตัวเป็นตน เป็นของจริงขึ้นมา. เรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้มันจริงที่สุด. เราควรที่จะเข้าใจให้ดีที่สุด, แล้วเราก็ควรจะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เพียงพอด้วย.

เรา ไม่ชอบความเกิด แก่ เจ็บ ตาย; แต่แล้วเราก็ยังรู้สึกว่า ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้เป็นของเรา เพราะทุกคนกลัวความเกิด แก่ เจ็บ ตาย. ถ้ามันไม่ใช่ของเรา มันก็ไม่มีแก่เรา แล้วเราจะไปกลัวมันทำไม? เคียงวันเรามันกลัว เพราะไปถือเอาเป็นของเราเต็มที่ : เป็นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ของเราอย่างเต็มที่, แล้วเราก็ก้าว. เรามันไม่เอง บ้าเอง, ไปปรับ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เอาความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเป็นของเรา; แล้วก็กลัว, แล้วก็กลัว. คุณจะไม่มีอะไรโง่ไปกว่านั้น; ซึ่งมัน ไม่ใช่เป็นของเรา ไปรับเอามาเป็นของเรา เพื่อจะกลัว เพื่อจะเป็นทุกข์ เพื่อจะทนทรมานอยู่ด้วยความกลัว ต่อความเกิด แก่ เจ็บ ตาย.

แล้วเรื่องนี้ก็สอนกันผิดๆ คล้ายๆกับว่า ไปคู่พระพุทธเจ้า ว่าพระพุทธเจ้าสอนว่าเรามีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา เราไม่ล่วงพ้นความเกิด แก่ เจ็บ ตายไปได้ นี่เป็นคำสอนที่ผิด, เป็นความโง่เขลา ไม่เข้าใจความจริง ที่พระพุทธองค์ทรงสอน คือความเกิด แก่ เจ็บ ตายจะไม่มี ถ้าเราไม่ยึดถือเอามาเป็นของเรา. ต่อเมื่อเราไปยึดถือ, ไปรับเอามาเป็นของมัน มันจึงจะเกิดความทุกข์ และมีปัญหาขึ้น. ถ้าเรามีความเฉลียวฉลาด ไม่ยึดมั่นถือมั่นตัวตน, ไม่รับเอาความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเป็นของตน มันก็ไม่มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย.

เดี๋ยวนี้เรามันโง่ตรงที่มีตัวเรา เราทำให้เรามีตัวเรา แล้วก็ไปรับเอาความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเป็นของเรา, จนตะโกนว่า เรามีความเกิด แก่ เจ็บตาย เป็นธรรมดา. มันเป็นคนบ้าหรือคนโง่; ดูให้ดี ว่ามันสร้างตัวเราขึ้นมา สำหรับรับเอาความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเป็นของเรา. ก็อย่าสร้างตัวเราขึ้นมา; แล้วความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มันจะเป็นของใคร? เราก็จะล่วงพ้นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไปได้ ตามหลักของพระพุทธศาสนา ที่ว่าทำให้เราสามารถพ้นจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย; เราต้องพ้นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้ได้ตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์; ไม่ใช่มาติดตันอยู่ที่ว่าเราไม่อาจจะล่วงพ้นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไปได้.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

นี่ขอพุทธบริษัททั้งหลายได้สังเกตดูเรื่องนี้ให้ดีๆ. พวกคนเกลียดวัดเสียอีก เขาได้เปรียบ เขาไม่แสบเท่ากับสิ่งเหล่านี้ เขาก็ไม่มีความทุกข์; คล้ายๆกับว่าเขาไม่รับเอาเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเป็นของเขา. คนรักวัดกลับมีบาปมีกรรม มีปัญหาเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย อย่างเต็มที่, แล้วก็สลัดออกไปไม่ได้.

สำหรับผู้เกลียดวัด ที่ไม่สนใจเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เสียเลยนั้น ก็ไม่ถูกเหมือนกัน; เพราะว่าสักวันหนึ่งจะนั่งลงร้องไห้ เพราะปัญหาเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย, หรือจะถึงกับเป็นโรคประสาทโรคจิตอะไรก็ได้, เนื่องด้วยปัญหาเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย. มันไม่มีปัญหาอื่นยิ่งไปกว่าปัญหาเกิด แก่ เจ็บ ตาย. แม้ปัญหาเศรษฐกิจในโลกนี้. ดูเถอะ หัวใจของเรื่องมันก็เนื่องกันอยู่ที่ปัญหาเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย, เรื่องเกิด เรื่องกิน เรื่องแก่ เรื่องอนามัย เรื่องเจ็บไข้, แล้วก็เรื่องที่จะต้องตาย; ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาชนิดไหนในโลก มีมูลมาจากความทุกข์ข้อนี้ คือเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย. แล้วคนเกลียดวัดจะไม่สนใจเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เสียเลยนั้น มันไม่ถูก มันไม่ยุติธรรม.

ฉะนั้น ควรจะสนใจให้เพียงพอ ที่จะทำจิตให้สูงขึ้น. ให้ฉลาดขึ้น จนอยู่เหนือปัญหาที่เกี่ยวกับความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มันก็อันไปถึงเรื่องไม่มีตัวตนอีกนั่นเอง. อันเข้าถึงความไม่มีตัวตนได้ โดยจิตใจแล้ว มันก็ไม่มีปัญหาหรือความกลัว อันเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย, ไม่ต้องมีความทุกข์ เพราะการเกิด แก่ เจ็บ ตาย; เรียกว่าพ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย, ที่เรียกว่า เข้าสู่นิพพานเสียได้.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัว

นี่มันเป็นเรื่องที่น่าหัว อยู่ตรงที่ว่าความเกิด แก่ เจ็บ ตาย นั้นมันก็มีอยู่ในทุกคน, เป็นธรรมชาติที่มันมีอยู่ในทุกคน ที่เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ. แล้วคนก็ไม่ชอบ; แต่โดยที่ไม่รู้สึกตัว มันก็รับเอาความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเป็นของตัวเองโดยสนิทใจ จึงกลัวยิ่งกว่าสิ่งใดๆ; เพราะความที่รับเอาสิ่งนั้นมาเป็นของตัวเอง : ความเกิดของตัวเอง ความแก่ของตัวเอง ความเจ็บของตัวเอง ความตายของตัวเอง มันเล่นตลกหรือมันซ่อนเงื่อนซ่อนกลอะไรกันอยู่ที่ตรงนี้. เราก็ไม่ชอบ; แต่แล้วเราก็รับเอามาเป็นของตัวเอง สุดเหวี่ยงเลย, มันก็ได้เป็นคนโง่ที่สุด, และได้ทนทุกข์กันเพราะเหตุนี้.

ข้อที่ ๔. เรื่องตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด.

เรื่องที่จะพูดต่อไปอีก ก็คือเรื่อง ตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด. อาตมาเชื่อว่าที่นั่งกันอยู่ที่นี้ทั้งหมดนี้ ก็คงจะมีความคิดเรื่องนี้ด้วยกันทั้งนี้; แล้วก็แบ่งเป็น ๒ พวก. คือ บางพวกก็เชื่อว่าตายแล้วเกิด, บางพวกก็เชื่อว่าตายแล้วไม่เกิด หรือไม่รู้ไม่ชี้กับเรื่องนี้.

ใน ๒ พวกนี้น่ากลัวว่า พวกที่เชื่อว่า ตายแล้วไม่เกิดหรือไม่รู้ไม่ชี้กับเรื่องนี้ จะมีมากกว่า, มากกว่าพวกที่เชื่อว่าตายแล้วเกิด; จะจริงหรือไม่จริง อาตมาก็ไม่ต้องการจะพิสูจน์ แต่สันนิษฐานว่าอย่างนั้น. ที่นั่งกันอยู่ที่นี้หลายๆ นี้ คงจะมีพวกที่เชื่อว่าตายแล้วไม่เกิด ตายแล้วหันไปเลิกไปนี้เป็นจำนวน มากกว่าที่จะเชื่อว่าตายแล้วเกิด. พวกคนเกลียดตัวก็มักจะเป็น

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ไปในทางตายแล้วไม่เกิด; แต่คนเกลียดวัดที่เชื่อว่าตายแล้วเกิด ก็คงจะมีบ้างเหมือนกัน.

เมื่อว่าโดยที่จริงแล้ว มันผิดด้วยกันทั้งคู่ เพราะ ความถูกต้องนั้นมันไม่ใช่ว่าตายแล้วเกิด หรือตายแล้วไม่เกิด; การพูดลงไปอย่างนั้นมันผิดทั้ง ๒ อย่าง. พระพุทธเจ้าท่านสอน เรื่องเหตุปัจจัยว่า สิ่งต่าง ๆ เป็นไปตามเหตุปัจจัย, ที่เรียกว่า กฎเกณฑ์ของอิทัปปัจจยตา มันจะเกิดหรือไม่เกิดมันแล้วแต่เหตุปัจจัย.

แต่ที่ยังไปกว่านั้นอีก ท่านสอนว่ามัน เป็นเพียงสิ่งที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์แห่งอิทัปปัจจยตา; ไม่ใช่ตาย ไม่ใช่เกิด ไม่ใช่มีคนสำหรับจะตาย และเกิด.

นั่นมันไกลมากไป ถึงว่า ไม่มีคนสำหรับจะตายแล้วจะเกิด; มันเป็นเพียงกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา, มันมีกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา คือสังขารว่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามกฎเกณฑ์อันนั้น. อย่างที่มนุษย์ธรรมดาเห็นแล้ว มาพูดมาบัญญัติกัน ว่าเกิด ว่าเจ็บ ว่าไข้ ว่าตาย. พระพุทธเจ้าท่านทรงประสงค์ จะให้มองเห็น เป็นกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา : ไม่ใช่คน ไม่มีคน, หรือจะเรียกว่าไม่มีอาการตาย ไม่มีอาการเกิดก็ได้, มีแต่การเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา.

พูดอย่างนี้ถูกต้องที่สุด ไม่เป็นนัตถิกทฤษฎี ที่ถือว่าไม่มีอะไรเสียเลย; เพราะมันยังมีกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา เป็นที่ตั้งแห่งสมมติและ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดควัด

บัญญัติ แล้วมันก็ไม่ได้อธิวาทายแล้วเกิด หรือเป็นสัตสศตภิกษุ แล้วมันก็ไม่ได้อธิวาทายแล้วสูญ ซึ่งเป็นอุทเจตภิกษุ. นี่เรื่องความตายแล้วเกิด, หรือตายแล้วไม่เกิด, มันมีความจริงที่เร้นลับอยู่ ถึงขนาดที่เรียกว่าโดยเนื้อแท้แล้ว ไม่มีคนที่จะตายหรือจะเกิด มันเป็นเพียงพฤติกรรมของธรรมชาติ, ที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ, แล้วเราสมมติบัญญัติเรียกกันว่าคน ว่าสัตว์ ว่าตายเป็นเกิด อย่างนี้.

คนเกลียดควัดไม่ใช่คนโง่ แต่ว่า เป็นคนที่ บัญญูตามันหลงทาง. ท่านทั้งหลายช่วยสังเกตดูให้ดี ๆ ว่า ไม่ใช่โง่ แต่ปัญญาของเขาหลงทาง; เพราะมันมากเกินไปก็ได้. ฉะนั้น คุณระวังให้ดี อย่าให้ปัญญาหลงทาง. คนที่มีความคิดนึก ถึงขนาดที่จะกัณฑ์พระธรรม, กัณฑ์พระศาสนา; นี่ไม่ใช่คนโง่ มีความเจ็บแสบแหลมอะไรพอตัว; แต่แล้วก็ *บัญญัติตามันหลงทาง* จึงไปเกลียด *ธรรมะ* เกลียด *ศาสนา* เกลียด *ควัด* *วาทาราม* เกลียด *พระเจ้า* *พระสงฆ์*. ฉะนั้น การที่จะมามองให้เห็นว่า ไม่มีคน ไม่มีใครตาย ไม่มีใครเกิดนี้; คนเกลียดควัดจะมองเห็นได้ก่อน, ก่อนกว่าคนคิดดวงอมแงม. คนคิดดวงอมแงมนี่ ไม่ใช่คนฉลาดเสมอไป; เพราะคิดอะไรจงมแงมแงมนานนี้, ไม่ใช่คนฉลาด. ฉะนั้น คนที่ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ หรือเห็นว่าตันทุรังเป็นตรงกันข้ามนั้นเป็นคนมีปัญญาก็ได้; แต่ว่าปัญญามันเจโก, ปัญญามันหลงทาง.

ถ้าใคร ไม่เชื่อเรื่องตายแล้วเกิด อย่างถูกต้องนี้ ก็ ไปกิดคูเสียใหม่, ไปกิดคูเสียให้หมดปัญหาเรื่องไม่มีคนตายและเกิด มีแต่พฤติกรรมของนามรูปของสังขารทั้งหลาย เป็นไปตามกฎแห่งอิทัปปัจจยตา; ฉะนั้น เราหวัง

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ว่าคนเกลียดวัดอาจจะเข้าใจเรื่องนี้ได้. ขอร้องให้คนเกลียดวัด สนใจเรื่องสำคัญที่สุดของมนุษย์ คือเรื่องตายเกิด ตายไม่เกิด จนพ้นจากการตายเกิด. แต่ถ้าว่ากัน โดยทางของศีลธรรมแล้ว ท่านถือกันว่าการยอมรับ หรือถือว่า ตายแล้วเกิดมีประโยชน์ยิ่งกว่าที่จะถือว่าตายแล้วไม่เกิด. คนที่ถือว่าตายแล้วเกิดนี้ จะได้เตรียมตัวสำหรับจะสร้างอะไรให้ดีให้มากพอเป็นทุนรอนสำหรับจะไปเกิดดีต่อไปข้างหน้า; ฉะนั้น พวกที่ถือว่าตายแล้วเกิด จึงได้เปรียบอยู่ในขั้นนี้. พวกที่ถือว่าตายแล้วไม่เกิด เล็กกันนี้ มักจะตัดบทสั้น ๆ ทำอะไรตามความพอใจตามกิเลส ว่าเดี๋ยวก็ตายแล้ว มันก็ไม่มีอะไรอีก มันก็ทำบาปได้มากกว่า.

ถ้าอยากจะทำว่าตายแล้วเกิดหรือตายแล้วไม่เกิด ก็ควรจะถือว่าตายแล้วเกิดดีกว่า. แต่ถ้าจะให้ถูกต้องให้จริงแล้วก็ ควรจะขึ้นไปถึงระดับที่ว่า โดยที่แท้แล้ว มันไม่มีคนที่จะตายหรือจะเกิด; มันมีแต่เพียงกระแสแห่งรูปธรรมนามธรรม ปรุงแต่งกันไป ตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ.

ข้อที่ ๕. เรื่องบุญ - บาป เป็นเรื่องทางจิตใจ.

ที่นี่ ก็จะพูดถึง เรื่องบุญ - บาป คนเกลียดวัด นี้ไม่สนใจเรื่องบุญ, และก็ไม่สนใจเรื่องบาป; หมายความว่า *ไม่อยากได้บุญ* และ *ก็ไม่กลัวบาป* เพราะเขาไม่เห็นว่ามันมีความหมายอะไร. แต่เรื่องนี้จะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงกันอย่างหนึ่งว่า มันเกี่ยวกับคำพูด ที่ทำให้เขาไม่เข้าใจ. เขา

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ไม่เข้าใจคำว่า “บุญ” หรือคำว่า “บาป” เพียงพอ; เขาก็เลยไม่รักบุญและไม่เกลียดบาป.

เด็กวัยรุ่นสมัยนี้ที่อาตมาเคยสนทนาด้วย นี้เคยสังเกตจับตาดูอยู่บ่อยๆ, ทดลองด้วยคำพูดที่พูดกับเขา, แล้วพอจะจับใจความของเรื่องได้; คือพอเราบอกเขาว่าบาปนะ มันยั๊กคว, มันยั๊กควหลอก. แต่พอพูดว่ามึงชวยนะ; หน้าเผือกก็เดียว ถ้าพูดว่า ชวยมันกั้ว. พูดว่าบาป มันยั๊กควหลอก; พอพูดว่า บุญ-บุญ เขาทำมุกย้อนเหมือนกับของเหม็นๆ. พอเราบอกว่า เฮงไวย, เฮงไวย, มันตาโตขึ้นมา. พูดว่าบาป มันไม่กั้วเท่ากับคำว่า ชวย; พูดว่าบุญมันไม่อยากได้เท่ากับคำว่าเฮง. เด็กๆ ที่มันมาเที่ยวขโมยไก่ขโมยอะไรรออยู่ในวัดนี้ มันเป็นอย่างนี้.

อาตมาเชื่อว่าคนเกลียดวัดก็เหมือนกันแหละ คนเกลียดวัดทั้งหลาย ไม่ใช่เด็กแล้ว พอพูดว่า บาปก็อาจจะยั๊กคว; พอพูดว่า ชวยก็ห้วนไหวบ้างในจิตใจ; พอพูดว่า บุญ ก็ไม่รู้ไม่ชี้ แต่พอพูดว่าเฮง หรือโชคดีนี้ มันตื่นเต้นขึ้นมา. นี้เราเรียกว่า คนเกลียดวัดนี้ เขาไม่รู้เรื่องบุญเรื่องบาปที่ถูกต้อง หรือเพียงพอ, เรียกว่าคนเกลียดวัดกับเด็กๆวัยรุ่นนี้ อยู่ในระดับเดียวกัน มาเรื่อลำเดียวกัน, ไม่รู้จักสิ่งสำคัญที่สุด ที่มนุษย์เราควรจะรู้จัก.

อาตมา ขอร้องให้ท่านทั้งหลายทุกคน สนใจกับคำว่า บุญ ว่าบาป นี้ให้มาก จนรู้จักตัวจริงของมัน, จนกระทั่งรู้ว่าเรานี้แต่ละวันๆนี้ อยู่ด้วยบุญกับบาปสลับกัน ตลอดวันก็ว่าได้ : เมื่ออารมณ์ดี สบายใจดี

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

พอใจชีวิตนี้ พอใจโลกนี้ จิตใจสบายอย่างนี้ ก็เรียกว่าเสวยบุญ, พอเราร้อน เพราะกิเลส เพราะความชั่ว, เพราะผลของความชั่ว, ร้อนกร้อนใจ หวาดกลัว วิตกกังวลอยู่ นี้ก็คือบาป. แล้วใครบ้างที่มันไม่มีสองสิ่งนี้ สลับกันไปสลับกันมา อยู่ในชีวิตในวันหนึ่งๆ, หรือว่าเดือนหนึ่งๆ มันคงจะมีตั้งหลายสิบครั้ง. *เคี้ยวจิตใจ* อยู่ในภาวะที่เรียกว่า *บาป* *เคี้ยวจิตใจ* อยู่ในภาวะที่เรียกว่า *บุญ*; แล้วทำไมไม่เข้าใจมันเสียให้ดี ให้ชัด ว่ามันคืออะไร.

คำพูดมันได้เกิดขึ้นว่า *บาป* ก็คือ สิ่งที่น่ารังเกียจ เลวทราม ลามก สกปรก, ก็คือ สิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นทุกข์. คำว่า *บุญ* ใช้เรียก สิ่งที่ทำให้สบายใจ ชื่นอกชื่นใจ อิ่มอกอิ่มใจ สำหรับมนุษย์ นี้คือคำว่า *บุญ*. ที่นี้มนุษย์เอาไว้ทั้ง ๒ อย่าง สลับกันไปสลับกันมา ในชีวิตธรรมดาของคนธรรมดา, ไม่ใช่คนอันธพาลเลวร้ายที่ไหน. คนธรรมดาสามัญทุกๆคนแหละ เมื่อยังมีวิชา กิเลสตัณหาอยู่แล้ว จิตใจมันจะต้องขึ้นๆลงๆฟูๆแฟบๆ อยู่ด้วยสิ่งทั้ง ๒ นี้ คือ *บาป* และ *บุญ*. เมื่อใดจิตใจพอใจ เป็นสุข เชือกเย็น อะไรๆก็นำพอใจไปหมด ก็เรียกว่า *บุญ*, คืออยู่ด้วยความพอใจ. ที่นี้เมื่อใดสิ่งต่างๆมันแผดเผา ไม่มีอะไรที่น่ารักน่าพอใจ เคี้ยว ร้อน รำคาญอยู่ นี้ก็เรียกว่า *บาป*.

เราจะต้องศึกษาเข้าใจสิ่งทั้ง ๒ นี้, รู้จักเหตุ รู้จักสมุทัยของมันให้ ดีๆ จนสามารถดำรงจิตไว้ในลักษณะที่เรียกว่า *บุญ* คือ เย็นอกเย็นใจพอใจ ตัวเองอยู่ตลอดเวลาคือว่า.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัดเขาไม่คิดอย่างนี้; เขาว่าช่างหัวมัน, กูมีเงินจะใช้ กูมีอำนาจจะใช้ กูมีอิทธิพลอะไรจะใช้ ก็ทำไป เอาสิ่งเหล่านั้นมาสนองกิเลสตัณหาของกู. คำว่า บุญ ว่าบาป ไม่ต้องรู้, หรือถ้าจะให้รู้ ก็รู้ว่าทำได้ตามใจกูนั่นแหละคือบุญ; ไม่ได้ตามใจกูมันก็คือบาป กูจะเอาแต่ได้ตามใจกู; แล้วมันจะได้หรือไม่ได้ ก็ลองไปพิจารณาตนเอง. เมื่อเขาตั้งจิตไว้ผิดเสียแล้ว มันก็ต้องมีบาป มีสิ่งที่ป็นทุกข์ทรมาน.

เดี๋ยวนี้มนุษย์อยู่ในสมัยที่นิยมเอาวัตถุม้าเป็นหลัก; ไม่เอาเรื่องทางจิตใจเป็นหลัก ก็เลยเอาการได้วัตถุม้าตามความพอใจนั่นแหละว่าดีว่าบุญ; นี่มันยากอยู่ที่ตรงนี้. เขาเลยเอาหลักเกณฑ์เรื่องวัตถุม้าใช้กับคำว่าบุญว่าบาป มันก็เข้ารูปกันไม่ค่อยจะได้. เพราะบุญ บาปมันเป็นเรื่องทางจิตใจ : คิด พุค ทำ ไม่คิดลงไปแล้ว มันก็เป็นบาปทันทีไม่ต้องรอ, คิด พุค ทำ ดี มันเป็นบุญไปแล้วทันที โดยไม่ต้องรอ. แต่คนเดี๋ยวนี้เขาว่า ต่อเมื่อได้เงินมากๆ โน่น จึงจะเป็นบุญ; หรือว่าต่อเมื่อถูกลงโทษถูกละไรมากๆ นั้นจึงจะเป็นบาป. นั่นเขาเอาวัตถุเป็นหลัก; มันไม่ถูกตามบทบัญญัติของคำว่าบุญ ว่าบาป ซึ่งเล็งถึงเรื่องทางจิตใจ. ถ้าจิตใจรู้สึกอ่อนรู้สึกเกลียดตัวเอง ก็เรียกว่าบาป; ถ้าจิตใจเย็น พอใจ เคารพตัวเองได้ ก็เรียกว่า บุญ.

ขอให้คนเกลียดวัดทุกคนมานึกกันเสียใหม่ว่า บาปบุญนั้นมันเป็นอย่างไร. การที่เกลียดวัด นั้น มันก็ ทำความรำคาญอยู่ตลอดเวลาแล้ว มันก็ เป็นบาปอยู่ตลอดเวลาแล้ว เพราะความรู้สึกเกลียดวัด; แล้ว

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

อย่าเอาเรื่องวัดมาเป็นหลัก เกี่ยวกับเรื่องบุญเรื่องบาป, ให้เอาเรื่องจิตใจเป็นหลัก เอาความรู้สึกของจิตใจเป็นเครื่องชี้ลงไป ว่าอะไรเป็นอะไร.

ข้อที่ ๖. เรื่องกิเลส เป็นเหตุให้ทำผิด, ต้องมีธรรมไว้กำจัด.

นี่ อีกสักเรื่องหนึ่งก็จะหมดเวลาแล้ว ก็คือเรื่อง กิเลส. กิเลส นี้ก็เป็นคำที่คนได้ยินกันมากที่สุดคำหนึ่ง, แล้วก็คงจะเคยพูดคำคำนี้กันมาแล้วทั้งนั้น. แต่แล้วก็ไม่มีใครรู้จักมันอย่างแท้จริง; ที่กล้าพูดอย่างนี้ ก็เพราะว่า คนส่วนมาก นั้น รักกิเลส ชอบกิเลส ถนอมกิเลส เชิดชูกิเลส. ถ้าว่ารู้จักมันจริง ก็จะมาทำอย่างนี้ได้อย่างไร; เพราะว่าการกิเลส นั้นมันคือสิ่งสกปรก จะเอามากอดรัดไว้ได้อย่างไร; แล้วก็ เป็นเหตุให้ทำผิดทำชั่ว แล้วมันจะนำรักที่ตรงไหน ในที่สุดก็นำให้เกิดความทุกข์. ตัวมันเองนั้น พอเกิดขึ้นเป็นโลก โกรธ หลง ก็ร้อนเป็นไฟอยู่แล้ว; พอไปทำอะไรถ้าไปทำด้วยโลก โกรธ หลง เข้าอีก มันก็มีความทุกข์ชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีก.

ความหลงนี้ทำให้ใจ ไปเอาความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มาเป็นของเรา จนได้มีความทุกข์เพราะ เกิด แก่ เจ็บ ตาย. นี่ความหลงคือ กิเลสประเภทไหนอะไร ๆ เกิดเป็นทุกข์ขึ้นมา; ฉะนั้น ก็อย่าไปเอาอะไรมาเป็นของเรา เรื่องความทุกข์มันก็จะน้อยเข้า.

กิเลสนี้เป็นข้าศึกศัตรูยิ่งกว่าสิ่งใด แต่คนก็รักมันยิ่งกว่าสิ่งใด. อาตมาใช้คำพูดอย่างนี้ถูกหรือไม่ถูก ก็ยังไม่ค่อยแน่ใจนัก. ท่านผู้ฟังคิด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เอาเอง, รู้สึกเอาเองก็แล้วกัน, ว่าคนนี่รักกิเลสยิ่งกว่าสิ่งใด บุชาก็เลส เทิดทูนกิเลส ยกเอากิเลสเป็นพระเจ้า ทั้งๆที่ว่า กิเลสนี้เป็นของสกปรก น่ารังเกียจ เกลียดชัง น่ากลัวยิ่งกว่าสิ่งใด. มองเห็นข้อเท็จจริงอันนี้กัน หรือเปล่า ที่เกี่ยวกับเรื่องของกิเลส? ถ้าใครมองเห็นข้อเท็จจริงอันนี้ก็จะสะดุ้ง แล้วก็สละตักิเลสออกไปได้มาก ก็จะเกลียดชังกิเลสเต็มตามความหมายของคำคำนี้.

ไม่มีอะไรเป็นภัยอันตรายยิ่งกว่ากิเลส. เขาว่าคอมมิวนิสต์เป็นอันตรายที่สุด; แต่ก็ยังสู้กิเลสไม่ได้ ที่มันเป็นอันตรายสำหรับคน, แล้วกิเลสของคนนี่มันสร้างคอมมิวนิสต์ขึ้นมา; ฉะนั้นเราไปกลัวกิเลสที่เป็นต้นตอของคอมมิวนิสต์กันดีกว่า.

กิเลส แปลว่า *สิ่งเศร้าหมอง* โดยที่ถือว่า ร่างกาย จิตใจ นี้ตามธรรมดา ปกติ หรือจะเรียกว่า สะอาดอยู่ตามธรรมชาติ เพราะไม่มีกิเลส; แต่พอมีกิเลส ประดุจแต่งขึ้นมาในใจนี้ มันก็กลายเป็นสิ่งเศร้าหมอง; แล้วก็เหตุนั้นให้พุดให้กระทำ ไปในทางที่เศร้าหมอง มันก็เลยเศร้าหมองไปหมดทั้งกาย ทั้งวาจา และทั้งใจ, เพราะอำนาจของสิ่งที่เรียกว่า กิเลส.

คำว่า *สกปรก* นี้ดูจะไม่ค่อยมีใครกลัว เท่ากับคำว่าเจ็บปวด แต่*ภษา* *ธรรมะ* นี้ท่านเอาความ *เจ็บปวด* นั้นแหละว่า เป็นของสกปรก น่าเกลียดน่าชัง; เพราะมันเจ็บปวด. *ความทุกข์* นี้แปลว่า *สิ่งที่น่าเกลียด*; *น่าเกลียด* เพราะว่า *มันเจ็บปวด*. ฉะนั้น *สิ่งใดทำให้เกิดความทุกข์ หรือ ความเจ็บปวด สิ่งนั้นน่าเกลียดน่าชัง* เลยเรียกสิ่งนั้นว่า *สิ่งสกปรก*. *นี่คนทั่วไป จะรู้สึก*

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

แต่เพียงว่าอุจจาระ บั๊ตสวาระ ของเน่า ของบูด อะไรนี้ สกปรก; เขารู้จักกันแต่เพียงเท่านั้น, ไม่รู้จักว่ากิเลสที่สกปรกยิ่งไปกว่านั้นอีก คือนำรังเกียจเกลียดชังยิ่งไปกว่าสิ่งเน่าเหม็นปฏิภูลในทางวัตถุนั้นเสียอีก. ฉะนั้นขอให้อ่านใจคำว่า “สกปรก” ในทางธรรม ในทางศาสนานี้ไว้ให้ดี ๆ ว่ามันเป็นสิ่งที่น่าเกลียดน่าชังที่สุด คือมัน ทำให้เกิดความทุกข์, มัน ทำให้สูญเสียความเป็นมนุษย์, หมดยุติความเป็นมนุษย์กันเพราะสิ่งนี้; ดังนั้นจึงเรียกว่าไอ้สิ่งสกปรก.

กิเลสนี้โดยส่วนใหญ่ โดยแม่บท ก็คือ โลกะ โทสะ โมหะ. ความโลภหรือราคะเกิดขึ้นแล้ว มันก็กระทำไปในทางที่จะเอาจะได้ โดยไม่ต้องรู้ว่ามันจะผิดจะถูกอย่างไร. โทสะก็เหมือนกัน, โกรธ โทสะเกิดขึ้นแล้ว, มันก็ทำประทุษร้ายเท่านั้นแหละ มันไม่มีอะไร : ประทุษร้ายตนเอง, ประทุษร้ายผู้อื่น. โมหะ นี้มันเป็นเรื่องให้ทำผิด, เป็นชนวนให้ทำผิด ทุก ๆ อย่าง ทุก ๆ ประการ คือทำไม่ถูกไปเสียหมด ไม่ว่าอะไร.

นี่เรายู่ด้วยโลกะ โทสะ โมหะ กันหรือไม่? อย่าเข้าข้างตัวมองดูด้วยความบริสุทธิ์ใจ ว่าวันคืนล่วงไป ๆ ด้วยโลกะ โทสะ โมหะ หรือไม่? ถ้าเห็นว่ามันเป็นอย่างนั้นละก็ ควรจะสะดุ้ง ควรจะหวาดเสียว ควรจะละอาย; แล้วก็ทำความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น อย่าให้มันเป็นอยู่ด้วยกิเลส เป็นของประจำไปเสีย อย่างที่เป็นมาแล้วแต่หนหลัง.

คนเกลียดวัดชอบบันดาลกิเลส, คนที่เกลียดวัดชอบชินเป็นนิสัย เขาจะ ชอบการบันดาลกิเลส : บันดาลความโลภ บันดาลความโกรธ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

บันดาลความหลง เห็นเป็นของสนุกสนาน เอรีคอร้อย ไม่ในการที่บันดาลกิเลส. นี่มันเป็นอันตราย คือคนเกลียดวัดนี้จะถล่ำถึกเข้าไปมากเกินควรเสียแล้ว จนชอบบันดาลกิเลส; เพราะรักกิเลส บูชากิเลส และใช้กิเลสเป็นตัวตน, ใช้กิเลสเป็นเครื่องเล่นงานผู้อื่น คนเกลียดวัดนี้เป็นคนอันตรายมากถึงอย่างนี้.

ที่^๕ สิ่งที่จะเป็นเครื่องกำจัดกิเลส^๕ นั้น ก็มีอยู่ คือสิ่งที่เรียกว่าธรรมหรือพระธรรม; แต่คนก็ไม่ได้รักเท่ากับกิเลส; มันนำหัวหรือไม่นำหัว. คนรักกิเลสกันแทบทั้งนั้นก็ว่าได้ ถนอมกิเลส เอาใจกิเลส รักษากิเลสเอาไว้ แล้วก็ไม่ได้รักพระธรรมเหมือนกับที่รักกิเลส; เพราะไม่รู้จักพระธรรม. เขาอร้อยในรสของกิเลส ไม่รู้จักรสของพระธรรมก็เลยไม่รักพระธรรม; ทั้งที่พระธรรมนี้เป็นส่วนดี เป็นความหวังที่ดีของมนุษย์ ก็จะทำกำจัดกิเลสได้. เมื่อพระธรรมเป็นเครื่องกำจัดกิเลสได้; แต่แล้วมนุษย์ไปรักกิเลส มากกว่ารักพระธรรม แล้วพระธรรมจะทำกำจัดกิเลสได้อย่างไร. สำหรับคนที่รักกิเลสมากกว่าพระธรรมนั้น เขามีพระธรรมสำหรับกำจัดกิเลสไม่ได้. ^๕นี่คนเกลียดวัดทั้งหลายเป็นเสียอย่างนี้ มันก็ปิดหูปิดตา ไม่ยอมดู ไม่ยอมฟังอะไรอื่น นอกไปจากนี้.

ถ้า^๕ว่า ไม่มีกิเลสอย่างเคียวเท่านั้น^๕ ความทุกข์ก็ไม่มี. ^๕นี่ถ้าสมมติว่า ในธรรมชาติมันไม่มีกิเลส มันไม่ได้สร้างสิ่งที่เรียกว่ากิเลสขึ้นมาในฐานะเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง, แล้วมนุษย์เราไม่มีกิเลส ในโลกนี้ก็ไม่มีกิเลส. คุณลองคำนวณดูที^๕ ว่ามันจะวิเศษสักเท่าไร ถ้าว่าโลกนี้^๕ไม่มีความโลก ความโกรธ ความหลง เกิดขึ้นได้ในจิตใจของมนุษย์. เพราะ

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ธรรมชาติที่เป็นกิเลสมันมิได้มี เพียงอย่างเดียวเท่านั้น โลกนี้มันจะเป็นอย่างไร? มันก็วิเศษที่สุด.

ธรรมะนี้ก็มีมุ่งหมายที่จะทำโลกนี้ไม่ให้มีกิเลส : พระพุทธเจ้าเกิดขึ้น, พระธรรมเกิดขึ้น, พระสงฆ์เกิดขึ้น, โดยเจตนารมณ์ก็มุ่งหมายจะทำให้โลกนี้มันหมดไปจากกิเลส. แล้วคุณก็ลองเทียบเคียงเอาดูว่า ถ้าในโลกนี้ไม่มีความรู้สึกชนิดที่เป็นกิเลส มนุษย์มีได้แต่ความรู้สึกชนิดที่เป็นสติปัญญา; แล้วโลกนี้มันจะเป็นอย่างไร? มันคงจะไม่ลำบากยุ่งยาก, ไม่ต้องลงโทษใส่คุกใส่ตะราง, ไม่ต้องเรียกมาอบรม, ไม่ต้องทำอะไรอีกหลาย ๆ อย่าง ซึ่งมันเป็นความยุ่งยากลำบาก. ฉะนั้น ควรจะมองกิเลสในฐานะเป็นต้นเหตุแห่งความยุ่งยากลำบากของมนุษย์ แล้วช่วยกันเกลียดกิเลสให้มาก ๆ ชวนกันรณรงค์ทุกอย่างทุกทาง ที่จะกำจัดกิเลสให้หมดไปจากโลก. นั่นแหละคือ หน้าที่ของมนุษย์ ที่เรียกว่า ดีที่สุดสำหรับมนุษย์, คือเป็นการกระทำที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ทำโลกนี้ให้ปราศจากกิเลส.

ขอรับรองอย่างยิ่งว่า ให้พิจารณาดูให้ดี ว่ากิเลสนี้เป็นศัตรูที่ร้ายกาจที่สุด จนไม่รู้ว่าจะใช้คำพูดว่าอย่างไร. พูดว่า ศัตรูที่ร้ายกาจที่สุด มันก็ยังน้อยไป เพราะมันยังเป็นอะไรมากกว่านั้นอีกหลายเท่า; มันเป็นศัตรูที่ร้ายกาจ จนไม่รู้จะใช้คำพูดว่าอย่างไร. ถ้าไม่มีกิเลสแล้ว เราก็ไม่ต้องเป็นทุกข์เลย. อย่ามีกิเลสแล้ว ความทุกข์เกิดขึ้นไม่ได้; พอมีกิเลสแล้ว มันกลายเป็นความทุกข์ไปหมด : ขอรักของพอใจของเรา ก็กลายเป็นทุกข์ไปได้ เพราะอำนาจของกิเลส; บิดอื้ออะไร มันก็เป็นทุกข์

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ทันที. ทรัพย์สินสมบัติ ข้าวของ บุตร ภรรยา สามี อะไรก็ตาม ไปยึดถือ
เข้าเมื่อไร เป็นทุกข์ทันที; ต่อเมื่อไม่ยึดถือ จึงจะไม่เป็นทุกข์.

นี่เรียกว่ากิเลสนั่นเอง มันทำให้เกิดความทุกข์ขึ้น; แม้ในของ
ที่เรารัก เราพอใจ. ฉะนั้น อย่าไปรักสิ่งใดเข้าด้วยอำนาจของกิเลส;
จะรักจะพอใจก็ได้ แต่ขอให้ ทำไปด้วยอำนาจของสติปัญญา ไม่ใช่กิเลส
ก็แล้วกัน. มิฉะนั้นแล้ว ของรักของพอใจนั้นแหละ มันจะกลายเป็นศัตรู
ขึ้นมา; เพราะว่ากิเลสมันเข้าไปเสกสรรค์.

นี่เรียกว่า กิเลส เข้าไปที่ไหน มันก็วินาศที่นั่น : วินาศทั้งกาย
ทั้งวาจา ทั้งใจ ทั้งภายนอก ทั้งภายใน ทั้งส่วนตัวและส่วนสังคม, หรือ
วินาศกันไปหมด, แล้วมันก็ช่วยไม่ได้อยู่ข้อหนึ่งที่ว่า *ธรรมชาติมันก็ได้สร้างสิ่ง
ที่เรียกว่ากิเลสขึ้นมาแล้ว* ในฐานะเป็นธรรมชาติอันหนึ่งที่จะต้อง *คลุกเคล้ากัน*
ไปกับธรรมชาติอื่น ๆ ทั้งหลายทั้งปวง : ร่างกายจิตใจของคน ก็เป็นธรรมชาติ,
แล้วธรรมชาติฝ่ายกิเลส มันก็มีอยู่โดยธรรมชาติ, ธรรมชาติฝ่ายสติปัญญา
มันก็มีอยู่โดยธรรมชาติ.

ที่นี้ธรรมชาติอันไหน จะเข้ามาคลุกเคล้า กับจิตใจของคนเรา;
นั่นมันเป็นปัญหาสำคัญ. ถ้าธรรมชาติที่เป็นกิเลส เข้ามาปรุงแต่ง
เกิดขึ้นในใจแล้ว มัน ก็เป็นการก่อไฟนรกขุมใหญ่ ๆ ขึ้นมาในจิตใจแล้ว.
นี่ดูกิเลสซิว่ามันเป็นของเล็กน้อย หรือเป็นของใหญ่โตสักก็มากน้อย?

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัดทั้งหลาย ก็ยังรักกิเลสอยู่, แล้วก็ยังเกลียดพระพุทธธรรม
เกลียดวัด เกลียดพระพุทธธรรม เกลียดพระเจ้าพระสงฆ์; เพราะว่ายังรักกิเลส
อยู่. ฉะนั้น คนเกลียดวัดทั้งหลาย ก็จะกำจัดความทุกข์ไม่ได้; จึงขอ
ร้องเสียใหม่ว่า ให้คนเกลียดวัดทั้งหลาย ไปรู้จักกิเลสกันเสียบ้าง ว่ากิเลส
นั่นเองเป็นเหตุให้คุณเกลียดวัด. ถ้าไม่มีกิเลสแล้ว คุณก็ไม่มีทางที่จะ
เกลียดวัด; ทุกอย่างมันก็จะปกติ, จะเป็นไปตามปกติ ไม่มีปัญหาอะไร
เลย. นี้กิเลสทำลายคน หรือทำลายมนุษย์ ยิ่งกว่าสิ่งใด; แต่คนก็ยัง
รักกิเลสนั้น ยิ่งกว่าพระพุทธธรรม ซึ่งกำจัดกิเลสได้, แล้วไปกล่าวเรื่องปลุกย่อย
เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่กิเลสสร้างขึ้น แล้วก็ไม่ได้กล่าวกิเลส ซึ่งเป็นต้นตอของสิ่ง
เลวร้ายทั้งหลายทั้งปวง. พุทธบริษัทมีสติปัญญา มีความรู้ ความตื่น จะ
ต้องรู้จักกิเลสให้เพียงพอให้ถูกต้อง, มีธรรมะสำหรับกำจัดกิเลสได้
ตามสมควร แก่ความเป็นพุทธบริษัทของตน ๆ.

อาคมารู้สึกว่า การบรรยายธรรมะสำหรับคนเกลียดวัดสำหรับวันนี้
ก็สมควรแก่เวลาแล้ว. ขอได้โปรดนำไปคิดพิจารณาให้ดี. อย่า
ได้กลายเป็นคนเกลียดวัดเลย.

ขอขอบคุณบรรยายในวันนี้ไว้แต่เพียงเท่านี้ เพื่อเป็นโอกาสให้พระคุณเจ้า
ผู้สวดคณสาธยาย ได้สวดบทพระธรรม สำหรับจะแก้ไขกิเลสเป็นต้น ให้ผู้อื่น
ไปตามสมควร.

ธรรมเนียมสำหรับคนเกลียดวัด.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาคอาสัพหบูชาในวันนี้ เป็นวันสุดท้ายของการบรรยายตลอดฤดูแล้ง. บัดนี้ฤดูฝนมาถึงเข้า การบรรยายก็จะหยุดไป ๓ เดือน ดังที่ท่านทั้งหลาย ก็ทราบกันอยู่แล้วเป็นส่วนมาก. วันนี้เป็นการบรรยายในครั้งสุดท้ายของภาคนี้ หรือปีนี้.

เมื่อครั้งที่แล้วมาได้บรรยายโดยหัวข้อว่า ธรรมเนียมสำหรับคนเกลียดวัด. การบรรยายนั้นยังไม่จบ จึงถือโอกาสบรรยายเรื่องเดียวกันนั้น ในตอนจบในวันนี้. ท่านทั้งหลายที่ไม่เคยฟังมาก่อน ก็คงจะงงอยู่บ้าง, แต่ขอให้ฟังเฉพาะเรื่องๆ ไปก็ได้; เพราะว่าจะได้กล่าวเป็นเรื่องๆ จบอยู่ในตัว.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัด ก็คือ เกลียดธรรมะเกลียดศาสนา กระทั่งเกลียดพระเจ้า
พระสงฆ์ ; เพราะเขา ไม่ชอบสิ่งที่เรียกว่า ธรรมะ จึงเกลียดศาสนา.
พระเจ้าพระสงฆ์สอนศาสนา ก็เลยพาลเกลียดพระเจ้าพระสงฆ์, และเมื่อ
สอนกันอยู่ที่วัด ก็พลอยเกลียดวัดไปด้วย, จึงมีคนจำพวกหนึ่งซึ่งพอจะเรียก
ได้ว่า คนเกลียดวัด. ถ้าเขาเข้าใจธรรมะในทางที่ถูกต้อง การเกลียด
วัดก็จะไม่มี. ธรรมะที่ควรทำความเข้าใจกับคนเหล่านี้ มีอย่างไรบ้าง ก็ได้
บรรยายไปแล้วเป็นตอน ๆ.

.....

ข้อที่ ๑. คนเกลียดวัดบูชาส่วนเกิน.

ส่วนในวันนี้จะได้กล่าวโดยหัว ข้อแรกว่า ส่วนเกิน, คนเกลียด
วัดบูชาส่วนเกิน; ส่วนที่วัดนั้นจำกัดส่วนเกิน, ไม่ให้มีส่วนเกิน,
ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ไห้แต่ต้องส่วนเกิน. อย่างว่าจะถึงกับ
บูชาส่วนเกินเลย แม้แต่จะไปแต่ต้องเกี่ยวข้องกับไม่เอาด้วย; ตัวอย่าง
เช่น การรักษากุโบสถศีล เพิ่มขึ้นไปจากศีล ๕ ก็ล้วนแต่เป็นการ บังคับ
มิให้มีการแต่ต้องส่วนเกิน.

ข้อข้อ วิภละโภชนาฯ ให้เว้นจากอาหารส่วนเกิน : เกินโดยเวลา,
เกินโดยคุณสมบัติ, เกินโดยวิธีบริโภค, อะไรต่างๆ ทุกอย่างที่เป็นส่วนเกิน
เกี่ยวกับอาหาร.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

สิกขาบทข้อ นี้จะ คีตะ วาทีละ วิสูกะ เป็นต้นนั้น ข้อจัดส่วนเกิน ที่เกี่ยวกับการบำรุงบำเรอร่างกาย เพื่อให้ร่างกายได้รับความรู้สึกเป็นสุข หรือผาสุกนั้น ก็ให้ทำแต่พอดี; อย่าให้เกินอึงกับต้องบำรุงบำเรอ ด้วยการฟ้อนรำ ขับร้อง ดัดสีประโคม ลูบทา ประดับประดา ตกแต่ง ซึ่ง จัดว่าเป็นส่วนเกิน.

และข้อสุดท้าย ที่ว่า อุตจาสะยะนะ มหาสะยะนาฯ - ไม่นั่งนอนบน ทนอนที่นั่งอันดีเกินไป นี้ก็เพื่อจะป้องกันส่วนเกิน.

และ คีตข้อ อะพรหมฯ ให้ถือว่า กิจกรรมระหว่างเพศนั้น ควรจัด ให้เป็นส่วนเกินเสียบ้าง คือวันที่ควรเว้น ไม่ควรเกี่ยวข้งเลย ก็จะต้องมี; ฉะนั้น จึงมีวันที่สมาทานศีลอุโบสถ ถือสิกขาบทข้อ อะพรหมจริยาฯ - เว้นกิจกรรมสำหรับคนที่อยู่กันเป็นคู่เสียโดยสิ้นเชิง ดังนี้ ก็เพื่อมิให้มีส่วนเกิน ในเรื่องนี้.

คนเกลียดวัดบูชาส่วนเกิน จึงไม่ชอบการกำจัดส่วนเกิน. เขามีส่วนเกินในเรื่องกิน ในเรื่องกามารมณ์ ในเรื่องเกียรติยศชื่อเสียง; ล้วนแต่ มุ่งหมายที่เป็นส่วนเกินทั้งนั้น. จิตใจที่อยู่ในสภาพอย่างนี้ รู้จักแต่ความ เอรีดอรรยทางวัตถุ คือทางเนื้อหนัง ไม่นิยมยินดีในความสุขอันเกิดแต่ ความสงบ ซึ่งไม่มีทางที่จะเกิน, แม้จะเกินก็ไม่เป็นไร. ส่วนเกินในเรื่อง ทางวัตถุนี้ เป็นเรื่องส่งเสริมกิเลส เพราะมาจากกิเลส; แล้วก็ส่งเสริม ความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นต้นเหตุของความเลวร้ายอื่น ๆ อีกมากมายหลาย ประการ.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ความเห็นแก่ตัวในเรื่องของส่วนเกินนี้ มันย้อนกลับมาทำอันตรายบุคคลผู้นั้น, ให้ผู้นั้นลำบาก : อยู่ด้วยความลำบาก, อยู่ด้วยความขาดแคลน, เพราะว่าเขามุ่งแต่ส่วนเกินอยู่ตลอดไป; มีเท่าไรก็ไม่รู้จักพอ คงมุ่งหมายส่วนที่เกินไปกว่านั้น.

นี่เราพูดกับคนเกลียดวัดว่า ท่าน บูชาความเอรีคอร้อยทางวัตถุ มากเกินไป จึงได้เกลียดส่วนความสงบหรือเกลียดวัด เป็นต้น. ควรจะคิดกันเสียใหม่ว่า การบริโภคนั้นอย่าให้มีส่วนเกินเลย; การแสวงหาหรือผลิตนั้น จะมีส่วนเกินก็ได้; แต่อย่าบริโภคเกิน; จะได้เอาส่วนที่เกินนั้นไปช่วยเหลือผู้อื่น หรือช่วยโลกช่วยศาสนาเป็นส่วนรวม. เดียวนี้ จะหามาได้เท่าไร ก็กินก็ใช้ โดยความรู้สึที่บูชาส่วนเกิน มันก็ไม่มีวันพอ มันก็ไม่มีทางที่จะนำไปช่วยเหลือผู้อื่น, จนกระทั่งว่าทำให้เกิดความขาดแคลน ไม่พอใช้ขึ้นในส่วนตน หรือส่วนครอบครัวของตน; เพราะทุกคนในครอบครัวนั้น บูชาส่วนเกินเหมือนกันหมด. นี่คือข้อที่คนเกลียดวัดจะต้องเข้าใจ ว่า การบูชาส่วนเกินนั้นผลหลักของพระศาสนา ซึ่งต้องการให้กินอยู่พอดี; ส่วนที่เหลือก็นำไปใช้เพื่อประโยชน์ผู้อื่นเถิด.

ข้อที่ ๒. คนเกลียดวัดมักชอบ อบายมุข.

ที่นี้ ธรรมะข้อต่อไปก็คือเรื่อง อบายมุข. คนเกลียดวัดก็ชอบชอบอบายมุข; เพราะชอบอบายมุข จึงเกลียดธรรมะหรือเกลียดวัด, ซึ่งเป็นของเดินตรงกันข้าม, เดินไปในทางที่ตรงกันข้าม.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คำว่า *อบาย* ตามที่สอน ๆ กันมา หมายถึง ความทุกข์ยากลำบากที่จะได้รับข้างหน้าหลังจากตายแล้ว. คนเกลียดวัดก็ได้ยินเหมือนกัน แล้วก็ไม่ใช่ถือเป็นเรื่องเพื่อเจ้า; นี่ก็เลยไม่กลัวสิ่งที่จะนำไปสู่อบาย คนเกลียดวัดจึงทำสิ่งที่จะนำไปสู่อบาย. ที่เรียกว่าอบายมุขนั้น; โดยทั่วไปก็คือ *คัมภีร์เมา* *เที่ยวกลางคืน* *คูการเล่น* *เล่นการพนัน* *คบคนชั่วเป็นมิตร* *เที่ยวคร้านทำการงาน*; รวมกันเป็น ๖ ประการ ครั้นเสพรกระทำให้มากในส่วนอบายมุขนี้แล้วก็ได้ตกอบาย, ไม่ต้องรอต่อตายแล้ว, แม้ทั้งนี้เดี๋ยวนี้ตก.

อบายที่ ๑. ตกนรก ก็มีความร้อนใจ เหมือนกับไฟเข้าไปเผาไหม้อยู่ในจิตใจ; เพราะ *การคัมภีร์เมา* *เที่ยวกลางคืน* *คูการเล่น* *เล่นการพนัน* *คบคนชั่วเป็นมิตร* และ *เที่ยวคร้านทำการงาน*. ข้อนี้ไม่ต้องอธิบายโดยรายละเอียด ก็พอจะเข้าใจได้; แต่ขอให้รู้เถอะว่า แม้ที่กำลังบริโภคสิ่งเหล่านี้อยู่อย่างเอร็ดอรร้อย มันก็มีกิเลสชนิดหนึ่ง ซึ่งเผาจิตใจให้เร่าร้อนอยู่ด้วยตลอดเวลา. ความร้อนใจเป็นนรกในที่นี้ เมื่อ ตกนรกอย่างนั้นทันทีแล้ว, ตายไปแล้วก็ยังจะต้องตกนรกข้างหน้า. ถ้าไม่ตกนรกอย่างนั้นทันทีแล้ว แม้จะตายไป ก็ไม่มีการจะต้องตกนรกชนิดไหนอีก.

น้อบายอีกอย่างถัดไป อบายที่ ๒ ก็คือความเป็นสัตว์เดรัจฉาน. คนที่ประกอบอบายมุขอยู่นั้น ก็คือคนโง่, โง่ด้วย *คิดว่าอบายมุขเหล่านี้เป็นความเจริญ* *เป็นความถูกต้อง*; เข้าใจผิดกันอยู่อย่างนี้ เราเรียกว่าคนโง่ ซึ่งเป็นความหมายของสัตว์เดรัจฉาน : *เห็นว่าน้ำเมาเป็นของดี* *เที่ยวกลางคืนเป็นของดี* *คูการเล่นเป็นของดี* *เล่นการพนันเป็นของดี* *คบคนชั่วเป็นมิตรเป็นของดี* *เที่ยวคร้านทำการงานเป็นของดี*. นี่ไปดูเอาเองก็รู้ได้ว่ามันเป็น *ความโง่* ซึ่ง

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

เป็นความหมายของคำว่า เจริญงาน, คือ ไม่มีสติปัญญาที่ถูกต้อง ไปทำ
อบายมุข ๖ ประการเข้า ก็ได้เป็นสัตว์เจริญงานกัน ในที่แห่งกระทำนั่นเอง.

อบายที่ตัดไป อบายที่ ๓. ก็คือ เปรต. เปรตนี้มีความหมาย
เป็นความหิวด้วยอำนาจของกิเลส หรือด้วยอำนาจของความโง่. หิวอย่าง
ไม่มีทางที่จะอิ่มได้ เพราะความเข้าใจผิด เปรียบเหมือนกับว่ามีปากเท่ารูเข็ม,
มีท้องเท่าภูเขา, บริโภคทีละนิดๆ ไม่รู้จักอิ่ม. คนดื่มน้ำเมา เทียวกลางคืน
ดูการเล่น โดยเฉพาะ เล่นการพนัน มันก็เป็นอย่างนั้น, คือมันมีความหิวที่จะ
ได้, แล้วก็ไม่เคยได้, ไม่เคยมีความรู้สึกอิ่ม เพราะการดื่มน้ำเมา เทียว
กลางคืน ดูการเล่น เล่นการพนัน เป็นต้น; เป็นผู้หิวอยู่เสมอ อย่างนี้
เรียกว่า เปรต ทั้งนี้และเดี๋ยวนี้.

อบายที่ ๔. นั้น เรียกว่า อสุรกาย คือหมู่แห่งบุคคลผู้ขี้ขลาด
มีความกลัวอยู่ตลอดเวลา. คนดื่มน้ำเมาแม้ว่าดื่มให้กล้า มันก็มีกลัวอะไรอยู่
จึงดื่มเพื่อแก้ความกลัวนั้น และให้กล้า. ดื่มแล้วมันก็ไม่ได้กล้า จนถึงกับ
หมดความกลัว; มันก็ยังต้องกลัวอะไรต่อไปอีก. เทียวกลางคืน ดูการเล่น
เล่นการพนัน ทำนองนี้ ก็มีความกลัว; โดยเฉพาะผู้เล่นการพนัน มันก็
กลัวแพ้ยังกว่าจะสังเวย. มีความกลัวชนิดที่ไม่ต้องรู้ว่า มีเหตุผลอะไร
ประจำอยู่ในใจ; เพราะเข้าใจไม่สงบ มีกิเลสข้อใดข้อหนึ่งมากระตุ้นเตือน
อยู่เสมอ. นี่เราจึงถือว่า ผู้ประกอบอบายมุข ๖ ประการนั้น ข่มตก
อบายใน ๔ ความหมายนี้ อยู่ตลอดเวลา : นรก คือความร้อนใจ เจริญงาน
คือความโง่ เปรต คือความหิว อสุรกาย คือความกลัว.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัดก็ไปบูชาบายมุข จึงมีอาการเหมือนกับตกอบาย อยู่ตลอดเวลาดา ดังนั้นใช่หรือไม่? คนอื่นเขาก็รู้จักกันแล้ว ว่าบายมุขเป็นอย่างไร. คนเกลียดวัดยังไม่รู้ ก็ควรจะรู้จักันเสียที จะได้ไม่ตกอบายที่นี่ หรือจะไม่ต้องตกอบายหลังจากที่ตายไปแล้ว และจะได้ไม่หัวเราะเยาะ เรื่องของอบายหรือนรกกันอีกต่อไป.

ข้อที่ ๓. เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา.

ที่นี่ ก็มาถึงเรื่องอื่น ๆ ที่ควรสนใจ ที่จะต้องพูดกับคนเกลียดวัด ต่อไปอีก ก็คือเรื่องการศึกษา. คนเกลียดวัดก็ทะนงตัวว่า มีการศึกษาเจริญถึงที่สุด; เพราะว่าคนเกลียดวัดนั้น บางคนก็ไปเรียนมาจากเมืองนอกเมืองนา มีปริญญายาวเป็นหาง, หางยาวเท่าไรบางที่ยังเกลียดวัดมากเท่านั้น. ฉะนั้น การศึกษา นั้นจึง ไม่รับประกันได้ ว่าเขาจะไม่เกลียดวัด.

การศึกษาที่ต้องพิจารณา ก็คือการศึกษาในปัจจุบันนี้, การศึกษาของมนุษย์ในปัจจุบันนี้ ไม่มีทิศทางที่จะออกไปจากปัญหาหรือความทุกข์ได้, มีแต่วนเวียนอยู่ในเรื่องเหยื่อของโลก, เหยื่อของโลก ก็คือความสุขสนุกสนาน เอ็ดดอว์อย ทางเนื้อทางหนังอีกนั่นเอง, จะระบุไปยัง เรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ ก็ได้; นี้เรียกว่าเหยื่อในโลก ที่ผูกมัดจิตใจของคนในโลก.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัด พอใจในการศึกษาที่มุ่งหมายเหยื่อของโลก เป็นจุดหมายปลายทาง, ชวนกันส่งเสริมแต่การศึกษาอย่างนี้ การศึกษาของมนุษย์ในปัจจุบันนี้ ทวีไปทั่วโลกไม่มีทางออกไปจากปัญหา; มีแต่สร้างปัญหาให้มากขึ้น เพราะว่ายิ่งฉลาด ก็ฉลาดแต่ในทางที่จะเห็นแก่ตัว. ขอให้ช่วยจำกันไว้ให้แน่นอย่าว่า การศึกษาที่เรากำลังมีอยู่นั้น ทำให้ฉลาดแต่ในทางที่จะเห็นแก่ตัว, ก็ฉลาด ฉลาดแต่ในทางแสวงหาให้แก่ตัว, ไม่เคยฉลาดในทางที่จะบริจาค เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นต้น. ความเห็นแก่ตัวมีมากขึ้น จนถึงกับว่าเหนือความรู้สึกใดๆ; เขาจึงเป็นผู้ทำอะไร ๆ ล้วนแต่มุ่งหมายจะได้เปรียบ หรือจะเอาเปรียบผู้อื่น.

ขอให้ดูการกระทำทั้งโลก และแม้ที่สุดแต่องค์กรที่ประกาศว่าจะจัดโลกให้มีสันติภาพ ก็ยังไม่เอาชนะความเห็นแก่ตัวของคนในโลกได้, หรือบางทีในที่ประชุมแห่งการจัดโลกให้มีสันติภาพนั่นเอง ก็ยังมีความเห็นแก่ตัว คือแบ่งเป็นพรรคๆ พวกๆ ไป เพื่อความเห็นแก่ตัวและพรรคพวกของตัว. นี้เรียกว่า การศึกษาของมนุษย์ กำลังไม่มีทิศทางที่จะออกไปจากปัญหา หรือ ความทุกข์; มีแต่ให้วนอยู่ในวงของความหลงไหล ในเหยื่อของโลก.

อีกทางหนึ่งก็จะเห็นว่า การศึกษาในยุคปัจจุบัน ได้ทำให้มนุษย์เป็นบ้ามากขึ้น หรือว่ามนุษย์กำลังเป็นบ้ายิ่งขึ้นทุกวัน เพราะเหตุแห่งการศึกษาตามแบบในยุคปัจจุบัน. ข้อนี้เป็นเพราะว่าการศึกษานั้นมีแต่เพียงค่านเดียว, แง่เดียว คือเรื่องของวัตถุ; แล้วก็มุ่งหมายเอาความสุขสนุกสนานทางวัตถุเป็นหลัก. มนุษย์ก็ยิ่งมัวเมาในความสนุกทางวัตถุยิ่งขึ้น.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ความรู้สึกคิดนึกจึงไม่สมดุล คือ เอียงไปในทางที่จะ หลงใหลเรื่องวัตถุมากขึ้น; ไม่เท่าไรก็เป็นบ้า. อย่างที่เราจะเห็นได้ว่า การศึกษาแห่งยุคนี้ ทำโลกให้เจริญขึ้นตามแบบนั้นมากขึ้นเท่าไร ผลร้ายก็เกิดขึ้นแก่จิตใจ ของคนในโลกนั่นเอง, กล่าวคือทำความเป็นอันธพาลให้มีมากขึ้น.

ความเห็นแก่ตัวสุดเหวใจใจมาก, มีวิตกกังวลมาก, มีความคิดนึกอันสับสนมาก; ไม่เท่าไรก็เป็นโรคประสาท, ไม่เท่าไรก็เป็นโรคจิต, ไม่เท่าไรก็กลายเป็นคนบ้า ถึงกับฆ่าตัวตาย. ได้ยินสถิติที่ประกาศออกมาว่า เป็นโรคจิตกันเป็นจำนวนแสน ๆ, เป็นโรคประสาทกันเป็นจำนวนล้าน ๆ, การฆ่าตัวตายก็มีทวีมากขึ้น. นี้ขอให้คิดดูเถอะว่า มีการศึกษาอย่างไรกันในโลกนี้; ไม่ว่าประเทศไหนในโลกนี้ มีผลเป็นอย่างไรเหมือนกันทั้งนั้น นี้เรียกว่ามันเป็นอันธพาลในส่วนตัวเอง คือทำตัวเองให้วิनाส.

ที่นี้ มันมีความเป็นอันธพาลในส่วนสังคม คือทำลายผู้อื่น; ข้อนั้นเห็นได้ว่า อาชญากรรมในทุกวันนี้รุนแรงและมากมายยิ่งขึ้น, และรุนแรงอย่างไม่น่าเชื่อ. อย่างอาชญากรรมทางเพศที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้ ซึ่งไม่เคยมีมาแต่กาลก่อน, มีการเบียดเบียนกันและกันมากขึ้น สังคมนี้ไม่ปลอดภัย. นี้ก็เพราะว่าการศึกษามันกระตุ้นให้เกิดคนชนิดนี้ เป็นการศึกษที่ทำให้คนเป็นบ้า ด้วยเรื่องประโยชน์ของตัว, หรือเรื่องทางเนื้อหนังของตัว โดยส่วนเดียว. การศึกษาชนิดนี้ทำลายโลกให้วินาสเร็วยิ่งขึ้น.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คติโบราณเขาก็เชื่อกันว่า โลกจะเสื่อมทางศีลธรรม และมีความวิनाศสักวันหนึ่งข้างหน้า; นี่ก็มีเหตุผลที่จะทำให้เห็นว่าเป็นความจริง คือยังมีการศึกษาแบบปัจจุบันนี้ ก็ยังไม่มีศีลธรรม; เพราะว่าการศึกษานั้น กระตุ้นแต่ความรู้สึกทางวัตถุ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตัว; ศีลธรรมมันก็หายไป ๆ. เมื่อถึงขนาดที่มีศีลธรรมไม่พอจะคุ้มครองโลกแล้ว; โลกนี้ก็จะต้องวินาศเป็นแน่นอน. เดียวนี้ การศึกษาก็ทำให้โลกเป็นอย่างนี้ เรื่อยขึ้น เรื่อยขึ้น. เขาพูดกันว่าการศึกษาเจริญ มันก็จริงของเขา; แต่ว่าเจริญไปตามรูปแบบของการศึกษา ชนิดที่จะทำลายโลกให้วินาศ, คือไม่ส่งเสริมศีลธรรม, ไม่ให้โอกาสแก่ศีลธรรม; จับฉวยจิตใจของคนในโลกไว้ สำหรับแต่จะเป็นไปในทางของกิเลส.

สรุปความว่า การศึกษาคณะแบบปัจจุบันนี้ ก็เป็นเหมือนกับว่ากำลังฉวยอาวุธ สำหรับตีตนเอง ให้เจ็บปวดมากยิ่งขึ้น. คนเกลียดวัดเหล่านี้ ก็ยังพอใจในการศึกษาทำนองนั้น.

ขอให้เข้าใจเสียใหม่ให้ถูกต้องว่า ธรรมะนั้นมีอยู่ และมีไว้เพื่อจะป้องกันโทษหรืออันตราย อันจะเกิดจากการศึกษานั่น. ขอให้สนใจสิ่งที่จะสามารถป้องกันอุปัทวเหตุเสียดจัญไรที่เกิดจาก การศึกษาซึ่งเดินไปผิดทาง, คือเดินไปแต่ในทางของวัตถุ; ไม่มีเรื่องทางจิตทางวิญญาณ ซึ่งเป็นรากฐานของศีลธรรม เอาเสียเลย. ให้คนเกลียดวัดมันใจเถอะว่า ธรรมะนั้นมีอยู่ สำหรับเป็นคู่ปรับภัยกับความผิดพลาดอันนี้ สำหรับควบคุมการศึกษา หรือความเจริญในโลกนี้ ให้เดินไปถูกต้อง, คือเป็นไปเพื่อสันติสุขส่วนบุคคล เป็นไปเพื่อสันติภาพในส่วนสังคม.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

คนเกลียดวัดก็คงจะรู้ว่า โลกนี้มันเป็นไปตามการศึกษา; เพราะว่าการศึกษาทำให้คนแต่ละคนใน โลกมีความคิดนึกเป็นของตัวเอง; แล้วคนเหล่านั้นทั้งโลก เขามีความคิดนึกอย่างไร เขาก็ทำให้โลกมันเป็นอย่างนั้น. เราพูดได้เลยว่า การศึกษาเป็นสิ่งที่จะสร้างโลก หรือจัดโลกขึ้นมาใหม่; ถ้าเดินไปผิดมันก็ผิด. ช่วยสนใจให้เข้าใจ ให้มองเห็นความจริงข้อนี้กันเสียโดยเร็วเถิด, ให้การศึกษาเป็นไปเพื่อทำโลกนี้ให้มีสันติภาพอันแท้จริง.

ข้อที่ ๔. เกี่ยวกับเรื่องการเมือง.

นี่ เรื่องถัดมาก็คือ เรื่องการเมือง. เรื่องการเมืองนี้เป็นเรื่อง ที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่พ้น; เพราะที่ทุกคนมันอยู่ในเมือง. คำว่า “การเมือง” นั้น ถ้าเป็นไปอย่างถูกต้อง ก็หมายถึง การช่วยกันจัดช่วยกันทำ ให้โลกนี้อยู่กันเป็นผาสุก โดยไม่ต้องใช้อำนาจ. ขอให้ช่วยนิยามความหมายให้ดีๆ ว่าการ ช่วยกันทุกคน, และการจัดโลกนี้ให้เป็นผาสุก, และต้องโดยไม่มีอำนาจ; เช่น สงคราม เป็นต้น. ถ้าต้องใช้อำนาจมันก็เป็นเรื่องบ้า; กลายเป็นเรื่องทำให้ไม่สงบสุขยิ่งขึ้น, ทำให้มีวิกฤตการณ์เดือดร้อนวุ่นวายระส่ำระสายยิ่งขึ้น. แล้วจะทำไปทำไมกัน; มันจะเป็นการเมืองในรูปแบบไหนกัน.

ศาสนาทุกศาสนา ก็มุ่งหมายให้มนุษย์อยู่กันเป็น ผาสุก โดยไม่ต้องใช้อำนาจ. ขอให้ดูให้ดีจะเห็นว่า ศาสนานั้นเป็นระบบการเมือง

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

อยู่แล้วในตัว; แต่คนเขาไม่เห็นเช่นนั้น; เขาไม่ยอมรับนับถือระบบของศาสนา ว่าจะมาช่วยจัดโลกให้เป็นผาสุก โดยไม่ต้องใช้อำญา. เขาก็หันไปหาระบบของกิเลส คือความเห็นแก่ตัว : จัดบ้านจัดเมืองตามความประสงค์ของตัวเอง โดยไม่ต้องคิดถึงเพื่อนร่วมโลก. ฉะนั้น เรื่องการเมืองจึงกลายเป็นเรื่องสกปรกของคนเห็นแก่ตัว; ทำไปเพื่อประโยชน์ของตัวเอง หรือพรรคพวกของตัวเอง อย่างนี้.

คนเกลียดวัดก็รวมอยู่ในคนพวกนี้, คือเห็นการเมืองเป็นเครื่องมือสำหรับแสวงหาประโยชน์แก่ตัว หรือแก่พวกของตัวเอง; หาใช่เป็นเครื่องมือสำหรับสร้างสันติภาพให้แก่โลก โดยไม่ต้องใช้อำญาไม่.

เรื่องที่เกี่ยวข้องกันกับเรื่องการเมือง ก็คือเรื่องเศรษฐกิจ. เศรษฐกิจนี้ทุกคนก็เข้าใจเป็นเรื่องเศรษฐกิจ, พุคกันแต่เรื่องเศรษฐกิจ โดยเห็นว่าจะเป็นเรื่องแก้ปัญหามนุษย์ได้. ที่นี้ ข้อเท็จจริง มันไปมีอยู่ว่า ระบบเศรษฐกิจของคนทุกวันนี้ มันกลายเป็นเครื่องมือสำหรับจะหาประโยชน์ให้แก่ตน, ทำนองเดียวกับเรื่องการเมือง เป็นเครื่องมือสำหรับแสวงหากำลังเพื่อประโยชน์ทางการเมือง. มันก็เลยไปรวมอยู่กับพวกที่เห็นแก่ตัว, ทำไปล้วนแต่เพื่อประโยชน์ของตัวเอง.

หลักในทางศาสนาเป็นระบบเศรษฐกิจที่เฉลียว ประเสริฐที่สุด. คนเกลียดวัดคงฟังดูให้ตี ๆ ว่าระบบศาสนานั้นแหละเป็น ระบบเศรษฐกิจที่ดีที่สุด. ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจ นี้ เราจะต้องยอมรับว่าได้แก่ การทำของที่มีค่าน้อยให้มีค่ามาก, หรือว่าทำของที่เป็นการลงทุนน้อยให้มีกำไรมาก;

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

แต่ต้องปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน. ทำของไม่มีค่าให้มีค่ามากขึ้นก็ยิ่งดี; ทำของมีค่าน้อยให้มีค่ามากขึ้นเป็นของธรรมดา. เช่น ชีวิตของเรามันยังไม่มีค่าอะไร; ก็กระทำให้เป็นชีวิตที่มีค่าขึ้นมา ด้วยการประพฤติกระทำที่ถูกต้อง จนเกิดประโยชน์ขึ้นมา; เรียกว่าทำของที่มีค่าน้อยให้มีค่ามากขึ้นมา, หรือว่าทำของที่ไม่มีค่าให้มีค่าขึ้นมา.

พระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกขึ้นมา จากความไม่มีอะไร. ท่านลองฟังดูให้ดี ๆ ว่า พระเจ้าอย่างนั้นบุคคล กดี, พระเจ้าอย่างนั้นกฏอที่บัญญัติจายตาก็ดี ล้วนแต่สร้างทุกอย่าง ทุกอย่างทุกประการ ขึ้นมาจากความไม่มีอะไร; หมายความว่าแต่ก่อนนั้นไม่มีอะไร : ไม่มีดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ไม่มีโลกไม่มีอะไรทุกอย่าง. พระเจ้าก็สร้างความไม่มีอะไรนี้ ให้มีอะไรขึ้นมาได้จนครบทุกอย่าง จนเหลือเพื่อ จนคนเกลียดวัดนำไปใช้เป็นประโยชน์ในทางร้ายหรือในทางผิด.

ถ้าเราจะ ถูระบบเศรษฐกิจตามแบบของทางศาสนา ก็ต้องยอมรับว่า ทำสิ่งที่ไม่มีอะไรให้มันมีอะไรขึ้นมา ทำที่ไม่มีค่าให้มันมีค่าขึ้นมา, ทำที่มีค่าน้อย ให้มันมีค่ามากขึ้นมา. พูดตรง ๆ ก็ว่า ทำความเป็นมนุษย์ที่มีค่าน้อย ให้กลายเป็นมีความเป็นมนุษย์ที่มีค่ามากที่สุด; นั่นแหละคือระบบเศรษฐกิจอันแท้จริง; ไม่ใช่ระบบเพื่อหาเงิน หากำลัง หาอำนาจ มาสำหรับบังคับข่มขู่ผู้อื่น สำหรับจะชนะผู้อื่น. อย่างนี้มันเป็นระบบเศรษฐกิจอะไร ก็ลองไปคิดดู. มันมีผลไปในทางที่ทำให้โลกนี้ให้เดือดร้อนให้เราร้อน เราก็ไม่เรียกว่าเศรษฐกิจที่เป็นธรรม หรือประกอบไปด้วยธรรม; อย่างว่าเศรษฐกิจของฝ่ายนายทุน ชนกรรมาชีพก็ยอมรับไม่ได้;

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

แล้วก็ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดวิกฤติการณ์ขึ้นมาในโลก, ทำให้เกิดการล้างผลาญซึ่งกันและกันในโลก.

เราจะต้องรู้จัก ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจ นี้ให้ดี ๆ คือ ทำให้ร่างกายนี้ ซึ่งเปรียบเหมือนกับซากศพนี้ ให้มีประโยชน์ที่สุด ให้มีค่ามากที่สุด ตามที่มันจะมีได้ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น. นั่นแหละคือระบบเศรษฐกิจ ตามแบบของพระศาสนาหรือธรรมะ มีความหมายแห่งระบบเศรษฐกิจกันอย่างนี้เอง.

ขอให้คนเกลียดวัดรู้จักระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ในทางที่ว่า ทำโลกนี้ให้มีความสุข โดยไม่ต้องใช้อำนาจ ก็จะเป็นการถูกต้อง. ความเกลียดวัดหรือเกลียดศาสนาก็จะหมดไป; เพราะว่าบัดนี้ได้รับสิ่งซึ่งน่าชื่นใจ คือความสงบเยือกเย็นทั้งส่วนตนและผู้อื่นเข้ามาแทนที่; ไม่มีระบบการเมืองหรือระบบเศรษฐกิจ ของพญามาร ซาตาน อะโรรมาควบคุมโลก.

คนเกลียดธรรมะ ข้อมชอบระบบการเมืองระบบเศรษฐกิจ ที่ส่งเสริมความรู้สึกลงเนื้อหนังของตน โดยเฉพาะก็คือ เรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ ซึ่งเป็นไปตามอำนาจของความเห็นแก่ตน; ไม่มีความรู้สึกว่ามีสัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นเลย.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ข้อที่ ๕. เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม.

ที่นี่ ก็มาถึงสิ่งทีอยากจะเรียกว่า สภาพแวดล้อม หรือ ระบบการดำรงชีวิตอยู่ในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง. สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องนี้ มีความสำคัญที่สุดสำหรับการที่จะรอดอยู่, สำหรับการที่จะมีชีวิตรอดอยู่, หรือการที่จะมีดวงจิตมีดวงวิญญาณรอดอยู่.

ในทางร่างกายนั้น ถ้าสภาพแวดล้อมผิด ก็มีโรครภัยไข้เจ็บ, แล้วก็ต้องตาย. ในทางจิตทางวิญญาณนั้น ถ้ามีสภาพแวดล้อมผิด มันก็เป็นจิตที่เป็นอันตราย ประกอบแต่สิ่งซึ่งเป็นอกุศล, แล้วก็แผดเผาตัวเองจนวินาศไป, แล้วก็ลามไปแผดเผาผู้อื่นโดยรอบด้านด้วย. ฉะนั้น ทั้งทางกายและทั้งทางจิตจะต้องมีสภาพแวดล้อมที่ถูกต้อง.

พูดถึงเรื่องในทางโลกๆ ก็ต้องมีสภาพแวดล้อมที่ถูกต้อง เราจึงจะทำไร่ทำนา คำขาย หรือทำอะไรที่เป็นอาชีพได้โดยสะดวกสบาย. ในทางธรรมะ ก็เหมือนกัน จะต้องมีสภาพแวดล้อมที่ถูกต้อง เราจึงจะมีการเล่าเรียนที่ดี, มีการปฏิบัติที่ดี, ได้รับผลดี ส่งสอนอบรมกันดี; แม้ที่สุดแต่จะทำจิตให้เห็นแจ้ง ในธรรมะอันลึกซึ้ง ก็ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี.

พระศาสดาทุก ๆ พระองค์ ของทุก ๆ ศาสนา บรรลุธรรมะอันสูงสุด ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม. เรื่องธรรมะเป็นเรื่องลึกซึ้ง ก็ต้องอาศัยสภาพที่เงียบสงบสงัดลึกซึ้ง; ดังนั้นพระศาสดาในพระศาสนาทุก ๆ ศาสนา จึงบรรลุธรรมในที่อันสงบเงียบ ซึ่งคนเกลียดวัดไม่ชอบเลย. คนเกลียดวัด

ธรรมะสำหรับคนเกลียดควัด

ไม่ชอบสภาพอันสงบเงียบ ; แต่ชอบสภาพอันอีกที่กกรึกโครม ส่งเสริม กระตุ้นความรู้สึกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่านำมันสงบลงได้. คนเกลียดวัดตกอยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างนี้ จึงมีจิตใจไปตามความผลึกใสปรุโปร่ง แต่งของสิ่งเหล่านั้น, จึงมีจิตใจที่บูชาความสับสนวุ่นวาย มากกว่าที่จะบูชาความสงบเงียบ หรือความเยือกเย็น.

พระพุทธเจ้าของเรา ประสูติกลางคืนในป่า ครรสูริ์กลางคืนในป่า นิพพานกลางคืนในป่า สอนภิกษุทั้งหลายมากมายก็กลางคืนและในป่า. นี้เรียกว่า อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่ความเป็นพระศาสดา. ธรรมะที่ได้มาจึงเป็นไปเพื่อความสงบ; คำสอนเหล่านั้นก็เป็นไปเพื่อความสงบ จึงเกิดลัทธิสำหรับสร้างความสะดวก.

ของโปรดปรานของพระพุทธเจ้า เราจะพูดได้เลยว่า คือ ต้นไม้ ซึ่งเป็นนิมิตหมาย หรือ เป็นสัญลักษณ์ของความสงบสงบ. ต้นไม้นี้มีใบบ่าวก มีพระพุทธภาษิตว่า ให้ตัดป่าแต่อย่าตัดต้นไม้ ต้นไม้นั้นอย่าตัดเลย; บ้านนั้นตัดได้; พังคูดให้ตีๆ. คนเกลียดควัด คงจะฟังไม่ถูก ว่าบ้านนั้นตัดได้ แต่อย่าตัดต้นไม้เลย. ต้นไม้ในสภาพที่เป็นอันตราย รกรงรัง เป็นที่ตั้งอาศัยแห่งสัตว์ร้าย, ความไม่สะดวกสบายอย่างอื่นอีก, นี้ให้ตัดเสียได้. ตัดความเป็นป่าให้หมดไป, เหลือแต่ต้นไม้ ซึ่งสวยงาม สะดวกสบาย ในการที่จะอาศัยเพื่อความสงบสุข. นี้ดูให้ตี เพื่อให้พบว่า ป่ากับต้นไม้ นั้นมันอยู่ด้วยกัน. ผู้ใดตัดป่าได้โดยไม่ต้องตัดต้นไม้ นั้นเป็นคนที่มีความเข้าใจถูกต้อง.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ร่างกายจิตใจของมนุษย์ โดยบริสุทธิ์ เหมือนกับต้นไม้ แต่ว่ากิเลสทั้งหลาย ที่เข้าไปปรุงแต่งเกิดขึ้นในภายในใจนั้น นั้นมันเหมือนกับป่า. ให้ทำลายป่าคือกิเลส; แต่ไม่ต้องทำลายต้นไม้คือร่างกายหรือจิตใจ. คงรักษาด้านไม้ คือร่างกายหรือจิตใจ ให้อยู่ในสภาพที่บริสุทธิ์ สะอาด สวยงาม และมีประโยชน์, ไม่ประกอบไปด้วยโทษเลย.

เรารู้จักสภาพแวดล้อมว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญแก่มนุษย์ในลักษณะไหน; แล้วพยายามช่วยกันรักษาสภาพอย่างนั้นไว้. แม้ที่สุดแต่เรื่องทางวัตถุล้วน ๆ ไม่เกี่ยวกับธรรมะ ก็อย่าทำลายป่ากันเสียเลย; ทำลายป่าลงแล้ว มีโทษมากมายหลายสถาน; นับตั้งแต่ฝนไม่ตก ไม่มีน้ำ ไม่มี ความร่มเย็น ไม่มีความสมดุลของธรรมชาติ เป็นที่ตั้งแห่งโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น. นี่เป็นเรื่องทางวัตถุแท้ ๆ ก็มีความสำคัญ ในการที่จะแวดล้อมมนุษย์ ให้อยู่อย่างผาสุก. ที่เป็นเรื่องทางจิตใจ มันก็ยังมีอะไร ๆ ลึกซึ้ง ซับซ้อนมากไปกว่านั้น; เช่นว่าเราจะต้องมีศาสนา, จะต้องมีความดีความงาม จะต้องมีการบูชาพระเจ้าพระสงฆ์, จะต้องมีความประพฤติที่ดี, คือว่า จะต้องทำอะไรครบทุกอย่าง, ที่จะช่วยให้มนุษย์เรานั่งอยู่ในความถูกต้อง : มีความเจริญอย่างถูกต้อง, มีผลทั้งทางกายและทั้งทางจิตใจอย่างถูกต้อง, แล้วก็อยู่กันได้เป็นผาสุก สมกับคำว่า มนุษย์ คือสัตว์ที่มีใจสูง. สัตว์เดรัจฉานไม่ถือว่าสูงหรือต่ำ เป็นไปตามธรรมชาติล้วน ๆ; ถ้ามาถึงคน มันก็ยังมีปัญหาว่าใจยังไม่สูง มีทางที่จะปรับปรุงให้สูงได้.

ฉะนั้น คนทุกคนจะต้องมีการปรับปรุงจิตใจของตน ให้มันสูง คือให้มัน สะอาด สว่าง สงบ, ให้มันมีความรู้ความเข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร;

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็ว่าอะไรเป็นความทุกข์, อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ อะไรจะเป็นหนทางดับความทุกข์เสียได้. จิตใจสูงด้วยความรู้อย่างนี้ มันก็สามารถดับกิเลสดับทุกข์ได้ มันก็มีความสุขเอนกายในทางจิตใจขึ้นมา; ไม่มีเครื่องรบกวนจิตใจแล้ว มันก็มีความสุข. เราจะต้องมีทุกอย่างที่จะแวดล้อม ให้มนุษย์มีจิตใจที่จะก้าวหน้าไปในทางนี้.

ฉะนั้น คนเกลียดวัด อย่างามวัชหลงรังเกียจสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับความเป็นมนุษย์ ตามหลักทางพระศาสนาเลย. พิจารณากันดูให้ดี ๆ ว่า สิ่งนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับมนุษย์อย่างไร.

ถ้าคนเกลียดวัด ได้รับสภาพแวดล้อมดีมาแต่ต้น การเกลียดวัดก็จะเกิดขึ้นไม่ได้; เพราะว่าวัดหรือสำนักของพระศาสนานั้น โดยเนื้อแท้ ก็มีเพื่อจะเป็นสิ่งแวดล้อม ให้มนุษย์ดำเนินไปโดยถูกต้อง, เป็นหลักสำหรับยึดหน่วงแห่งจิตใจ, เป็นแนวทางสำหรับเดินตามนั้น, เป็นตัวอย่างของการกระทำที่ดี ที่ให้ทุกคนเอาตัวรอดได้. วัดที่แท้จริงมีลักษณะอย่างนี้, มีความมุ่งหมายอย่างนี้, มีกิจกรรมอย่างนี้; ถ้ามันเปลี่ยนไปจากนั้นก็ไม่ใช่วัดที่ถูกต้อง ตามความมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา.

ถ้าวัดยังมีความถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนาแล้ว ทุกอย่างในวัด จะเป็นสภาพแวดล้อมบุคคลทุกคน ให้ดำรงตนอยู่ในความถูกต้อง, หรือให้ดำเนินไปในลักษณะที่ถูกต้อง, จนพบกันกับความถูกต้องถึงที่สุด จึงถือกันเป็นหลักว่า สร้างวัดนั้นได้บุญ เพราะว่าสร้างสิ่งแวดลอมที่จำเป็นขึ้นมา สำหรับคอยแวดล้อมคนทุกคน ให้ดำเนินไปถูกต้อง.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ทุกคนควรจะช่วยกัน ส่งเสริม สนับสนุน และรักษาวัด ให้ยังคงอยู่ ในฐานะเป็นสิ่งที่จะแวดล้อมมนุษย์ ให้มีความสูงทางจิตใจ. ถ้าคนเกลียดวัด เข้าใจข้อนี้ดี ก็คงจะส่งเสริมวัดวาอาราม และก็ไมเกลียดวัดอีกต่อไป.

ข้อที่ ๖. เกี่ยวกับเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์.

ข้อต่อไปที่จะพูดถึง ก็คือสิ่งที่เรียกว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์. *ทำไมจึงต้องพูดถึงลัทธิคอมมิวนิสต์กับคนเกลียดวัด?* เพราะได้บินมาว่า พวกคอมมิวนิสต์เขาเกลียดวัดเกลียดศาสนา; โฆษณาว่าประกาศว่า ศาสนาเป็นยาเสพติดสำหรับมนุษย์. นี้คอมมิวนิสต์คงจะเกลียดวัด เหมือนกับคนเกลียดวัดทั่วไป. แต่ก็มีคนเกลียดวัดอีกพวกหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่คอมมิวนิสต์ แต่กลัวคอมมิวนิสต์ คนเกลียดวัด ประเภทที่บูชาความสุขทางเนื้อหนังนั้น กลัวคอมมิวนิสต์, กลัวว่าคอมมิวนิสต์เข้ามาแล้ว ก็จะริบทรัพย์สินสมบัติส่วนเกินของตน จำกัดให้เป็นอยู่ในขอบเขตที่จำกัด; คนเกลียดวัดจึงได้กลัวคอมมิวนิสต์.

นี่เราอยากจะบอกให้รู้ว่า เป็นการกลัวที่โง่เขลาอย่างยิ่ง. คุณกลัวคอมมิวนิสต์ยิ่งกว่ากลัวกิเลส. คุณไม่กลัวกิเลส; แต่คุณไปกลัวคอมมิวนิสต์ยิ่งกว่ากลัวกิเลส พวกเกลียดวัดกลัวคอมมิวนิสต์ยิ่งกว่ากลัวกิเลส เขาควรจะเข้าใจกันเสียให้ถูกต้องว่า คอมมิวนิสต์นั้นมันเกิดมาจากกิเลส; ถ้าไม่มีกิเลสในโลกนี้คอมมิวนิสต์เกิดขึ้นมาไม่ได้. กิเลสเป็น

ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัว

เหตุให้คนพวกหนึ่งเห็นแก่ตัว; เห็นแก่ตัวเอาเปรียบผู้อื่น จนเกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูง, เป็นคนร่ำรวย เป็นนายทุนสูบเลือดขึ้นมาพวกหนึ่ง, พวกหนึ่งก็ยากจนเหลือประมาณ จนเป็นคนจนชนกรรมาชีพ. ชนกรรมาชีพทนอยู่ไม่ไหว ก็ชวนกันสร้างลัทธิคอมมิวนิสต์ขึ้นมา เพื่อจะทำลายล้างนายทุน.

นี่ดูให้ดี ทำไมไม่ดูให้ดี? ทำไมไม่ดูให้ดีจนเห็นว่า กิเลสของคนสร้างนายทุนขึ้นมา? ถ้ายังมีกิเลส นายทุนขูดรีดก็มีไม่ได้ในโลก. ฉะนั้นกิเลสสร้างนายทุนขูดรีดขึ้นมา; นายทุนขูดรีดก็สร้างคอมมิวนิสต์ขึ้นมา คือสร้างระบบคอมมิวนิสต์ขึ้นมา. ทำไมเราจึงไม่กลัวต้นเหตุ ที่ให้เกิดคอมมิวนิสต์ คือความเห็นแก่ตัวด้วยอำนาจของกิเลส เป็นเหตุให้เกิดลัทธิคอมมิวนิสต์; แล้วตัวเองยังทำตัวเอง ให้เป็นเหตุให้เกิดคอมมิวนิสต์เสียอีก ตลอดเวลาด้วย, คือคนเกลียดตัวคั่นนั้นแหละ ยังสงวนรักษาความเห็นแก่ตัวของตัวไว้ เพื่อให้ได้เปรียบผู้อื่น เพื่อให้ได้เปรียบคนฝ่ายที่ยากจน ไม่มีสติปัญญา มีความอ่อนแออยู่ตลอดเวลา อย่างนี้. นี้เรียกว่าคนเกลียดตัวคั่นนั้นแหละ เป็นตัวเหตุที่ทำให้เกิดคอมมิวนิสต์ขึ้นมาใหม่, หรือรักษาหัวใจของคอมมิวนิสต์ไว้ ให้มีอยู่ตลอดเวลา. แล้วคุณก็ยังมากลัวคอมมิวนิสต์ ซึ่งคุณสร้างขึ้นมาเอง, แล้วกลัวคอมมิวนิสต์ยิ่งกว่ากลัวกิเลส ที่เป็นเหตุให้เกิดคอมมิวนิสต์.

คนเกลียดตัวกำลังทำผิด ในเรื่องนี้อย่างสาหัส. คอมมิวนิสต์ก็เป็นคน, ตัวเองก็เป็นคน. ทำไมจะต้องกลัวคนซึ่งเป็นคนเหมือนกัน? ถ้ามันมีความคิดเห็นต่างกัน; ทำไมไม่ปรับความเข้าใจกันให้ออกต้อง

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

ว่าเราจะช่วยกันสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นมาในโลกนี้ โดยไม่ต้องใช้อำนาจ. การไม่ต้องใช้อำนาจ ดีกว่าที่ต้องใช้อำนาจ; ถ้าจะโหดคะแนนเสียดกัน คนที่อยากให้จัดโลกนี้โดยไม่ต้องใช้อำนาจ คงจะมีมากกว่าพวกคนที่ยืนยันว่าต้องใช้อำนาจ. ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า ฝ่ายที่ถือธรรมะเป็นหลัก โดยไม่ต้องใช้อำนาจนั้น จะต้องมีมากกว่า; ควรจะต่อรองกัน ในระหว่างคนที่มีความคิดเห็นต่างกัน ว่าเราจงมาช่วยกัน, จัดโลกนี้ให้มีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้อำนาจ.

คนเกลียดวัดกลัวคอมมิวนิสต์; โฆษณาว่า คอมมิวนิสต์ทำลายศาสนา, เห็นว่าศาสนาเป็นยาเสพติด. แต่พ่อคูดักคนเกลียดวัดนั้นเอง ก็ไม่ปรากฏว่าตัวเองชอบศาสนา. ตัวเองก็ไม่ชอบศาสนา เหมือนกับคอมมิวนิสต์ด้วยเหมือนกัน. แล้วทำไมจึงมายกตัว สำหรับที่จะคุมมันคอมมิวนิสต์ ว่าทำลายศาสนา? ข้อที่ตัวเองก็ทำลายศาสนาอยู่ตลอดเวลา นั้น มองไม่เห็น. ฉะนั้น ต้องระวังกันไว้บ้าง; มิฉะนั้นพวกคอมมิวนิสต์ เขาก็จะเอาไปหัวเราะเยาะอยู่ ว่าพวกคนเกลียดวัดทั้งหลาย ระดับนายทุนหรือระดับยากจนก็ตาม กำลังทำลายศาสนาอยู่ด้วยเหมือนกัน.

ฉะนั้น เรามาทำความเข้าใจในเรื่องนี้กันให้ดีๆ เพื่อเอาศาสนาไปใช้ให้เป็นประโยชน์. ศาสนานั้นไม่ใช่ยาเสพติด; แต่ว่าศาสนานั้นเป็นเครื่องทำลายยาเสพติด. *ยาเสพติด* ในที่นี้หมายถึง *ความโลภ ความหลง* ในความเอร็ดอร่อยทางเนื้อทางหนังทางกิเลส : *หลงใหลในเรื่องกิน เรื่องกามเรื่องเกียรติ* นี้เป็นยาเสพติดยิ่งกว่าสิ่งใด. ธรรมะในพระศาสนานั้น,

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

จะขจัดยาเสพติดเช่นนี้ให้หมดไป, ให้จิตใจสะอาด สว่าง และ สงบ ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะมากล่าวหา ว่าศาสนาเป็นยาเสพติดเลย.

การที่คนเกลียดวัดโง่ไป หลงไป กลัวคอมมิวนิสต์ยิ่งกว่ากลัวกิเลส ที่เป็นเหตุให้เกิดคอมมิวนิสต์นั้น ก็เพราะความเกลียดวัดนั่นเอง. ฉะนั้น ขอให้สนใจในสิ่งที่เรียกว่าวัดกันให้ถูกต้อง, แล้วก็ระวังถึงต้นตอของสิ่งที่ตนกลัว, จะกำจัดต้นตอของสิ่งที่ตนกลัว; แล้วก็ไม่ต้องมีอะไรสำหรับจะกลัวกันอีกต่อไป ดังนี้.

นี่แหละ คือสิ่งที่กำลังเป็นปัญหาในปัจจุบันนี้ ในโลกนี้ทั้งโลก. เราที่จะพูดได้ว่าในโลกนี้ทั้งโลก ไม่มีปัญหาอะไรเหลืออยู่แล้ว นอกจากปัญหา คือ การมุ่งทำลายล้างกัน ระหว่างพวกที่เป็นคอมมิวนิสต์ กับมิใช่คอมมิวนิสต์.

ถ้าคนเกลียดวัด ยังมา罵เกลียดวัดกันอยู่ ก็ไม่มีทางที่จะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร ไม่รู้ว่าอะไรที่จะสามารถแก้ปัญหาของมนุษย์ได้. ขอให้ทุกคนเป็นอิสระแก่ตน ในทางความคิดความเห็น, ให้มีจิตใจที่เป็นอิสระ. ถ้ามาเกลียดวัดเสียแล้ว มันก็ไม่เป็นอิสระ ก็มัน มีความลำเอียงเสียแล้ว. ความลำเอียงนั้นมันครอบงำจิตเสียแล้ว; จิตนั้นไม่เป็นอิสระเสียแล้ว, จิตนั้นก็ไม่มีทางที่จะคิดนึกอะไร ให้ถูกต้องตามที่ เป็นจริงได้; จึงขอให้คนเกลียดวัดทั้งหลาย ดำรงตนเสียใหม่, ตั้งตนเสียใหม่ ให้มีความคิดที่เป็นอิสระ จากความงมงายเป็นข้อแรกก่อน. ให้รู้สึกว่า การเกลียดวัดนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์, ไม่รู้อะไรตามที่ เป็น

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

จริง จึงไปเกลียดสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ และจำเป็นแก่มนุษย์. มีตัวของตัวเป็นผู้เกลียดวัด ก็เท่ากับว่า มีตัวของตัวเป็นผู้ทำลายประโยชน์ของตัว, ทำลายการได้สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ที่ตัวเองจะพึงได้. ขอให้สนใจกันในข้อนี้, แล้วสังคมมนุษย์เรานี้ก็จะหมดปัญหา ที่เป็นความทุกข์ทรมานมาอย่างชืดยาว.

ความเกลียดวัด หรือเกลียดธรรมะ หรือเกลียดศาสนานั้น มันมีมูลมาจากบุชาความเอ็ดอ่อยสนุกสนานทางเนื้อทางหนัง. เดียวนี้มันเป็นบาปเป็นกรรมอะไรในโลกนี้ ก็ยากที่จะกล่าวได้ ที่ว่า โลกนี้มีการศึกษาชนิดที่ทำให้มนุษย์บุชาความสุขสนุกสนาน เอ็ดอ่อยทางเนื้อทางหนัง. คำพูดนี้เลวทรามมาก หยาบคายมาก ไม่ค่อยอยากจะพูดเลย; แต่ก็ไม่รู้จะพูดอย่างไร ว่าความสุขสนุกสนานเอ็ดอ่อยทางเนื้อทางหนังนั้น เป็นเสน่ห์ขจัญไรของโลก, เป็นสิ่งที่จะทำลายโลก. แต่แล้วโลกก็กลับบุชา จนปรับปรุงการศึกษา การเมือง การเศรษฐกิจ อะไรต่างๆ ให้เป็นไปในทางที่มนุษย์จะได้รับความเอ็ดอ่อยทางเนื้อทางหนังจนสุดเหวี่ยง.

นี่บางทีก็ยิ่งกว่าสุดเหวี่ยง จนไม่รู้ว่าจะใช้คำว่าอะไร; มันสุดเหวี่ยงยิ่งขึ้นไปทุกที, และมันก็น่าประหลาดที่ว่า ความสุดเหวี่ยงนี้ไม่รู้จักจบ, คือมันเหวี่ยงออกไปได้ไกลยิ่งขึ้นไปทุกที. ความเจริญทางวัตถุนี้ ยังมีทางที่จะเหวี่ยงไกลออกไปอีกมาก. เดียวนี้ก็เหวี่ยงไกลถึงขนาดที่ ไม่มีศีลธรรมเหลืออยู่ในโลกแล้ว; มันจะเหวี่ยงไกลออกไปได้อย่างไรอีก ก็คอยดูกันต่อไปข้างหน้า; คือไม่มีศีลธรรมนั้นที่ระดับหนึ่ง. ที่นี้ก็กลายเป็นมีสิ่งที่เป็นอธรรม, คือความเลวร้ายที่ตรงกันข้ามกับศีลธรรมอย่างยิ่งนั้นขึ้นมา

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

อีกระดับหนึ่ง; ถ้ามาถึงระดับนี้แล้ว ก็เรียกว่าถึงที่สุดของโลก. โลกนี้ถึงความวินาศ, มนุษย์นี้ถึงความวินาศ ไม่มีอะไรเหลือ; เป็นความสูญเสียของความเป็นมนุษย์ ยิ่งกว่าลูกระเบิดนิวเคลียร์, ปริมาณร้อยลูก พันลูก หมื่นลูก ที่จะมาทำลายโลก นี้ก็ยังไม่มีความเสียหาย มากเท่ากับที่โลกนี้มันไม่มีศีลธรรม กลับไปไม่มีสิ่งที่ตรงกันข้ามกับศีลธรรม.

คนโบราณเขาพูดกันอย่างนี้ ก็เพราะว่าอาวุธปรมาณูหรืออะไรที่มันเทียบกันได้กับอาวุธปรมาณู สำหรับคนสมัยโบราณ มันจะทำลายโลกนี้ได้ก็เพียงแต่ทางวัตถุเท่านั้น คือทางเนื้อทางหนัง, ทางแผ่นดิน, เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ; ไม่ทำลายถึงดวงจิตดวงวิญญาณ. แต่ถ้าความไม่มีศีลธรรมเข้ามาครอบงำโลกแล้ว มันทำลายทางจิตทางวิญญาณ; แม้จะรอดชีวิตอยู่ ก็ไม่มีประโยชน์อะไร, มีแต่โทษอย่างเดียว. คนโบราณจึงกลัวความวินาศในทางจิตทางวิญญาณ ยิ่งกว่าทางร่างกายหรือทางวัตถุ.

เดี๋ยวนี้ โลกนี้กำลังหลงไหล เร่งรัดการศึกษา การประดิษฐ์ต่าง ๆ นานา การเมือง การเศรษฐกิจ ทุกอย่างล้วนแต่ให้โลกนี้บูชาประโยชน์ทางวัตถุ ทางเนื้อทางหนัง; ไม่คำนึงถึงเรื่องทางจิตทางวิญญาณเลย. คนก็เกลียดเรื่องทางศีลธรรม หรือทางจิตทางวิญญาณกันมากขึ้น ๆ ในโลกนี้, จนจะไม่มีใครพูดถึงเรื่องนี้; และถ้าใครเอาเรื่องนี้มาพูด ก็หาว่าเป็นคนบ้า. อาตมาเป็นคนถูกตำก่อนคนอื่นเป็นแน่นอน เพราะว่ามีพูดถึงอยู่แต่เรื่องนี้; ก็ไม่เป็นไร, ยินดีที่จะให้เขาตำว่าอย่างนั้น. ยังคงพยายามต่อสู้ เพื่อให้มนุษย์ได้มีความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง ในเรื่องของพระธรรม ของพระศาสนา ของวัดวาอาราม ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์จะได้เป็นมนุษย์อยู่ตลอดอนันตกาล.

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด

สรุป ความว่าข้อความต่างๆ อย่างที่ได้บรรยายมาแล้วนี้ มีความมุ่งหมายเพียงว่า จะพูดจากันกับคนจำพวกหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าคนเกลียดวัด จึงได้พูดธรรมะกลุ่มหนึ่งธรรมะระบบหนึ่งขึ้นมา เรียกว่า ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด ดังที่ท่านทั้งหลายก็ได้ฟังมาแล้ว, และได้ฟังในวันนี้เป็นวันสุดท้าย เพราะเป็นวันสุดท้ายของการบรรยาย.

หวังว่าท่านทั้งหลายจะได้จำเอาไป คิดนึกพิจารณาให้ดี แยกแยะดูให้ดี ว่าในจิตใจของเรานั้นมีอะไรเหลืออยู่? แม้จะเป็นส่วนน้อยที่ทำให้เราเกลียดธรรมะ เบือนหน้าหนีธรรมะ ไม่อยากจะสนใจธรรมะ; แม้ไม่ทั้งหมด ก็ในข้อใดข้อหนึ่ง ในแง่ใดแง่หนึ่ง ซึ่งเราไม่สนใจ เราก็ไม่รู้ทิศทางของจิตใจ ที่จะเดินไปอย่างถูกต้อง จึงได้เป็นโรคประสาทบ้าง เป็นโรคจิตบ้าง, อยู่ด้วยความหวาดหวั่นวิตกกังวล หวาดความสงบสุขมิได้. ทั้งที่มีความสมบูรณ์ในทางวัตถุแล้ว ก็ยังมีจิตใจเหมือนกับตกนรก หมกหมัก อยู่ทั้งเป็นๆ. นี่คือโทษ บาป ของการเกลียดธรรมะ เกลียดวัด เกลียดศาสนา ซึ่งเป็นสภาพสำหรับแวดล้อมมนุษย์.

ขอให้เป็นอย่างอยู่ในความถูกต้อง ด้วยกันจงทุกๆคนเถิด; ธรรมะหรือพระศาสนาก็จะยังคงมีประโยชน์แก่เรา, ไม่เป็นหมัน ดังที่ได้เป็นหมันไปแล้ว สำหรับคนจำนวนมากใหญ่จำนวนหนึ่งในโลกนี้ คือคนที่เกลียดวัดทั้งหลายนั่นเอง.

การบรรยายนี้ในวันนี้ สมควรแก่เวลาแล้ว อาตมาขอยุติการบรรยาย เรื่อง ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด ไว้เพียงเท่านี้ เป็นโอกาสให้พระคุณเจ้าได้สวทบทวนคุณธรรม ส่งเสริมกำลังใจ สำหรับจะต่อสู้กับกิเลส ที่เป็นเหตุให้เกลียดวัด อีกต่อไป.

มีกรรมเป็นอาภรณ์

คนไร้กรรม	ทั้งดีทั้ง	ตามมีตามเกิด
มันหาอาช	๑๑๓ ได้	ไม่คิดอันใด
คนมีกรรม	รู้อาช	ไม่ช่วยไฉน
คู่คงให้	ตามใจ	มีอาภรณ์

อาชอุบาส	ทั้งพระทั้ง	เพราะรักดี
ไม่เขมม	รักก็๑๑๔	เป็นเหตุอาช-
คน๑๑๑๑	ความจริง	ซึ่งอาช
ตามใจ	รักก็๑๑๕	เป็นเหตุอาช

ความดี	เพิ่มดี	ให้รักดี
ตามใจ	๑๑๖	ได้ทุนดี
ซึ่งมีมาก	ทั้งนี้	ซึ่งยากดี
ทั้งซึ่ง๑๑๗	ความดี	มีนับ๑๑๗ ๗

พุทธธรรม

— ปุณฺณโกสโลภโกสโล —

พระรัตนตรัย

พระพุทฺธะ
อัฏฐตาณฺฑะ
ทึฏฐาณฺฑะ
คฺคฺคาณฺฑะ

พระธรรมะ
เบญจสอยมฺมะ
คฺคฺคาณฺฑะ
ทึฏฐาณฺฑะ
อัฏฐตาณฺฑะ

และพระสงฆ์
ทึฏฐาณฺฑะ
คฺคฺคาณฺฑะ
อัฏฐตาณฺฑะ
เบญจสอยมฺมะ.

นัฏฐาณฺฑะ
คฺคฺคาณฺฑะ
ทึฏฐาณฺฑะ
อัฏฐตาณฺฑะ

ถ้าคุณ
มีพุทธะ
จึงพระธรรม
ทั้งทฤษฎี

แต่ที่นั่น
จึงพระสงฆ์
ทรงสั่งสอน
ให้รู้ตาม.

แต่เมื่อ
ว่าธรรมทฤษฎี
ทั้งพุทธะ สงฆ์
อัฏฐตาณฺฑะ

ที่นั่น
จึงอยู่ครบ
ทึฏฐาณฺฑะ
อัฏฐตาณฺฑะ

ก็จับได้พบ
ในพระสงฆ์
พระธรรมตาม
อัฏฐตาณฺฑะ อัฏฐตาณฺฑะ

พุทธทาสภิกขุ

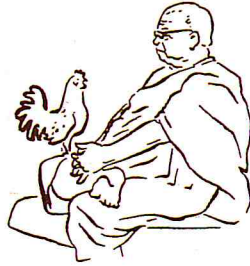

ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด
พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

การพิมพ์หนังสือธรรมะเพื่อเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการ
จัดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน คือ
การให้ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้
จึงได้ชื่อว่าแสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการมีส่วนในการเผยแพร่
ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือที่ดี มีคุณภาพ เป็นที่ระลึกในทุกโอกาส
ของงานประเพณี เป็นการใช้จ่ายเงินอย่างมีคุณค่า และให้ประโยชน์สูงสุด
โปรดติดต่อที่...ธรรมสภา

เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์ : (๐๒) ๔๘๑๑๕๓๕, ๘๘๘๗๕๔๐ โทรสาร : (๐๒) ๔๘๑๑๕๓๗

ผู้ทอทูลสักกายะไปไม่มียศ
แม้รับภรณ์ละดับไม่มียศ
ช่างทอไม่ว่าภรณ์ไม่มียศ
นั่นเป็นนิกายสังฆมณฑล

พุทธทาสอยู่ไปไม่มียศ
ถึงดีช่วยก็ละอยู่ผู้ใด
สมกับมอญทอกรรมวิเศษ
ทอมนต์ของคัมภีร์พุทธ

ผู้ทอทูลสักกายะไปไม่มียศ
อยู่ร่วมใจเพื่อมนุษยธรรม
จัดธรรมในธรรมที่มี
ได้เพื่อประโยชน์ของชาติ

แม้มีนิกายทุกขไม่มียศแล้ว
แต่เลี้ยงสัตว์แล้วแล้ว
ทอโดยพรตวันอยู่ยัง
ก็เหมือนนิกายธรรม

ทั้งกับนิกายอื่น
อยู่ร่วมใจกัน
มีอะไรมาช่วยได้
เมื่อมีนั้นช่วย

ทั้งกับนิกายอื่น
ยังมีนิกายอื่น
ยังมีนิกายอื่น
ยังมีนิกายอื่น

พุทธทาส อิม...

ขอกราบอนุโมทนาแด่ท่านที่สมทบค่าจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้
การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติ ย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

9 789744 534781
ราคา ๒๐ บาท